

Ekspozīcija “Viļakas apkārtnes vēsture 1713.-1996.gadam” zinātniskais plāns

Ekspozīcijas pamatojums: Viena no pieprasītākajām muzeja ekspozīcijām ir ekspozīcija, kura raksturo Viļakas svarīgākos notikumus vairāku gadsimtu garumā. Cilvēki vienmēr interesējās par to, kas Viļakas apkārtnē atradās senāk, sākot ar viduslaikiem līdz pat mūsdienām. Līdz šim ekspozīcijas materiāls galvenokārt ir saistījies ar Viļakas pilsētas vēsturi, taču laikam ejot muzejs ir sakrājis plašu priekšmetu un fotogrāfiju klāstu par visu Viļakas apkārtni.

Pašreizējo ekspozīciju ir nepieciešams pārveidot, jo tiks iekļauta informācija par Viļakas pilsētu un apkārtnes 6 pagastiem (tajā skaitā arī muzejiskie priekšmeti). Ir veikta zinātniska izpēte, lai varētu strādāt ar māksliniekiem un izveidot modernu, mūsdienīgu, uz apmeklētajiem vērstu ekspozīciju, kura būs saturiski, informatīvi un mākslinieciski praktiski izveidota no jauna. Šī brīža ekspozīcija ir novecojusi, jo informācijas stendi nav mainīti kopš 2004.gada, kā arī priekšmetu daudzums nav tik liels kā vajadzētu, lai pēc iespējas labāk raksturotu Viļakas apkārtnes vēsturi.

Ekspozīcijas modernizācija sekmētu eksponēto muzeja krājuma priekšmetu kvalitatīvu saglabāšanu, tā tiktu pārveidota arī saturiski. Ekspozīcijā paredzēts ievērot hronoloģisko principu un to paredzēt sadalīt 6 vēsturiskajos posmos (muižas laiks, I pasaules karš un brīvības cīņas, starpkaru periods, II pasaules karš un nacionālie partizāni, padomju laiks, atmodas laiks 20.gs 90-tie gadi) Katram posmam muzejs ir atlasījis priekšmetus, fotogrāfijas, dokumentus u.c. Dažus priekšmetus priekš izstādes muzejs deponēs no citiem Latvijas akreditētajiem muzejiem. Katrs no vēstures posmiem ir bijis īpašs priekš Viļakas apkārtnes un tiks izcelti paši svarīgākie notikumi un personības.

Ekspozīcijā ir padomāts par katra posma aktivitāti, kāda veidā apmeklētājs iepazīst Viļakas apkārtnes vēsturi- vārēs gan ieklausīties skaņās, gan pašiem radoši pastrādāt, iepazīt vēsturi digitāli. Ir padomāts par komunikāciju ar sabiedrību. Ekspozīcija būtu interesanta visām vecuma grupām.

Dizaina projekta izstrāde būtu pirmais solis ceļā uz muzeja pakalpojuma pieejamības uzlabošanu. Tiktu popularizēta Viļakas apkārtnes vēsture un tās nozīme dažādos vēsturiskajos procesos. Pēc dizaina projekta izstādes varēs redzēt skices ar ekspozīcijas modernizāciju no dažādiem telpas rakursiem, ekspozīcijā izmantojamos muzeja krājuma priekšmetus un to atrašanās vietu telpā, varēs redzēt informatīvos standus, inovatīvās tehnoloģijas.

Dizaina projekts sekmēs ekspozīcijas “Viļakas apkārtnes vēstures līkločos” īstenošanu, tādējādi pievēršot uzmanību Viļakas apkārtnes vēstures atspoguļošanā un kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanā nākamajām paaudzēm.

Ekspozīcijas mērķis: kvalitatīva un saturiski bagāta dizaina projekta izstrāde ekspozīcijai “*Viļakas apkārtnes vēstures līkločos*”, kas sekmēs Viļakas apkārtnes kultūrvēsturiskā mantojuma pieejamību sabiedrībai

Ekspozīcijas uzdevumi:

- 1) saturiski un mākslinieciski pārveidot ekspozīciju “*Viļakas apkārtnes vēstures līkločos*”;
- 2) ekspozīcijas modernizēšanā ieviest inovatīvās tehnoloģijas;
- 3) dažādot ekspozīcijas piedāvājumu bērniem un skolu jaunatnei;
- 4) katram ekspozīcijas vēstures posmam izveidot radošās aktivitātes vēstures iepazīšanā;
- 5) popularizēt Viļakas apkārtnes nozīmi vēsturisko procesu attīstībā;
- 6) papildināt ekspozīciju ar jauniem muzeja krājuma priekšmetiem;

Ekspozīcijas telpa: 42 m²

Ekspozīcija sadalīta vairākos posmos, kura pamazām atklāj Viļakas apkārtnes vēstures interesantākos notikumus. Daudzi notikumi svarīgi ne tikai apkārtnes bet gan visas Latvijas un Latgales kontekstā. Ekspozīcija sadalīta 6 hronoloģiskajās robežās:

- 1) **Muižas laiks no 1713.-1918.gadam**, kad Hilzenu dzimta sāk celt pirmos Marienhauzenas muižas pamatus un līdz muižas nodedzināšanai 1918.gada 18.novembrim (poļu kultūrvēsturiskais mantojums)
- 2) **I pasaules karš un brīvības cīņas**, sākot ar 1914.gadu un līdz 1920.gada janvārim)(Ar bēgļu skolas izveidi Viļakā un beidzot ar brīvības cīņām Viļakas apkārtņē)
- 3) **Viļakas apkārtnē brīvvalsts laikā**, sākot ar Latvijas valsts brīvības atzīšanu līdz 1940.gada 17.jūnijam (kultūras, reliģijas un sabiedrisko aktivitāšu uzplaukuma laiks, radošo un slaveno Latvijas cilvēku dzimšanas laiks)
- 4) **II pasaules karš un nacionālie partizāni**, no 1940.gada 17.jūnija līdz 1956.gadam (II pasaules kara tendences Viļakas apkārtņē un nacionālo partizānu darbība Stompaku purvā)
- 5) **Padomju laiks Viļakas apkārtņē**, no 20.gs 60-tajiem gadiem-20.gs 80-to gadu beigām (svarīgs rūpniecības uzplaukuma lauks Latvijas vēstures kontekstā un kultūrvēsturiskās tradīcijas)
- 6) **Atmodas laika aktivitātes Viļakas apkārtņē**, 20.gs 80-to gadu beigās-1996.gadam (sarkanbaltsarkana karoga pacelšana bijušajā Klosters ēkā- 1996 gadam ar pasaules 3x3 brīvo latviešu nometni Viļakā)

Kvalitatīvie rādītāji:

- 1) izpētīta Viļakas apkārtnes vēstures neliela daļa;
- 2) popularizēts Viļakas apkārtnes kultūrvēsturiskais mantojums;
- 3) parādīts galveno vēsturisko notikumu akcents Viļakas apkārtņē;
- 4) muzeja krājuma kvalitatīva saglabāšana;
- 5) brīva laika dažādošanas iespējas Viļakas muzejā;
- 6) skolēnu piesaiste muzeja ekspozīcijai;

Kvantitatīvie rādītāji:

- 1) izveidota 1 interesanta ekspozīcija;
- 2) ekspozīcija tiks izmantotas aptuveni 240 fotogrāfijas un aptuveni 100 muzeja priekšmeti;
- 3) jaunas muzejpedagoģiskās programmas izveide “*Viļakas apkārtnē laika ritējumā*”;
- 4) 1 raksts par jaunas ekspozīcijas izveidi;

Muižas laiks no 1713.-1918. gadam

Šī iestādes daļa stāstītu par muižas laikiem Viļakas apkārtnē. Cilvēki Viļakas apkārtnē dzīvoja jau kops vēlā neolīta, arvien attīstoties, attīstījās seno latgaļu kultūra un izdzīvots viduslaiku posms ar Marienhauzenas pili, kuru nopostīja Pēterā I pulks. Ir svarīgi parādīt muižas laiku uzplaukumu, jo no muižas laikiem saglabājušies daudzi kultūrvēsturiskie pieminekļi Viļakas pilsētā un tās apkārtnē. Līdz šim liela uzmanība bija pievērsta tikai Viļakas (Marienhauzenas muižai). Jaunajā ekspozīcija vietu rastu arī informācija par citām Viļakas apkārtnes muižām- Katlešu, Semenovas, Borisovas pusmuižām un Šķilbēnu muižu. Muižu laiks Viļakas apkārtnē saistās ar poļu muižniekiem, retākos gadījumos tie ir krievu muižnieki. Muižas laikos Viļakas apkārtnē bija vērojama saimnieciska attīstība- tika nosusināti meži, izveidots dzelzceļš pa kuru tika eksportēti kokmateriāli, pusmuižas tika turēti lopī un eksportēti piena produkti, kops senie laikiem cilvēki audzēja un pārstrādāja linus, bija dažādi saimnieciskie uzņēmumi. Viļakas apkārtnes muižu attīstība mazāk vai vairāk saistās ar grāfu Lippe Lipsku-Zabello, Hilzenu un Uļanovsku dzimtu. Pirmie pārvaldīja Marienhauzenas muižu, kura uz 1905.gadu bija viena no trīs lielākajām muižām Latvijā, otri saimniekoja Šķilbēnu muižā.

Ar muižas laiku vēsturisko mantojumu saistās mūsdienu Viļakas Valsts ģimnāzija, jo skolēni jau no mazotnes mācās vietā, kur kādreiz atradās Marienhauzenas muiža un visa skolas apkārtnē ir bijušais muižas komplekss, cilvēki, kuri atnāk uz pasākumu estrādē, arī jūt muižas laiku auru, jo estrāde arī atrodas muižas bijušajā parka kompleksā. Pilsētā tiek veidoti jauni tūrisma objekti, piemēram, Viļakas ezera promenāde, kura atrodas bijušajā Marienhauzenas muižas teritorijā. Šķilbēnu muižā kādreiz atradās bibliotēka, pagasta valde, klubs. Borisovas pusmuižas ēkas ir tagadējais kultūras nams un Vecumu pagasta pārvalde, te saglabāties muižas laikā stādīts muižas augļu dārzs un akmens mūra saimniecības ēkas, Semenovas pusmuižas vietā atrodas Viduču pamatskola. Ik uz soļa mēs varam redzēt muižas laika atspulgu, tāpēc tās Viļakas apkārtnes cilvēka dzīvē ieņem svarīgu vietu. Arī tūristi apskata tos objektus, kas saistās ar muižām un daudziem rodas interese ieraudzīt bildes, fotogrāfijas, priekšmetus Viļakas muzejā.

Svarīgi ir pievērst uzmanību katrai muižai atsevišķi un apskatīt muižas laika laikmeta iezīmes- grāfus, kalpotājus, saimniecisko darbību, kultūru un izglītību, sociālo jomu un pašas muižas laiku saglabājušās būves. Muzeja ekspozīcija būtu tā vieta, kur varētu nedaudz tuvāk iepazīt muižas laiku auru. Ekspozīcijas sadaļu domājam papildināt ar dažām aktivitātēm. Vienā sienas pusē būtu Marienhauzenas muižas tapeti, kas mija ar Šķilbēnu muižas attēlu.

Aktivitāte: tā kā svarīgu vietu muižas laikā Viļakas apkārtnē ieņēma dzelzceļš, varētu apsēstie uz peronveidīga sola un ieklausīties vilcienu skaņā, un skārienjūtīgā ekrāna iepazīt muižu vēsturi. Paralēli varētu līdzņemšanai nosvērt maziņās konfektes turziņā, kuras ir jāmēģina nosvērt uz veciem svariem un iepazīstam seno mērvienību mārciņu.

Mērķis: Raksturot muižu rašanos un nozīmi Viļakas apkārtnē un atstāto kultūrvēsturisko mantojumu;

Uzdevumi:

1. Pievērst uzmanību dažādu muižu vēsturei Viļakas apkārtnē un to savdabībai;
2. Raksturot Viļakas apkārtnes muižu muižniekus; zemniekus, reliģisko piederību u.c.;
3. Akcentēt 1863.gada poļu sacelšanos muižā kā vienu no poļu pretošanās kustības centriem;
4. Raksturot muižu saimniecisko darbību;

Visas fotogrāfijas par Viļakas apkārtnes muižām tiks ievietotas programmatūrā uz skārienjūtīga datora, kurš jau muzejā ir.

Programma.

Izvēles iespēja:

Marienhauzenas muiža-foto

Katlešu muiža-apraksts, foto

Borisovas foļvarka-apraksts, foto

Semenovas pusmuiža-apraksts, foto

Šķilbēnu muiža-apraksts, foto

Kad skārinejūtīgā ekrānā ir paņemta kāda konkrēta muiža seko tālākās izvēles iespējas.

Marienhauzenas muiža:

Grāfi: Apraksts+foto

Kalpi: Apraksts+foto

Saimnieciska darbība: Apraksts+foto

Sacelšanās 1863.gada: Apraksts+foto

Reliģija: apraksts+foto

Zemnieku dzīve: apraksts+foto

Muižas fotogrāfijas=foto+neliels apraksts

Katlešu muiža: Apraksts

Borisovas pusmuiža: Apraksts+foto

Semenovas pusmuiža: Apraksts

Šķilbēnu muiža: Apraksts+foto

Uļanovsku dzimta- apraksts+foto

Marienhauzenas muiža

Muižnieki

Par pirmajiem Marienhauzenas muižas muižkungiem kļuva Hilzenu dzimtas pārstāvji. Dzimtas priekšteči cēlušies no Vācu ordeņa bruņiniekiem no Ekelnas, sauktiem par Hilzeniem (von Eckeln genannt Hülsen).Pēc Livonijas konfederācijas sadalīšanas Hilzeni kalpoja Polijas-Lietuvas kopvalsts valdniekiem un kļuva par vienu no ietekmīgajām Latgales šļahtas dzimtām.

Pēc Lielā Ziemeļu kara (1700-1721) Polijas-Lietuvas valsts (Rzeczpospolita Obojga Narodów) zaudēja savu lielvalsts statusu un pakāpeniski nokļuva arvien lielākā atkarībā no Krievijas impērijas. Pēc Augusta II nāves notika Polijas mantojuma karš (1733-1736), kurā Francijas atbalstītais karalis Staņislavs Leščīnskis zaudēja Polijas karaļa troni un to ieguva Austrijas un Krievijas imperatoru atbalstītais Augusts III Saksis. Krievija un Prūsija vienojās savstarpēji palīdzēt izmantot radušos apstākļus, lai iegūtu sev tos Polijas apvidus, uz kuriem tām it kā ir senas tiesības. Vienošanās rezultātā Krievija iegūst atlikušo poļu Livonijas daļu- Latgali, kā arī Daugavas labajā krastā esošo Polockas un Vitebskas vaivadiju daļu, visu Mstislavas vaivadiju un nelielu daļu no Minskas vaivadijas pie Dņepras upes.

1772.gadā Polijas pirmās dalīšanas rezultātā Latgali pievienoja Krievijas impērijai. Katrīna II

iekļāva to Polockas vietniecībā, kur pārsvarā dzīvoja katoļi. Vēlāk Latgale 1802.gadā nonāca Vitebskas guberņā, kur atradās līdz pat neatkarīgās Latvijas Valsts izveidošanai. Viļaka vairs nebija apriņķa centrs, to iekļāva Ludzas apriņķī. Marienhauzenas (Viļakas) muižu pēc pievienošanas Krievijas impērijai pārņēma valsts un drīz vien ķeizariene Katrīna II to kopā ar 3112 vīriešu kārtas zemniekiem (sievietes toreiz vēl līdzī neskaitīja) uzdāvināja Krievijas senāta ģenerālsekretāram ģenerālim Ivanam Jelaginam dzimtīpašumā. Pēc 1784.gada Ludzas apriņķa zemju ģenerālmērīšanas laikā sastādītā apraksta muižas teritorijā atradās 933 zemnieku mājas, vīriešu skaits bija 4221, kopā ar sievietēm -8670. Muižas zemes platība 207877 desetīnas (viena desetīna-1,09 ha), tajā skaitā aramzeme- 19500 desetīnas.

<p>Georgs (Juris) Konstantīns Hilzens (ap 1660-1737) bija Inflantijas vaivadijas Viļakas trakta stārasts. Viens no pirmajiem Marienhauzenas muižas stārstiem, kura laikā arī sāka celt Marienhauzenas muižas pirmos pamatus. Hilzeni bija tīrasinīgi vācieši, cēlušies no Teitoņu (Vācu) ordeņa bruņiniekiem, bija orientēti uz Poliju un paaudžu gaitā pamazām pārpoļojās. Viņu dzimtas ģerbonis bija sudraba krāsas vairogs, kuru pa diagonāli šķērsoja sarkans šķērsbalķis ar trīs sudraba rombiem.</p>	
<p>Jans Augusts Hilzens- (1702-1767) bija izglītots cilvēks, pazīstams vēsturnieks. Uzrakstījis grāmatu “Inflanty” (Livonijas vēsturi no pagānisma laikiem līdz 18.gs vidum). Marienhauzenu viņš sauc par “Margenhauz”. Marienhauzenas muižā Jans Hilzens dzīvoja diezgan reti, jo bija apmeties uz dzīvi Dagdā. Marienhauzenas muižu stārasta vietā pārzināja pārvaldnieks Nikodems Taborovskis (1738.gads). Jans Hilzens saviem dēliem piešķīra pirmtiesības uz Marienhauzenas stārasta amatu un to mantoja viņa dēls Justins- poļu armijas ģenerālmajors.</p>	
<p>Justins Hilzens pēc tēva Jana nāves pārcēlās uz Dagdu. Justins bija pēdējais Marienhauzenas muižas stārasts no Hilzenu dzimtas līdz 1772.gadam, miris 1778.gadā.</p>	

Ivans Jelagins- dzimis 1725.gadā, miris 1794.gadā, bija Krievijas armijas virsnieks, galma padomnieks, hofmeistars un galma kancelejas vadītājs, oberhofmeistars, Krievijas Zinātņu akadēmijas loceklis u.c, piederējis Rīgas masonu ložai. Ivans Jelagins muižā dzīvoja pārsvarā pa vasaru. Pie Ivana Jelagina bieži ciemojās etnogrāfs J.Kr.Brotze.

Nikolajs Buturļins- Pēc Jelagina nāves muiža nonāk viņa znata krievu kņaza N.Buturļina rokās, to viņš pārdeva Semjonam (Sīmanim) Gorožanskam (Horožanskim) īpašumā 1806.gadā.

Sīmanis Horožanskis- Bija Marienhauzenas muižas pārvaldnieks, mazzemnieks no Pleskavas guberņas. Par Horožanska dzīves vietu kļuva Balvi, vēlāk, nonācis parādos, viņš Marienhauzenas muižu iznomāja, bet 1824.gadā pārdeva Ignatam Lippe- Lipskim. Līdz muižas pārdošanai Horožanskis nodeva Marienhauzenas muižu grāfam Teodoram Kelleram lietošanā.

Teodors Kellers-dzimis 1791.gadā, pieder vācu labdzimušo dzimtai Krievijas impērijas Vidzemes, Igaunijas guberņās un Iekškrievijā: Vitebskas, Smoļenskas un Nižegorodas guberņās. Teodora tēvs barons Ludvigs Kristofers (1757-1827) bija Prūsijas karalistes sūtnis Krievijā, Austrijā, par dienestu saņēmis grāfa titulu. Teodors Kellers ieradās Kurzemē, kur iegādājās īpašumu un stājās Krievijas impērijas dienestā, aizsākot dzimtas atzaru Krievijā.

Ignats Lippe-Lipskis-dzimis ap 1760.gadu, miris pēc 1837.gada. Marienhauzenas muižu viņam uzdāvināja brālis Mateušs, kuram to pārdeva Semjons Gorožanskis. Bijis atraitnis ar diviem dēliem Josifu un Janu.

Jans (Ivans) Lippe- Lipskis- dzimis 1810, miris 1861.gadā, sieva Alīna (Adelīna) Lippe-Lipska. Guberņas muižniecības maršals.

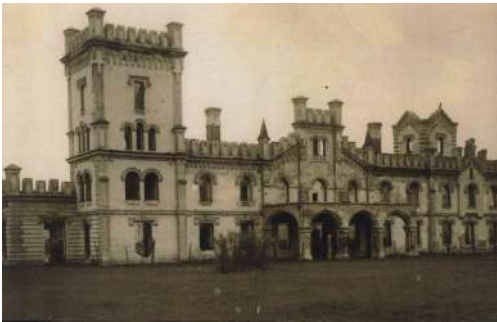

<p>Adelīna (Alīna) Lippe Lipska (dzimusi fon der Rika)- dzimusi 1825.gadā, mirusi 1896.gadā. Muižas īpašniece, grāfiene. Grāfiene bieži jājusi ar baltu zirgu, bijusi laipna pret cilvēkiem. Viņai bija četras meitas:</p>	<p>VĪM pg 1145</p>
<p>Marija Zabello- grāfiene, piedzima Jurjevā (Tartu) 1851.gadā, izglītību ieguva ārzemēs, precējusies ar Heinrihu Zabello,grāfu Sigismunda un Marjana Zabello māte.</p>	<p>VĪM pg 1149</p>
<p>Imelda Lippe-Lipska- grāfienes Alīnas Lippe-Lipskas meita, piedzima Marienhauzenā 1857.gadā, izglītību ieguva ārzemēs.</p>	
<p>Sofija Lippe-Lipska- grāfienes meita dzimusi 1855.gadā, mirusi 1916.gadā,</p>	
<p>Rafaēla Lippe Lipska.</p>	
<p>Sigismunds Zabello- dzimis 1881.gadā, miris 1938.gadā. Nebija precējies, staigājis melnos zābakos, gaišās biksēs, raibos svārkos un augstā cepurē ar spalvu sānos.</p>	 <p>VĪM pg 1147 Ģimenes foto HeinrihsZabello ar Mariju Zabello un dēliem -Sigismundu un Marjanu</p>

Muižā bijis arī **zvēru dārzs**, izveidots 1890.gadā , izvietots, sākot no tagadējās Jaškovas un tālāk uz Tereškovas un Goršānu pusi. Zvēru dārzs aizņēma 110 ha lielu teritoriju. Apkārt dārzam esot bijis zedēnu žogs. Dārzā dzīvojuši dažādi dzīvnieki- lapsas, brieži, zaķi u.c. Dārzā bija izveidoti ceļi pa kuriem brauca skatīties muižnieki. Zvēru dārzu sargājis sargs Brazīts.

Marienhauzenas muižas kartēs

<p>Poļu laika karte</p>	
<p>19.gs karte. Kartē atzīmēta Marienhauzena.</p>	

Marienhauzenas muižas fotogrāfijas.

<p style="text-align: center;">Nosaukums</p>	<p style="text-align: center;">Muzeja inventāra numurs</p>
<p>Marienhauzenas muiža pirms nodegšanas (tagad atrodas Viļakas Valsts ģimnāzija)</p>	 <p style="text-align: center;">ViM pg 1150</p>
<p>Marienhauzenas muiža pēc nodegšanas, (tagad atrodas Viļakas Valsts ģimnāzija)</p>	 <p style="text-align: center;">ViM 229</p>
<p>Pie Marienhauzenas muižas drupām</p>	 <p style="text-align: center;">ViM 314</p>

Skats uz Marienhauzenas muižu

Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs

Skats uz Marienhauzenas muižu ziemā

VĪM pg 1258

Skats uz muižu

VĪM 164

Skats uz nodegušo Marienhauzenas muižu

VĪM 229

Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs (kopija)

Marienhauzenas muižas iekšpagalms
18.gs (J.Broces zīmējums)

Skats uz Marienhauzenas muižas muižas drupām.	
Skats uz Viļakas Valsts ģimnāziju 2021.gadā	

Kalpi

Marienhauzenai piederošās muižas zemes bija tik lielas, ka tās vajadzēja apstrādāt daudziem cilvēkiem, dzimtbūšanas laikā muižas zemes apstrādāja zemnieki un muižniekus apkalpoja kalpi. Ilgu laiku kalpu un zemnieku stāvoklis nemainījās līdz 19.gs beigām. Gan dzimtbūšanas laikā, gan arī pēc tās atcelšanas zemniekiem un kalpiem nācās strādāt muižnieku labā. Katram bija savi darba pienākumi un vieta sabiedrībā. Kalpi bija tie cilvēki, kuri strādāja un dzīvoja pie muižas, palīdzēja visos nepieciešamajos muižas darbos. Par kalpu dzīvi Hilzenu dzimtas laikā ziņu ir maz. Vairāk ziņu ir saglabāties par muižas kalpu dzīvi, kad muiža piederējusi Lippe-Lipsku dzimtai.

Lipski bija katoļi un runāja poļu valodā. Muižas apkalpojošais personāls un kalpotāji, kuri dzīvoja muižas mājās, bija galvenokārt poļu cilmes. Muižas pārvaldnieks- Antons Gorželskis, muižas kasieris- Vladislavs Čizs, mežzinis Voiceks Maročevskis, slimnīcas uzraudze Marija Sīmane. Ārsts Jakovs Baltrušaitis. Muižas personāla vidū bija ļoti maz krievu tautības cilvēku, tie strādāja tādu darbu, kur dokumenti jāpilda rakstiski, jo tie bija jāraksta krievu valodā. Piemēram, muižas rakstvedis- Osīps Bodja. Muižas strādnieki galvenokārt bija vietējie zemnieki. Alus darītavā strādāja Kārlis Kuke, Raču ūdensdzirnavās -Teodors Lūsis. Muižas kučieris- Jezups Mačāns, muižas grāfu dakteris-Bartasevičs, muižas grāfu pavārs Ivans Miničs.

Zirgi tika turēti tikai medībām, izbraukšanai un jāšanai. Aršanu un citus lauku darbus kalpi veikuši ar vēršu palīdzību. Labību kūla ar ratu, kurš bija liels un plats, ievietots bedrē. Vīrs rata atradās koka tilts, uz kura atradās 4 vērši, kuri grieza ratu. Izkultos graudus vētīja ar vētījamām mašīnām. Vecās vidusskolas darbnīcas vietā bija muižas rija. Trīs pudī miltu maksāja 3 rubļus (cariskās Krievijas naudā).

Muižas kalpiem mēnesī maksāja 2,5 pudus miltu vai graudu, 30 kg miežu putrainu un 5 rubļus. Muižas kalpu govīs stāvēja kopā ar kungu govīm, kuras baroja kopā. Katrai govij deva 3 spaiņus dziras, sienu un sutinātas pelavas. Govis bija melnraibas- Vācijas sugas.

Teļus turēja Birzniekos, tur bija pārvaldnieks Urbāns. Galvenais grāfu mežzinis 20.gs sākumā bija Bubnovskis, Semanovā pārvaldnieks- Jankovskis; Muižas augļu dārzā bija arī daudz bišu stropu, kurus uzraudzīja īpaši cilvēki. No pils pa kreisi bija oranžērija, kurā audzēja visdažādākās puķes. Galvenās vasaras puķes bija peonijas, ziemas- mirtes, gumijkokī. Par ravēšanu muižas dārzos sievietēm maksāja 35 kapeikas dienā. 20.gs sākumā Marienhauzenas muižas centrā bija algots darbaspēks-15 ģimenes, pārvaldnieks, kantorists, starosta, dārznieks, divi zirgu puīši, divas veļas mazgātājas, divi pavāri, viens sulainis un viena kalpone-istabene, mežzinis. Pusmuižās arī bija algots darba spēks. Tika eksportēti sviests un lini.

Nosaukums	Muzeja inventāra numurs
-----------	-------------------------

Muižas Kučieris-Mačanovs Jezups

VĪM 77

Muižas grāfu pavārs Ivans Miničs

VĪM pg1151

Muižas grāfu dakteris Bortasevičs

VĪM pg 1148

Grāfiene Imelda Lippe-Lipska

VĪM

Grāfu kalpotāji

VĪM pg 1146

Muižas dārznieks Staņislavs Dudzinskis ar ģimeni, sieva Ieva, bērni, stāv no kr. Nikolajs, no l Jāzežeps, meitas no kr. Sofija un Nīna

VĪM pg 441

Zemnieki

Zemnieku stāvoklis muižas laikos bija smags. Zemnieks ar visiem viņa bērniem piederēja muižniekam. Muižniekam bija tiesības zemniekus pārdot, dāvināt un pārceļt citā vietā. Ja zemnieki aizbēga, muižniekam bija tiesības viņus meklēt un vest atpakaļ. Zemniekiem nepiederēja nekāds īpašums, pat laulību nedrīkstēja noslēgt bez kunga ziņas. Zemniekiem bija ierobežota zemes platība, ko viņi varēja apstrādāt: 2,5-5 ha zemes, sauktas par vlokām. Tieši par šo zemes lietošanu zemnieks muižai maksāja nodevas un gāja kļaušu darbos. Zemnieki iedalījās vairākās grupās:

- 1) Kalpotāji- dažādi muižai piederīgi ļaudis;
- 2) Kļaušu zemnieki- tie, kas par zemes lietošanu muižā kļaušu darbos gāja visu gadu;
- 3) Rentes zemnieki- tie, kam kļaušu bija maz, bet tie maksāja nodevas;

Pēc 1738.gada inventāra Viļakas (Marienhauzenas) muiža bija sadalīta 3 galos- Viļakas (Margenhanski)- no 19 sādžām, Timšānu (Baltinavas) gals- no 17 sādžām, Balvu gals- no 14 sādžām. Viļakas galā par vecāko bija Kravalis. Jau 1738.gadā bija mūsdienās pazīstami un esošie sādžu nosaukumi kā Kravaļi, Tepenīca, Žeigurova, Sasnīca, Ciernova, Katleši, Bubincova, Borisova, Slīpači, Bakarova, Šķilbani, Viduce, Skandine un Loduma. Parādās jau tādi zemnieku uzvārdi kā Bukovski, Žigurs, Circin, Login u.c. Sādžā parasti bija 1-6 saimniecības. Bija daudz ienācēju no Krievijas, Baltkrievijas, Lietuvas un Vidzemes. Sādžu zemniekiem vajadzēja maksāt nodokļus. No 1738. gada inventāra sarakstā nosauktajiem 208 nodokļu maksātājiem, 60 bija ienācēji no citurienes. Mēra epidēmijas laikā daudzi nomira, un daudzi devās labākas dzīves meklējumos.

Kļaušu darbi Viļakas stārastijā (1765-1770)

Kļaušas par 5 ha lietojamas zemes:

- 1) zemniekam ar zirgu katru ceturto vasaras un ziemas nedēļu no pirmdienas vakara līdz sestdienas tumsai vajadzēja strādāt muižā;
- 2) lauku aršanai, sēšanai, labības novākšanai pa divi cilvēki no saimnieka;
- 3) bija jāiet rudzu un kviešu kulšanas talkās;
- 4) bija jāiet sargāt muižas un pusmuižas;
- 5) no katras mājas muižai un pusmuižai kļaušu zemnieki pieveda 2 asis malkas, rentes-1 asi;
- 6) līdumu līšanā, celmu rakšanā, krūmu izraustīšanā vajadzēja strādāt visam pagastam;

Nodevas:

- 1) no katra kļaušu zemes gabala jāmaksā 5 dālderī (apm 50 ls), rentes zemniekiem 2 dālderī;
- 2) kara, ceļa nodevas pa 1 dālderim;

- 3) Rudzu, miežu, auzu 2 pūri;
- 4) Linu gabali- divi;
- 5) cūkas gaļa- 4 morceņas (...);
- 6) Nopīts tīkls-3 asis;
- 7) Vista- viena;
- 8) Olas- 30 gabalas;
- 9) lūku vīzes un meža materiālus muižas vajadzībām;

Akmeņus muižas mūra ēku un saimniecības ēku celtniecībai kļaušu zemnieki vēla ar rokām.

Pēc 1834.gada muižā bija 2903 zemnieki. Visā Latgalē Marienhauzenas muiža bija 4.lielākā pēc Borhu, Zībergu un Korfu īpašumiem. Zemnieku skaits bija sarucis, jo Marienhauzenas muižas zemniekiem 1812.gadā, karā ar Napoleonu vajadzēja pārvadāt kara materiālus un lazaretēs. 1822.gadā guberņu piemeklēja neraža- lopu epidēmija, neauglīgas vasaras. Daudzi zemnieki maizes meklējumos atstāja savas muižas, lai nenomirtu badā.

Pēc 1834.gada revīzijas datiem Lippe-Lipsku īpašumā bija 2903 zemnieki. Neražas gadi galīgi izputināja zemniekus- sākās neapmierinātība ar Latgalē ieilgušo dzimtbūšanu, jo Kurzemē un Vidzemē tā bija atcelta jau 1817, 1819.gados. Līdz zemniekiem nonāca ziņa, ka krievu valdība gatavo dzimtbūšanas atcelšanu, tas zemniekos viesa cerību, bet muižniekos bailes no zemnieku nemieriem. Zemnieku brīvīšanas komitejā tika ievēlēts Marienhauzenas muižas īpašnieks Jans Lippe-Lipskis. 1861.gadā dzimtbūšana tika atcelta, taču zemniekiem vēl 2 gadus vajadzēja pildīt kļaušas kā agrāk. Zeme, kas tika lietota, vēl nekļuva par viņu īpašumu, jo to vajadzēja izpirkt, taču naudas nebija. Tāpēc muižās tika izvietotas kazaku vienības, kas centās nepieļaut zemnieku nemierus. 1863.gadā izdeva likumu par zemes obligātu pakāpenisku izpirkšanu. Zemnieki ieguva zināmas tiesības- izdeva likumu par pagastu veidošanu. Pagasta valdi ievēlēja, bet muižnieku ietekme vēl bija saglabājusies, tāpēc valdē tika turīgākie un paklausīgākie zemnieki. Tika izveidots Marienhauzenas pagasts.

Pēc dzimtbūšanas atcelšanas vēl ilgi bija jūtamas tās sekas, jo 19.gs beigās zeme tika sadalīta šņorēs (4-10 m platas), kuras bija grūti apstrādāt. Ganības bija pa krūmiem. Kļaušu vietā līdz zemes izpirkšanai stājās spēkā rente. Zemnieku iziešana viensētās sākās 19.gs 90-tajos gados. Zemniekiem zemes izpirkšanu apgrūtināja divas lietas- naudas trūkums un katoļticīgajiem bija jāpierāda, ka viņi nav poļu tautības, tāpēc gandrīz visa pirtā zeme bija nonākusi vidzemnieku rokās.

20.gs sākumā zemniekiem vēl joprojām trūka zemes (1-10 ha), tāpēc tie zemnieki, kuriem bija maz zemes, apstrādāja uz pusgrauda muižas zemes, strādāja meža ciršanā un kokmateriālu izvešanā. Maksāja maz. Sīkzemniekiem trūka labības un lopbarības, vienīgais ienākumu avots bija lini un bija jāmaksā nodevas.

Viļacēni mīlēja ģērbties pašauostos svārkos, ziemā- ģērētu aitādu kažokos, mājās adītos cimdos un zeķēs, nēsāja pašauostos kreklus. Mājas cēla no baļķiem guļbūvē. Istabas bija ar dēļu griestiem un grīdām un nelieliem logiem. Juntus sedza ar lubiņām. Katrā saimniecībā bija savs zirgs, govīs un sīklopi. Etnogrāfs J.Kr.Brotze aprakstījis Viļakas novada dzīvi, cilvēkus un dabu. Ap Viļaku bijuši plaši meži. Tajos dzīvoja vilki, caunas, lāči, brieži. Veseliem bariem klīdušas meža cūkas un citi zvēri.

<p>Marienhauzenas apkārtnes zemnieku svētku tērpi 18.gs beigās (J.Broces zīmējums)</p>	 <p>Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs (kopija)</p>
<p>Marienhauzenas apkārtnes zemnieku svētku tērpi 18.gs beigās (J.Broces zīmējums)</p>	 <p>Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs (kopija)</p>

Zemnieku sacelšanās Marienhauzenas muižā

1863.gadā sākās sacelšanās pret carisma jūgu Polijā un Lietuvā, sacelšanās skāra arī Marienhauzenas muižu. Centrālā revolucionārā komiteja, kas gatavoja sacelšanos Polijā, uz Marienhauzenu atsūtīja atvaļināto virsnieku Antonu Riku kā savas māsas grāfienes Lippe-Lipskas muižas pārvaldnieku, ar mērķi izveidot līdz 2000 lielu bruņotu sacēlušos karaspēka nodaļu. Ar 1863.gada februāri Viļakā sāka ierasties citi dumpinieki, kuri izlikās par mērnikiem, studentiem, viesiem utt. Zemnieku vidū sākās propaganda par Polijas atjaunošanu. Zemniekiem tika dalītas lapiņas “Zemnieka taisneība” (iespējams, tā ir bijusi pagrīdes avīze, kas tika izdota 1862-1863 gadā Viļakā). Šajās lapiņās tika kritizēta dzimtbūšanas atcelšana, teikts, ka zeme zemniekiem jādod par brīvu. Aģitācija starp Viļakas apkārtnes zemniekiem panākumus neguva. Semenovas pusmuižā, pārvaldnieka Onufra Polonska namā tika iespiesti “Zemes un brīvības” uzsaukumi.

Muižā darbojās lādiņu izgatavošanas un ložu liešanas darbnīca. Sagatavošanās darbiem vajadzēja būt gataviem uz 1863.gada 1.martu. 18.februārī Borisovā jau bija notikusi sacelšanās sagatavošanas dalībnieku sanāksme, bet vēlāk Viļakā ieradās krievu karaspēka nodaļa un arestēja sacelšanās dalībniekus, tipogrāfijas iekārtu konfiscēja. Par sacelšanās gatavošanu krievu valdībai bija paziņojuši šīs gatavošanās dalībnieki Romualds Bžezinskis un brāļi Jans un Karols Stankēviči. Revolucionārā komiteja viņiem piesprieda nāves sodu. Arestētie sacelšanās gatavotāji stājās kara tiesas priekšā. Viļakas muižas grāfiene muižā tika atstāta tikai uz trīs uzticamu augsti stāvošo personu galvošanu, tomēr viņa uz kādu laiku bija izsūtīta uz Voronežas guberņu. Muižai rezultātā bija jāmaksā trīskārša desmit procentu nodeva. Zemnieku sacelšanās sekas bija jūtamas vēl ilgu laiku, jo 1865.gadā tika izsludināts drukas aizliegums, kas ilga līdz 1904.gadam. Šajā laika pastiprinājās rusifikācija visā Latgalē, tajā skaitā arī Viļakas novadā.

<p>Nosaukums</p>	<p>Muzeja inventāra numurs</p>
-------------------------	---------------------------------------

Antons fon den Riks

VĪM

Reliģija

Pirmo baznīcu Viļakā uzcēla poļu stārsti 1683 gadā, tā atradās Eržepoles kalnā. Taču kara laikā to laupījuši kazaki, kalmiki u.c meklējot bagātības.. Baznīca bija izlaupīta un izpostīta. To no 1705. gada atjaunoja Juris Hilzens. Hilzenu laikā 1748.gadā tika uzcelta jauna katoļu koka baznīca, kura nosaukta Sv.Mateuša vārdā, to iesvētīja prāvests Janušķēvičs. Viļakas katoļu baznīcai bīskapa un reizē prāvesta Georgija Povslovska personā piederējuši 4121 desetīnas zemes ar 777 zemniekiem un zemniecēm. Eržepoles (Jerapoles) ciemā atradās bīskapa koka nams ar augļu dārzu. 1783 gadā izveidojās Marienhauzenas dekanāts ar sākotnējo nosaukumu Aiz-Ludzas dekanāts. Pēc Hilzeniem, kas bija katoļi muiža pārgāja Jelaginam, kurš bija pareizticīgais. Jelagins pie muižas bija iekārtojis pareizticīgo baznīciņu (iespējams kapelu), sīkaku ziņu nav. Savus piekritējus pareizticīgo baznīca vervēja starp katoļiem, daži mācītāji staigāja pa sādžām un mēģināja pārliecināt katoļticīgos pāriet pareizticībā, cienājot ar pīrāgiem un saldumiem. Daļa katoļticīgo piespiedu kārtā pārgāja pareizticībā, daļa brīvprātīgi, lai izpatiktu Krievijas impērijas valdībai.

Horožanskis 1824.gadā Viļakas muižu pārdeva titulētajam padomniekam no Polockas Ignatam Lippe Lipskim, kurš bija katolis, tāpēc pareizticīgo baznīciņu pārcēla uz Balviem. Bijušie katoļi atkal pārgāja katoļticībā. 1842.gadā katoļu baznīcas zemes pārņēma valsts un garīdznieku tiešajām vajadzībām iedalīja tikai 10 desetīnas bez zemniekiem. Tikai 1860.gadā pārkrievošanas laikā pareizticīgo draudzi Viļakā organizēja no jauna. 1871.gadā tika uzcelta Viļakas pareizticīgo baznīca. Pareizticībā atkal pārgāja liela daļa katoļticīgo, jo tiem tika dota zeme. 19.gs beigās auga arī katoļu draudze un Viļakas draudze bija viena no lielākajām Latgalē, vecā koka Sv.Mateuša baznīca kļuva par mazu Viļakas draudzi. Grāfiene Alīna Lippe- Lipska ierosināja un sponsorēja jaunas katoļu baznīcas celtniecību tuvāk muižas centram. 1891.gadā tika iesvētīta jaunā katoļu baznīca, kura nosaukta Vissvētās Jēzus Sirds vārdā. Pie baznīcas muižniece likusi uzcelt arī plebāniju ar saimniecības ēkām prāvestam, ērģelnieka māju ar saimniecības ēkām, slimnīcu un patversmi vecajiem ļaudīm, kā arī grāfu Lippe-Lipsku Zabello kapenes.

Nosaukums

1748.gadā celtā Viļakas Romas koka katoļu baznīca nosaukta Sv.Mateuša vārdā

Muzeja inventāra numurs

VĪM pg 1123

<p>Viļakas katoļu baznīca</p>	 <p>VĪM</p>
<p>Grāfu Lippe-Lipsku Zabelo dzimtas kapenes Viļakas katoļu baznīcas dienvidu daļā;</p>	 <p>Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs</p>
<p>Skats uz Viļakas katoļu baznīcu (mūsdienas). Foto: Viļakas tūrisma informācijas punkts</p>	

Saimnieciskā darbība

Marienhauzenas muiža laika gaitā bija kļuvusi par vienu no 4 lielākajām muižām Latgalē. Pēc 1770.gada īpašumu saraksta Viļakas ezera krastā pastāvēja apmetne. Pretī ezeram (dienvidos) atradusies stārasta māja, Romas katoļu baznīca (koka, jauna), vecs nams pie baznīcas un tirgotāja māja ar veikalu. Pastāvējis vēl muižas un baznīcas krogs. Pavisam 24 mājas un 216 iedzīvotāji. Netālu atradusies muiža ar saimniecības ēkām. Pēc Viļakas pievienošanas Krievijas impērijai, tā vairs nebija apriņķa centrs, tā ietilpa Ludzas apriņķī. 1775.gadā Nirnbergā izdotajā kartē Viļaka jau atzīmēta kā viena no galvenajām apdzīvotām vietām Inflantijā (tā toreiz sauca Latgali). Viļakas muižā darbojies pat stikla ceplis (1797.gads).

1829.gadā Marienhauzenai tika piešķirtas miesta tiesības. Miestā uz to laiku bija 10 mājas, 2 baznīcas, un muiža ar saimniecības ēkām. 19.gs Marienhauzenas muiža bija ceturrtā lielākā muiža Latgalē pēc Borhu, Zībergu un Korfu īpašumiem. 19.gs beigās Marienhauzenas muižā bija 187 apdzīvotas vietas, 5718 brīvlaistie zemnieki, 1394 privātpersonas. 2 rūpnīcas, 4 magazīnas -labības rezerves noliktavas, 3 ūdensdzirnavas, 9 dzērienu tirgotavas. Viļakas pagasta valdē no 1871.gada par rakstvedi strādājis Latgales kultūras darbinieks un dziesminieks P.Miglinīks. Miglinīks iestājās par zemnieku tiesībām, taču bija arī ļoti labās attiecībās ar muižas grāfieni. Muižas dārznieks Dudzinskis iestādīja liepu aleju. 20.gs sākumā Viļakā jau pastāvējusi pasta nodaļa, Viļakas slimnīca-kur strādāja ārsts, 2 feldšeri, vecmāte- akušiere. 1894.gadā atvērta Ignacija Rahunkoviča aptieka. Muižas saimniecisko dzīvi ļoti ietekmēja dzelzceļa izbūve, kas gāja cauri muižas mežiem, lai varētu vieglāk izvest un pārdot kokmateriālus. Bija izveidota Marienhauzenas stacija (bijusīVecumu stacija).

1905.gada revolūcija maz iespaidoja Viļakas apkārtnes dzīvi, šeit nenotika nekādi lieli nemieri.

Protams, pie pagasta mājas tika rīkoti mītiņi, kuros tika pārrunāta esošā situācija par zemju dališanu un turpmākajām darbībām, tomēr plašāku atdevi tas nedeļa. Uz 1905.gadu Marienhauzenas muiža bija viena no četrām lielākajām muižām Latgalē ar kopējo teritoriju-49 000 desetīnas. Piederēja grāfam Sigismundam Zabello, kurš reti bija muižā, jo strādāja vienā no Pēterburgas bankām augstā amatā. Visus lauksaimniecības darbus muižā vadīja pārvaldnieki- viens Marienhauzenas centrā, pārējie foļvarkās- Borisovā, Birzniekos un Račos. Muižā bija vairāki ražošanas uzņēmumi: sviesta ražotne Borisovā, smēde, alus un spirta brūži centrā, dzirnavas, ķieģeļu ceplis Ceģeļņā (Bronti), tvaika dzirnavas un gateris Račos.

Nosaukums	Attēls
Marienhauzenas muižas iekšpagalms pēc Broces	 <p data-bbox="816 735 987 772">VĪM pg 1125</p>
Ignacija Rahunkoviča aptieka	
Vecumu dzelzceļa stacija	
Skats uz bijušo muižas parku (mūsdienās). Foto: Viļakas tūrisma punkts	

Šķilbēnu muiža.

Šķilbēnu muiža (poļu: Szkielbany) bija Latgales muiža tagadējā Viļakas novada Šķilbēnu pagasta teritorijā. Muižas kungu māja atrodas Šķilbanos. Pēc 1920. gada agrārās reformas Šķilbēnu Orlavas muižu sadalīja 86 vienībās 1140 ha platībā. Šķilbēnu muižas kungu mājas sarkano ķieģeļu ēka būvēta 1856.gadā. līdz 1866.gadam piederēja Martinam von Ulanovskim, bet pēc 1863.gada poļu un lietuviešu sacelšanās apspiešanas viņam to atņēma un piešķīra Krievijas armijas virsniekam Zinovjevam. 1899.gadā muižu nopirka tās pārvaldnieks Ivans Ļebedevs. Ķieģeļi gatavoti vietējā ķieģeļu ceplī. Muižai bija granīta pamatne, vienkāršīga. No senās muižas apbūves daļēji saglabājies zirgu stallis, muižas ļaužu divstāvēģā māja, nobarojamo bulļu kūts, klēts tipa māja, dārza mājiņa-koka. No apstādījumiem saglabājies parks, muižas ceļa aleja, riņķveida koku stādījumi ap lapenes vietu. Pašreizējā muižas īpašniece Dagmāra Ausekle-viņas tēvs Jānis (Ivans Ļebedevs)

Pēc Otrā pasaules kara muižas ēkā atradās pagasta valde, bibliotēka un klubs. 1990. gados ēkā bija bārs „Bonifācijs”. Iekšpuse pārbūvēta, nav saglabājušies iekštelpu sienu apgleznojumi. Mūsdienās ēka netiek izmantota.

Nostāsti:

Senos laikos Šķilbēnu muižā dzīvojis bagāts kungs. Pats viņš negribējis uzraudzīt un pārbaudīt zemnieku darbu, tādēļ par vagaru iecēlis Čilipīnes ciema visbagātāko saimnieku Ludvigu Bukšu. Jaunais vagars cilvēkus ļoti izmantojis, nedodams ne mirkli atpūtas, kāpēc nosaukts par „Skubiņu”. Drīz šis vārds izplatījies pa visu muižu. Tagad viņa bērnu bērnus sauc par Skubiņiem.

Šķilbēnu muiža.

Savu nosaukumu Šķilbēnu pagasts mantojis no Šķilbēnu muižīņas. Minētā muiža savā laikā tika izveidota no Baltinavas muižas robežās ietilpstošām, zemniekiem atņemtām zemēm. Vēl 19. gs. otrā pusē Šķilbēnu apkārtnē bijuši lieli kari un muižnieku nevienādā izturēšanās pret zemniekiem un nevienādās kļaušas un nodevas bija par iemeslu iedzīvotāju staigāšanai no viena apgabala uz otru. Tā 19. g. s. Šķilbēnu- Rekavas novadā bija ieceļojis prāvs skaits luterticīgo latviešu. Ieceļotāji apmetušies mežos un noslēguši ar muižnieku rentes līgumu uz vairākiem gadiem, stājās pie līdumu lišanas un lauku iekopšanas. Starp ieceļotājiem daudz bijuši arī igauņi. Šķilbēnu • Rekavas novadā krievu tad vel nebija nemaz, jo vietējie iedzīvotāji bija tikai katoļticīgie latvieši. Ieceļotāji savām vajadzībām bija iekārtojuši luterticīgo dievnamu Rekavā, tagadējā Kļaviņu mājā. Nāca pārkrievošanas laiki. Šķilbēnu muižīņu nopirka pārkrievošanas piekritējs un savādnieks Zinovjevs, par kuru vēl tagad vietējos iedzīvotājos uzglabājušies dažādi nostāsti.

Šķilbēnu muižas īpašnieki mīlēja braukt medībās uz nelielu uzkalnu, kur bijis daudz stirnu un buku. Vienam veiklam medniekam muižas īpašnieks atļāvis šai kalnā līst līdumus un apmesties uz dzīvi. Šo mednieku nosauca par veco buku.

1918.,gadā Šķilbēnu muižā atradās sarkano strēlnieku hospitālis.

Nosaukums	Muzeja inventāra numurs
Šķilbēnu muiža	 <p data-bbox="743 1398 1185 1428">Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs</p>

Katlešu muiža:

Katlešu muiža (Katlesze) celta 1860, cēlis muižkungs V.Uļjanovskis. Ap 1890 nopirka barons N.Fitinghofs. 20.gs.s.tā piederēja Vilhelmam Kerkoviksam, pārvaldnieks bija Pēteris Stradiņš. Muižas zemes platība 9900 ha. Pie muižas uz Liepnas upes darbojās Katlešu ūdensdzirnavas. 1920 tika nacionalizēta, zemi sadalīja jaunsaimniekiem, ēkā ierīkoja skolu.

Visspilgtāk revolucionārie notikumi izpaudās Katlešu apkārtnē. Jau 1905. gadā Katlešos bija vērojama revolucionāra rosība. It sevišķi revolucionāri noskaņota bija Katlešu muižas jaunatne. Revolucionārā jaunatne dziedājusi revolucionārās dziesmas, izteica protestu pret vietējiem muižniekiem, rakstīja lozungus. Vieni no ievērojamākajiem cīnītājiem ~- revolucionāriem bija Paulis Kaķītis un Šarlotte Samsone (Kaķīte). Viņi rakstīja revolucionārus lozungus un uzrakstus „uz karogiem: «Nost ar patvaldī

bu», «Lai dzīvo brīvība», «Lāsts un atriebība slepkavām!» Viens no aktīvākajiem revolucionāri noskaņotajiem jauniešiem bija Paulis Kaķī tis.

Borisovas foļvarka

Borisovas pusmuiža (foļvarka) – Marienhauzenas muižas filiāle Kiras upes kr., tagad Vecumu pag. centrs. Saglabājusies pārvaldnieka māja, celta ~ 1730, daļēji pārbūvētā klēts, siernīca (tagad. dzīvojamā māja), kūts kompleksa mūri. Daļēji arī parks, kurā atrodas brīvdabas estrāde. Minētās ēkas tagad ir privātīpšums.

Borisovas foļvarka bija saistīta ar 1863.gada sacelšanās, kur 18.februārī notika sacelšanās dalībnieku sapulce. Borisovā atradās sviesta ražotne. Pusmuižas bija daudz lopu. Borisovas pusmuižai piederēja 10000 desetīnas zemes, strādāja 8 kalpi ar ģimenēm un vēl 16 saimnieki strādāja uz pusgrauda. Foļvarka rudenos tika nokulta labība. Šeit bija 100 melnraibās šķirnes govis, 16 zirgi, gatavoja sieru un sviestu īpašā mājā un sūtīja prom pārdošanai. Galvenie ienākumi zemniekiem bija no līnēm, kurus pārdeva Viļakas tirgotājiem.

Borisovas pusmuiža

18. februārī Borisovas pusmuižā notika sacelšanās dalībnieku sanāksme, kurā piedalījās 8 personas, bet... 10 dienas pēc sanāksmes Viļakā ieradās krievu karaspēks un arestēja. lielāko daļu sacelšanās gatavotāju. Veidam izdevās no sar dzes izbēgt, bet pie Dagdas viņu aizturēja zemnieki un nogādāja uz Daugavpils cietoksni. «Zemes un brīvības», locekļus aizturēja Ostrovas apriņķī, uz kuriem viņi paspēja aizbraukt, kad krievu karaspēks tuvojās Viļakai. Arestētie sacelšanās gatavotāji stājās kara tiesas priekšā, tika notiesāti gan katrogā uz raktuvēm (A. Riks uz 20 gadiem, Veide - . uz 15 gadiem. citi mazāk), gan arī noņemtajumā dažādās Krievijas impērijas vietās. Pat Viļakas muižas īpašniece Alina Lippe -- Lipska tika atstāta muižā tikai uz 3 uzticamu augsti stāvošu personu galvošanu, pie kam Viļakas muižai bija par sodu jāsamaksā trīskārša 10 procentu nodeva. Starp citu, ģenerālgubernators Muravjovs šo spriedumu atzina par pārāk mīkstu un muižnieci uz kādu laiku izsūtīja uz Voronežas guberņu 1850.gada darbu uzraugs Borisovas pusmuižā bija Pēteris Bizūns

Nosaukums	Muzeja inventāra numurs
Borisovas parka teritorija	 <p data-bbox="656 1583 1096 1617">Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs</p>
Borisovas kalpu māja	 <p data-bbox="656 1890 976 1923">N.Orlova privātkolekcija</p>

Borisovas saimniecības ēkas	
	VĪM pg 1152
Borisovas pusmuižas klēts	VĪM pg
Borisovas pusmuižas kūts mūra fragmenti	VĪM pg 1153

Semenovas pusmuiža:

Semenovas (pārkrieivots Seimaņu ciema nosaukums) pusmuiža uzcelta 19.gs II.pusē. Pārvaldnieks bija Onufrs Polonskis. Pusmuižai bija saistība ar 1863.gada poļu sacelšanās pret carisma jūgu. Te tika iespiesti “Zemes un brīvības uzsaukumi”. Pēc revolūcijas Semenovas pusmuižas zeme bija izrentēta 70 rentniekiem.

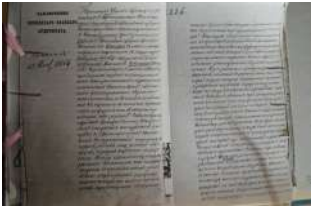

Semenovas pusmiža

Līdzekļus tipogrāfijas ierīkošanai un spiestuves iekārtu nodrošināja komercpadomnieka I. Utina dēls students Miķelis Utins. Tipogrāfijas iekārtu nosūtīja uz Balviem, kur pvēc tam ieradās arī D. Stepanovs, I. Zukovs, M. Veide. Pēc kāda laika no Balviem viņi pārcēlās uz Viļakas muižu, kuras apkārtnē Veidem bija labi pazīstama, jo viņa tēvs te agrāk bijis muižas pārvaldnieks. Netālu no Viļakas Semenovas pusmuižas pārvaldnieka Onufrija Polonska mājā izvietoja tipogrāfija, kas iespieda slepenās biedrības „Zeme un brīvība” uz saukumus. Tos sagatavoja un iespieda Miķelis Veide. Tipogrāfijā aktīvi darbojās arī sacelšanās vadonis A. Rīks un Daugavpils apriņķa tiesas ierēdnis Jānis Butkavskis. Sacelšanās sagatavošanas priekš darbi ritēja pilnā sparā. Uz Viļaku slepeni nosūtīja ieročus un pulveri.

Apskatot šo sadaļu ikviens varēs ielūkoties plašāk Viļakas apkārtnes muižu vēsturē, jo ir ļoti bagātīgs muižas laiku fotogrāfiju klāsts un arī tekstuālais apraksts

Priekšmetu saraksts.

1.	Iknedēļas laikraksts Tigodnik par 1891.gadu	VĪM pg 374	
2.	Muižas mērces trauks	VĪM 345	

3.	Muižas tintnīca	VĪM pg 751	
4	Lūgšanu grāmata poļu valodā	VĪM pg 750 vai arī aizstāsim ar kādu citu	
5.	Muižnieces tērps	Rekonstrukcija pēc foto	
6.	Tiesas lietas kopija par sacelšanās gatavošanu Marienhauzenā	VĪM pg 380	
7.	Sviesta trafarets no Borisovas	VĪM pg 1126	
8.	Sviras sviri no vecās Viļakas aptiekas, 20.gs sākums		

9.	19.gs beigu vai 20.gs galdiņš no kāda cita muzeja deponēts		
----	--	--	---

Secinājumi:

1. 20.gs sākumā Marienhauzenas muiža bija viena no trīs lielākajām muižām Latvijā ar platību 100 000 ha;
2. Marienhauzenas un Škilbēnu muižas bija vienas no 1863.gada poļu sacelšanās centriem Latgalē pret carisma jūgu;
3. Visas Viļakas apkārtnes muižas sākotnēji piederējušas poļu muižniekiem;
4. 1905. gada revolūcijas vēsmas visvairāk bija izjūtamas Katlešu muižā;
5. Viļakas pilsētas kultūrvēsturiskais mantojums pamatā saglabājies no muižu laikiem (Marienhauzenas muižas komplekss un parks, Viļakas katoļu baznīca, bijusī slimnīcas ēka, mācītājmāja un margs)
6. Muižas laikā tika atklāti pirmie dzelzceļi Viļakas apkārtnē, kurš sniedzās līdz pat Pitalovai, līdz ar to attīstījās saimnieciskā darbība, izvesti kokmateriāli un nosusināti meži;

I pasaules karš un brīvības cīņas.

1914.gadā sākās I pasaules karš. Arī Viļakas apkārtnē bija jūtamas kara pēdas. Uz Viļakas apkārtni devās daudzi bēgļi, tajā skaitā bērni. Daudzi tika iesaukti sarkanajā armijā, daudzi bija Latvijas strēlniekos. Cīņa par savu neatkarīgu valsti bija grūti, brīvību vajadzēja izcīnīt. Daudzi Viļakas apkārtnes jaunieši piedalījās brīvības cīņās, vēl jo vairāk tāpēc, ka Balvos 1919.gadā tika izveidots Latgales partizānu pulks. Daudzi kļuva par varoņiem, bet daudzi krita. Šajā sadaļā ikviens apmeklētājs var uzzināt, ka arī Viļakas apkārtnes cilvēki bija cieši saistīti gan ar pirmo pasaules karu, gan pēc tam esošajām brīvības cīņām. Par to, ka mūsu tēvi un vectēvi darīja visu iespējamo, lai mums būtu sava valsts, sava Viļaka. Arī ikdienas dzīve visiem bija mainījusies, ieviestas pārvietošanas atļaujas, iesaukšanas armijā, ikdienas bailes par savu rītdienu.

Katru gadu 11.novembrī visa Viļakas apkārtnē dodas lāpu gājienā uz brīvības cīnītāju kapiem Jaškovā, lai atcerētos un godinātu kritušos. Pretī Viļakas katoļu baznīcai ir uzlikts pieminēklis veltīts mūspuses Lāčplēša kara ordeņa kavalieriem, kurus arī atceramies 11.novembrī. Arī šī laika notikumi ir dzīvi mūsdienu cilvēkos, jo mūsu ikdiena un svētku atceres dienas saistās ar šiem notikumiem. Ekspozīcijai ir nepieciešama sadaļa, lai pilnīgāk aprakstītu un parādītu tā laika notikumus.

Mērķis: pievērst uzmanību I pasaules karam un brīvības cīņām Viļakas apkārtnē

Uzdevumi:

1. Raksturot bēgļu palīdzības organizāciju Viļakas pilsētā;
2. Izcelt brīvības cīņas Viļakas apkārtnē;

Aktivitāte: Iespējams, varētu attēlot Viļakas apkārtnes reljefu un pēc aprakstu kartiņām iziet 9.janvāra cīņu. Izveidot armijas vīrus no 8.Daugavpils kājnieku pulka I un II bataljona rotas, Latgales partizānu pulka, 15.sevišķi smago uzdevumu vienības (sarkanā armija), igauņu karavīrus, pie dzelzceļa sarkanā armija karavīrus un 1.petrogradas strādnieku pulks. Reljefā atzīmēti ceļi, sniegs, ciemu nosaukumi. Tāda kā imitējošā spēle, kura jāskatās pēc 9.janvāra cīņu aprakstiem, kuras būs atrodamas speciālajās kartītes. Karavīru izvietošana aptuvenā lokācijā, 9.janvāra notikumu atspoguļošana. Arī priekšmetus mazos attēlos, kurus izdevās paņemt sev līdzi pēc cīņām.

“Dēļ paleiga kara upurem”. Palīdzību bēgļiem organizēja Petrogradā nodibinātā Latviešu bēgļu apgādāšanas centrālkomiteja.Arī latgaliešu sabiedriskie darbinieki Petrogradā 1915.gada nolēma dibināt savu bēgļu aprūpes centrālo biedrību ar nosaukumu “Dēļ paleiga kara upurem”, kura sadarbojās ar bēgļu aprūpes centrālkomiteju. 1916.gada pavasarī Viļakā tika noorganizēta bēgļu aprūpes centrālā biedrība “Dēļ paleiga kara upurem”. Uz Viļaku tika atvesti 40 bēgļu bērni. Bēgļu bērnu patversmi nodibināja un vadīja Viļakas dekāns Jāzeps Jassas un sabiedriskais darbinieks D.Logins. Bērniem atvēra arī skolu, kurā strādāja vikārs Vladislavs Zundo un skolotāja Jūlija Lubāne. Mācības notika tikai latviešu valodā. Šī skola pastāvēja līdz 1918.gada pavasarim.

“Deļ paleiga kara upurim valde”1.r.1.no labās Amaliņa Bžezinska, 2.baznīckungs Pīters Apšīnīks, 3.Francis Logins	
--	--

Priesteris-Vikārs Vladislavs Zundo	
Skolotāja Jūlija Lubāne	
Bēgļu-patversmes skolas audzēkņi ar skolotājiem un darbiniekiem 1918.gadā	

Ikdienas dzīve: Neliels vācu garnizons ieradās Viļakā 1918.gada vasarā un apmetās Marienhauzenas pilī. Bija iedzīvotāju pārvietošanas ierobežojumi, vajadzēja dabūt pārvietošanas atļauju (ausveisi). Marienhauzenas muižā dzīvoja pēdējais muižas grāfs Sigismunds Zabello. 1918.gada 18.novembrī tika nodedzināta Marienhauzenas muiža.

1918.gada 18.novembrī tika pasludināta Latvijas neatkarība, bet Viļakai tuvojās sarkanā armija un vietējie zemnieki nodedzināja Marienhauzenas muižu. Muižas ēkas dega 3 dienas. Vācu armijas pameta Viļaku, Viļaku pameta arī muižas grāfs Sigismunds Zabello.

1918.gada novembra beigās Viļakā nodibinājās padomju vara. Ekonomiskais stāvoklis smags. Nebija nekādas pārtikas pārpalikumu, vietējie tirgotāji slēpa palikušās preces un negribēja tās pārdot par nesaprotamu naudu. Zemnieki sapņoja par muižas zemi, bet tika nodibinātas komūnas. Zemnieki iebilda pret zirgu un citu lopu rekvizīcijas, pret negaidītām šķūtīm. Savu neapmierinātību nevarēja izteikt, jo bija uzreiz represijas.

1919.gadā tuvojās frontes līnija un nostiprinājās starp Viļaku un Balviem. Kamēr Latvijas bruņotie spēki cīnījās pret Bermontu, Austrumu fronti sargāja Latvijas armijas un igauņu daļas, 1919.gada aizsākās brīvības cīņas, lai izcīnītu ilgi gaidīto savas valsts neatkarību. Sāka organizēties partizāni kuriem maija beigās Viļakas mežos bija nopietnas sadursmes ar sarkanās armijas daļām. 1919.gada 5.jūlijā Balvos tika izveidots Latgales partizānu pulks. Latgales partizānu pulks kopā ar 8 Daugavpils kājnieku pulku brīvības cīņās atbrīvoja no sarkanās armijas Marienhauzenu un tās apkārtni. 1920.gadā tika parakstīts miera līgums ar Krieviju, taču Viļaka skaitījās vēl kā pie frontes josla līdz pat 1920.gada vasaras beigām.

Pārvietošanas atļauja (ausveiss)	VJM 281
----------------------------------	---

--	--

Brīvības cīņu laiks. Karte ar brīvības cīņu vietām 9.janvāri. Jaunlatgales atbrīvošana.

Brīvības cīņītāji Slīpačos.	 <p>Zudusi Latvija.lv</p>
Ziemeļlatgales atbrīvošanas operācijas karte.	
Kauja pie Viļakas 1920.gada 9.janvārī	VĪM pg 453
Pirmie gūstekņi Viļakā 1920.gada janvārī	VĪM pg 418

1920.gada februārī Ministru prezidents apmeklēja frontes vietas Viļakas apkārtnē. Padomju aktīvistu nošaušana pie luterāņu kapiem.1920.gada 11.augustā Padomju Krievija un Latvija paraksta miera līgumu.

Līdz 9.janvārim apraksts.

1920.gada decembra beigās- atbrīvošanas uzbrukuma sagatavošana.Ziemeļlatgalē apvidus purvaini un mežaini, ceļu tīkls nabadzīgs. Karavīriem īstu ziemas apģērba nemaz nebija, tāpēc karavīrus novietoja tikai apdzīvotās vietās, kur ir ēkas. Veica lielus gājienus par aizputinātiem ziemas ceļiem un lielu salu -30 °C. Tāpēc uzbrukumi sākās tikai 9.janvārī. Noskaņojums možs, jo ikviens gribēja atbrīvot Latgali no sarkanās armijas.

9.janvāra cīņa. Apraksts kartītēm.

1. 9.00.

1920.gada 9.janvāra rīts. 8.Daugavpils kājnieku pulka I bataljons uzbruka no Skockovas uz Meirovu un Eržepoli. Šos punktus jau plkst.9.00 no rīta ieņēma un bataljons turpināja uzbrukumu Viļakas virzienā ar nodomu Viļaku apiet no ziemeļiem.8.Daugavpils kājnieku pulka II bataljons ar riteņbraucēju rotu uzbruka gar Stompaku-Viļakas ceļu ar nodomu Viļaku apiet no dienvidiem. 1920.gada 9.janvārī no rīta riteņbraucēju rota gāja bataljona priekšā. Pa tumsu

nemanīta tā pienāca pie Svilpovas, apgāja to no dienvidiem un pārsteidzot ienaidnieku ielavījās sādžā. Ienaidnieks atkāpās, pameta 53 gūstekņus, 2 ložmetējus, 61 šauteni, telefona aparātus u.c. Riteņbraucēju rota sekoja līdz Lielpakševai, kur arī saņēma gūstekņus un zirgus.

2. 11.00.

1920.gada 9.janvāris plkst.11.00- 8.Daugavpils kājnieku pulkam pozīcijas bija labi nocietinātas un izbūvētas ar stieplu žogiem un labu apšaudi. Plkst.11. Viļakā no ziemeļiem ienāca 3.rota, bet no dienvidiem riteņbraucēju rota, kura saņēma gūstā 26 gūstekņus ar sarkano rotas komandieri priekšgalā. Pēc neilga laika Viļakā ienāca 6.un 8.rota.

3. 13.00

1920.gada 9.janvārī ap plkst.13.00 riteņbraucēju rota sasniedza dzelzceļu Lugi rajonā un sāka postīt dzelzceļu Lugi rajonā, kamēr I bataljona vienības un II bataljona kreisais spārns cīnījās ar bruņoto vilcienu Cūkinu-Borisovas-Braslavas rajonā. Tiklīdz ienaidnieks uzzināja par dzelzceļa postīšanu Lugu rajonā bruņotais vilciens atbrauca atpakaļ Jaunlatgales virzienā. Riteņbraucēju rota to apšaudīja ar ložmetēju un šauteņu uguni. Bruņotais vilciens ar atklātu uguni izsēdināja desantu, kas sāka apiet riteņbraucēju rotu, kuru pamazām atspieda no dzelzceļa un tā atgāja uz Ūlasiem, tika saņemti gūstekņi. Cīņa gāja 2 stundas. Bruņotais vilciens ātri izlaboja postījumus un aizbrauca uz Jaunlatgali, vairs nebrauca atbalstīt savus kājniekus, tas ļoti atvieglāja I un II bataljona turpmāko darbu.1920.gada 9.janvāris- Silaciems. Ienaidnieka bruņotais vilciens aizbrauca un tas zaudēja savu priekšrocību- artilērijas pabalstu. To izmantoja I bataljona 4.rota, kura ieņēma Silaciemu. Ienaidnieks uzdūrās II rotai pie Indričiem, kur pameta 1 ložmetēju, kritušos un 7 gūstekņus.

4. 14.00.

1920.gada 9.janvāris plkst.14.00-8.Daugavpils kājnieku pulka I bataljons turpināja uzbrukt uz ziemeļiem un ziemeļaustrumiem un ap plkst.14.00 3.rota sasniedz Cūkines, ar 4.rotu Pleševu, bet ar 2.rotu Indričus. 3.rotai tuvojoties Cūkinēm, tā tika apšaudīta ar spēcīgu ložmetēju un artilērijas uguni, rota atkāpās uz Ģeinevu.

5. 14.45.

Uzbrukumu uz Silaciemu un Cūkīnēm apturēja no Jaunlatgales pa dzelzceļu izsūtītais papildspēks. Pa dzelzceļu brauca bruņotais vilciens "Steņka Razin", kas braukāja pa dzelzceļu uz priekšu un atpakaļ ar stipru ložmetēju un artilērijas uguni, apturot I bataljona rotu uzbrukumus un II bataljona kreisā spārna vienības, taču II bataljona labā spārna rota sekmīgi virzījās uz priekšu. Ap plkst.14.45. 8. un 7.rota ieņēma Birzniekus.

6. 9.janvāra nakts.

1920.gada 9.janvārī 8.Daugavpils kājnieku pulka III bataljons uzsāka kustību uz Katlešiem. Katlešos bataljons ienāca uz nakti 10.janvārī plkst. 03.00. Sādža bija labi nocietināta. Kāds no iedzīvotājiem parādīja ceļu, kā ienākt sādža no

austrumiem un no dienvidiem, tādējādi ienaidnieks tika padzīts. Pa dienu bija sasniegti izvirzītie mērķi I un II bataljons ieņēma Silaciemu-Indričus- Birzniekus un Slīpačus, III bataljons Katlešus. Pa dienu tika zaudēts 1 virsnieks un 8 karavīri. Latgales partizānu pulkam kreisā spārna II bataljonam izdevās ar 8. Daugavpils kājnieku pulka 7. rotu izsist ienaidniekus no Lozdovas, Klušņikiem, Skandīnes, Bordovas, Janopoli un Bahmatovu.

7. Aplis.

Latgales partizānu pulka III un IV bataljonam nācās uzbrukt Šķilbēnu un Kangaru augstumiem, kurus aizstāvēja viena no vislabākajām ienaidnieka karaspēka daļām- 15. armijas sevišķu uzdevumu pulks. Uzbrukums notika pa atklātu lauku, notika sīvas cīņas. Abi bataljoni cieta smagus zaudējumus: kritušie 1 virsnieks un 5 kareivji, ievainotie 1 virsnieks un 19 kareivji, pazuduši 4 kareivji. Partizāni atgāja izejas stāvoklī. Vienīgi IV bataljona 4. rota ieņēma Ploskīni.

8. Aplis. 10. janvāris plkst. 6.00.

1920. gada 10. janvārī no rīta Latgales divīzijas komandieris plkst. 6.00 turpināja uzbrukumu visā frontē. 1920. gada 10. janvārī 8. Daugavpils pulka komandieris nolēma plkst. 6.00 turpināt uzbrukumu un ieņemt Vecumu staciju. 9. janvāra vakarā bija plānots atpūsties bet nesanāca, ienaidnieks ar vilcienu uz Vecumu staciju bija atvedis 1. Petrogradas strādnieku pulku, kur notika sīvas cīņas. Jaunlatgales dzelzceļa mezglis bija svarīgs, no Pleskavas caur Jaunlatgali pa dzelzceļu un šošeju ienaidnieks apgādāja gandrīz visu 15. armiju. Pa dzelzceļu krievi varēja pārvest savu karaspēku no vienas frontes uz otru. Dzelzceļš arī iespēja apgādāt karaspēku ar pārtiku, munīciju un visu nepieciešamo. Zaudējot Jaunlatgali visas šīs priekšrocības tiktu pazaudētas. Tāpēc pa dzelzceļu tika sūtīts 1. Petrogradas strādnieku pulks, kas uzbruka Indriču-Slīpaču rajonā. Ienaidniekam izdevās pārraut mūsu pozīciju starp Birzniekiem un Borisovu, uz turieni tika nosūtīts 1. bataljona 3. rota, kas bija rezerves rota. Vajadzēja sagaidīt papildspēkus no 7. Siguldas kājnieku pulka, bet laika nebija, tāpēc riteņbraucēju rota uzbruka ienaidnieka flangā un aizmugurē.

9. Aplis

1920. gada 10. janvāris. Riteņbraucēju rota uzbruka Ūlasu sādžai- ar vienu rotas daļu uz Cūkinēm, bet ar otru Vecumu stacijas virzienā. Rota pa ceļam saņēma 50 gūstekņus, 1 ložmetēju, telefona aparātus. Pēcpusdienā bataljons ieņēma Badnovu,

10. aplis 10. janvāris pusdienlaiks.

1920. gada 10. janvāris pusdienlaiks- riteņbraucēju rota ieņēma Gorkus, kas ZA no Vecumu stacijas saņēma gūstā Petrogradas brigādes komandieri, komisāru un dažus sarkanarmiešus. Pēcpusdienā rota saņēma 3 munīcijas vezumus. I bataljona vienības ar nelielām sadursmēm sekoja atejošam ienaidniekam un ieņēma Borisovu un Bļinicu. Pulka kreisā spārna III bataljons atsita ienaidnieka pretuzbrukumu Katlešiem.

11. Aplis.

1920. gada 10. janvārī Latgales partizānu pulka II bataljons atvirzījās līdz Razsiekiem un Lauziem. Notika cīņas ap Kangaru augstieni, taču bez manāmiem rezultātiem. 1920. gada 10. janvāra sasniegumi. Visas karaspēka daļas pavisinājās uz priekšu. Izdevās izjaukt ienaidnieku plānus, jo tika ieņemts Jaunlatgales dzelzceļš.

12. Aplis 11. janvāris.

1920. gada 11. janvāris. Latgales partizānu pulka II bataljona uzbrukums, apejot Šķilbēnu augstumus no labās puses, piespieda 15. armijas sevišķu uzdevumu pulku atstāt savas pozīcijas. Ienaidnieks bija atvirzīts uz Kuchvas upi. 1920. gada 11. janvārī 8. Daugavpils kājnieku pulks turpināja uzbrukumu un ar I bataljonu vakarā ieņēma līniju Straņņiki-Rejeva. II bataljons tajā

pašā laikā sasniedza Kuchvas upi . 7.Siguldas kājnieku pulka 1 bataljona 2.rota ieradās Viļakā.

13. Aplis 12.janvāris.

1920.gada 12.janvāris- 8.Daugavpils pulka riteņbraucēju rota ieņēma Gorodišču, kurai drīz tuvojās ienaidnieka vienība. Riteņbraucēju rota strauji uzbrūkot ielenca ienaidnieku un saņēma gūstā rotas komandieri un 113 sarkanarmiešus ar 2 ložmetējiem. I bataljons ieņēma Ņemeckus. 8.Daugavpils pulka II bataljons tika nomainīts pie katlešiem no Siguldas pulka un 13.janvārā rītā ieradās Viļakā.

Latgales partizānu pulks.

1919. gada 5. jūlijā partizānu grupu pārstāvji Balvu sanāksmē nolēma apvienoties vienā pulkā Sākotnēji partizānu pulkā bija četras rotas:

1.rota Augustovā,

2.rota Sudarbē,

3.rota Silakrogā,

4.rota Kupravā.

No 13. jūlija pulks pārgāja Kurzemes divīzijas komandiera pakļautībā. 28.-30. jūlijā notika cīņas pie Baltinavas un pie Punduru stacijas, tika ieņemta Viļaka. Pēc kaujām pie Stompakiem un Susājiem no vietējiem partizāniem izveidoja pulka 5. rota.

Apskatot šo sadaļu ikviens muzeja apmeklētājs iepazīstas ar 1.pasaules kara norisi Viļakas apkārtnē un brīvības cīņām. Redz fotogrāfijas, var iepazīties ar dokumentiem, un aktivitātē paši iziet brīvības cīņu gaitas 1920.gada 9.janvārī. Ikvienam arī ir iespēja piedalīties krustvārdu mīklas minēšanā. Ar so sadaļu, iespējams arī bērni vieglāk uztvers vēstures notikumus, jo brīvības cīņu 9.janvāra notikumu salikšana reljefā ir kā spēle, kura tajā pašā laikā arī māca vēsturi. Cilvēki, kuri ienāk muzejā ne tikai apskatās , bet arī aktīvi darbojas.

Secinājumi:

1. Viļakā atradās bēgļu bērnu skola;

2. 1918.gadā Marienhauzenas muižu pameta pēdējais muižas grāfs Sigismunds Zabello un tā tika nodedzināta 1918.gada 18.novembrī;

3. Ar Viļaku sākās sarkanās armijas padzīšana no Latgales teritorijas 1920.gada 9.janvārī;

4. Balvos tika izveidots Latgales partizānu pulks, kurā bija daudzi vīrieši no Viļakas apkārtnes;

Brīvvalsts laiks (1920-1940)

1920.gadā tika parakstīts miera līgums ar Krieviju un Latvija oficiāli kļuva par neatkarīgu valsti. Sākās Latvijas valsts uzplaukuma laiks. Arī Viļakas pilsētā ritēja sava dzīve, šeit vienuviet mājvietu atrada vairāki konfesiju pārstāvji- katoļi, luterāņi, pareizticīgie, jūdaiisti, attīstījās kultūras un sabiedriskā dzīve, turpināja strādāt esošās un tika atvērtas jaunas iestādes un organizācijas. Cilvēki izbaudīja brīvību un paveras jaunas iespējās dažādās dzīves jomās. Tika celtas jaunas mājas, nodibinājās vairākās organizācijas. Viļakā mājas uz kādu laiku atrada Latgales kultūrvēstures svarīgas personas, piemēram, grāmatu izdevējs Joņš Cibuļšķis, dzīvoja mākslinieks Nikolajs Breikšs u.c, dzimuši mākslinieki V.Bušs un V.Dadzāns. Viļakas apkārtnē pieauga sociālie pakalpojumi, bija plašākas kultūras aktivitātes, kā arī svarīgu vietu ieņēma sabiedriski aktīvi cilvēki. Šajā sadaļā ikviens varēs uzzināt par Viļakas apkārtnes dzīvi 20 gadu garumā. Sadaļā ir ietverta informācija ne tikai par Viļakas iestādēm, bet arī par Viļakas apkārtnes iestādēm. Skatīta arī plašāk kultūras un sabiedriskā attīstība Viļakas apkārtnē. Dažas iestādes jau bija izveidotas muižas laikos, pārcietušas I pasaules karu un attīstījušās, citas veidotas pilnīgi no jauna. Mainījās arī administratīvā teritorija- Līdz 1925.gadam Viļaka ietilpa Ludzas apriņķī, bet kopš 1925.gada 1.aprīļa tika nodibināts jauns apriņķis- Jaunlatgales apriņķis., vēlāk mainīja nosaukumu un kļuva par Abrenes apriņķi.

Mērķis: Parādīt ikvienam muzeja apmeklētājam Viļakas apkārtnes uzplaukuma periodu starpkaru posmā- no valsts izveides līdz II pasaules karam

Uzdevumi:

1. Pievērst uzmanību veselības aizsardzībai un pieejamībai Viļakas apkārtnē;
2. Akcentēt dzelzceļa nozīmi Viļakas apkārtnes saimnieciskajā attīstībā;
3. Skaidrot 7.Siguldas kājnieku pulka nozīmi un jaunas dzīves vēsmas Viļakas apkārtnē, kā arī stāstīt par aizsargu un aizsardžu nodaļu;
4. Pievērst uzmanību pasta un telegrāfa nozīmei ikdienas cilvēka dzīvē;
5. Raksturot Viļakas apkārtnes administrācijas darbu;
6. Akcentēt policijas un ugunsdzēsēju darbu, kuri rūpējās par cilvēku drošību;
7. Pievērst uzmanību vēsturiskajiem notikumiem un kultūrvēstures objektiem;
8. Izcelt īpašus Viļakas apkārtnes cilvēkus;
9. Ebreju nozīme Viļakas apkārtnes dzīvē;
10. Pievērst uzmanību mežsaimniecības attīstībai kā arī mežsaimniecības skolai;
11. Raksturot uzņēmējdarbības iespējas Viļakas apkārtnē;

Kvalitatīvie rādītāji:

1. Muzeja apmeklētāji iepazīs Viļakas apkārtnes dzīvi un ikdienu starpkaru periodā;
2. Brīvvalsts laika sadaļa papildināta ar daudzām vēsturiskām fotogrāfijām un priekšmetiem;

Viļakas slimnīca

Apraksts. Viļakas slimnīca uzcelta 1891.gadā. Tā bija neogotikas stila koka ēka. Sākuma iestāde bija domāta kā patversme un dziedinātava mūkiem. Pēc I.pasaules kara tā jau bija īsta slimnīca. 1937.gadā slimnīcā veikti lieli pārkārtojumi- palielināts gultu skaits līdz 80, iegādāts rentgena aparāts, kalnu saules aparāts, ambulance u.c direktora K.Kārklīņa vadībā. Otrā pasaules kara laikā slimnīcā bija izvietots hospitālis. Pēc šī kara slimnīcā vēl nebija ūdensvada un elektrības. Operācijas laikā sanitārs rokās turēja petrolejas lampu. Veļu mazgāja ar rokām, produktus pirka no cilvēkiem. Medikamentu bija maz. I.Veremčuka laikā slimnīcā pieslēdza elektrību, ūdensvadu un kanalizāciju, tika iestādīts augļu dārzs, tika iekārtota palīgsaimniecība, kur turēja lopus.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1.	Viļakas slimnīcas galvenais korpuss 20.gs 30-tie gadi	VĪM 1044	
2.	Viļakas pagasta darbinieki pie Viļakas slimnīcas 20.gs 30-tie gadi	VĪM	
3.	Dakteris Kārklīņš 1938 gads		 Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs
4.	Viļakas slimnīca 20.gs 20-tie gadi		 VĪM

Viļakas aptieka

Viļakas aptieka atvērta 1894.gadā, tā piederējusi aptiekāra Ignacija Rahunkoviča ģimenei. Dakteris A.Krūgers.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv,nr,	Foto
1.	Viļakas aptieka 20.gs 30-tajos gados	Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs	

2.	Skats uz Viļakas aptieku	VĪM 310	
3.	Viļakas aptiekas īpašnieki- Rahunkoviču ģimene	VĪM 556	
4.	Viļakas aptiekas darbinieki	VĪM 581	

Žīguru dzelzceļa stacija

Pirmā stacija bija dzelzceļa sarga būda pie pārbrauktuves. Tā tika uzcelta 1891. gadā un pastāvēja līdz 1923. gadam. 1920. gada 1. jūnijā kā militārs dzelzceļa pieturas punkts „28. versts”, 1921. gada 1. septembrī to pārdēvēja par “Žīguriem”. Arī stacija sākotnēji saucās savādāk – “Šalgunova” (tuvākā ciema vārdā). Tā kā stacijai bija nepieciešams īsāks nosaukums, tad izvēlējās vārdu “Žīguri”, kas ir saīsināts no otra tuvākā ciema “Žīgurova” nosaukuma. Kā stāsta vecie Žīguru iedzīvotāji, 1926. g. maijā stacijā pienāca pirmais vagonis ar ķieģeļiem, sākās jaunās stacijas ēkas celtniecība. 1927. g. uzcēla divstāvu stacijas ēku pēc arhitektes Lidijas Grīnbergas projekta uzbūvēja lielu stacijas ēku. Vācu okupācijas laikā pārdēvēta par Schalkenau. Pēdējais vilciens ar kokmateriālu kravu no Žīguriem uz Gulbeni izbrauca 2001. gada 29. augustā. Stacija slēgta 2001. gadā, sliedes demontētas 2009. gadā.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Attēls
1	Bijusī Žīguru dzelzceļa stacija		

Vecumu dzelzceļa stacija

Izveidota līdz ar Pitalovas - Sitas dzelzceļa būvi 1902. gadā kā Marienhauzenas stacija 6 km attālumā no Viļakas, 1921. gadā to pārdēvēja par Vecumu staciju. Vācu okupācijas laikā atkal pārdēvēta par

Marienhauzen. Pēc Latvijas neatkarības atgūšanas Vecumu stacija kļuva par robežstaciju, no 1993. līdz 2001. gada 1. jūlijam kursēja pasažieru vilcieni Rīga—Pļaviņas—Gulbene—Vecumi. 2002. gada 2. augustā dzelzceļš tika oficiāli slēgts, sliedes demontēja 2009. gadā. Ar 1940. gada 23. jūliju stacijas darba laiks no 8.00-16.00, no 1935. gada tas bija no 8.00-17.00.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Attēls
1	Vecumu dzelzceļa stacijas dzelzceļnieku mājas būvniecība		 <p>J.Spravnika personīgais arhīvs</p>

Kupravas dzelzceļa stacija

Izveidota līdz ar dzelzceļa būvi 1902. gadā kā Kupravas stacija kokmateriālu izvešanai pa dzelzceļa līniju Pēterburga—Varšava. Vācu okupācijas laikā pārdēvēta par Kuprau. Ar 1940. gada 25. jūniju stacija strādāja no 8.00-15.00 un no 18.30.-20.30. Pirms tam no 1935. gada no 8.00-17.00. Stacijas nozīme palielinājās, kad 1971. gadā Kupravā uzcēla drenu cauruļu rūpnīcu. Stacija slēgta 2001. gadā, sliedes demontētas 2009. gadā.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1.	Žīguru šaursliežu lokomotīve reisā 20.gs 30-tie gadi		 <p>M.Brokānes personīgais arhīvs</p>

Viļakas ugunsdzēsēji

1907. gadā Viļakas muižas pārvaldnieks Bubnovskis kopā ar vairākiem citiem nodibinājis ugunsdzēsēju biedrību. Tai dots nosaukums «Marienhauzenas brīvprātīgo ugunsdzēsēju vienība». Dibināšanas laikā vienībā iestājušies 25 biedri. Līdzekļus inventāra iegādāšanai biedrība ieguvusi ziedojumu ceļā un no dažādiem sarīkojumiem. Pēc dažiem gadiem biedru skaits pieauga līdz 50. 1911. gadā tika iegādāti rati, mucas, 4 hidropulti, trepes un citi rīki. 1923. gada 30. martā tika reģistrēta jauna biedrība - «Viļakas brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrība». Tikai 1925. gada 13. aprīlī tika pārreģistrēti biedrības statūti. Tā ieguva nosaukumu - Viļakas miesta brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrība «Drošība». Biedrībai piederēja motoršļirce, divas rokas šļirces, trīs parastie hidropulti, viens kombinēts hidropults, divas ūdens piegādājamās mucas un citi piederumi, mūzikas instrumenti, kas 1.200 latu vērtībā iegādāti 1927. gadā, bet tagad jau stipri nolietoti. Darbības rādiuss — 3 kilometri.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
---------	-----------	---------	------

1.	Ugunsdzēsēju depo 20.gs sākums		
2.	Ugunsdzēsēju depo 20.gs sākums		
3.	Viļakas ugunsdzēsējie 20.gs 40-tie gadi	VĪM 989	

7.Siguldas kājnieku pulks

Viļakā tika izvietots 7. Siguldas kājnieku pulka III bataljons un 1935. gada 22. septembrī Viļakas ezera krastā tika iesvētītas minētā pulka kazarmas. Jau šī paša gada oktobrī karavīri izvietojās jaunuzceltajā garnizona pilsētiņā, kas tobrīd tika uzskatīta par vienu no labākajām. Tā atradās starp mūsdienu Viļakas pilsētas Garnizona, Sporta, Liepnas un Skolas ielu. Garnizona pilsētiņā ietilpstošās ēkas veidoja jaunus vaibstus Viļakas arhitektūrā un kultūrainavā. Garnizona ēku izvietojumā izmantotais izklaidus apbūves princips radīja modernas “dārzu pilsētas” iespaidu. Ēkām bija dažāda funkcionāla noslodze – karavīru guļamtelpas, mācību telpas, virsdienesta instruktoru dienesta telpas, ēdamzāle (ietilpība - 1000 cilvēki), mantu, ieroču un gāzmasku noliktavas, apģērba žāvētavas, dušas telpas un citas karavīru sadzīvi un militārā dienesta pienākumu veikšanu nodrošinošas telpas. Izceļams ir ne vien to ārējais veidols un funkcionalitāte, bet arī iekštelpu noformējums. Tā, piemēram, ietilpīgās ēdamistabas interjerā bagātīgi izmantoti latviski ornamentu.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr	Foto
1.	7.Siguldas kajnieku pulka šautuve	VĪM 965	

2.	Skats uz Garnizona pilsētiņu	VĪM pg 451	
3.	7.Siguldas kājnieku pulka kazarmas		 Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs
4.	Skats uz Garnizona pilsētiņu	VĪM pg 1252	

Viļakas pienotava

Viļakas piensaimnieku biedrība “krojējs” izveidota 1930.gada 17.augustā. Ražoja sviestu.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1.	Viļakas pienotava pirms kara, atradās uz Laimes ielas	VĪM 1055	

Grāmatu izdevniecība centeiba

Grāmatu veikalu “Ceņteiba” Jōņs Cibulskis atvēra 1937.gada septembrī, bet grāmatu izdevniecību 1939.gadā, kura darbojās līdz 1940.gadam, līdz okupācijai. Izdevniecība atradās Tautas ielā 10 (mūsdienās Tautas iela 6). Izdevniecība izdeva Tāvu zemes kalendāru 1939.gadam, kā arī vairākas grāmatas- VI.Loča “Myuža dīnas” I daļu, grāmata maksāja 2 LS, L.Latkovska tulkojumus “Mazais māceklis” un Cicerons “De republica”, J.Pabērza rakstu krājumus un B.Brežgo grāmatu “Latgales zemnieku likteņi krievu dzimtbūšanas laikā”.

Nr.pk.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1.	J.Cibuļska foto		 <p>Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs</p>
2.	Piemīņas akmens V.Leiko un J.Cibuļskam		 <p>Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs</p>

Administrācija- Viļakas pagasta valde

Viļakas pagasts bija viena no Abrenes apriņķa pašvaldībām tā vidienē. 1940. gadā robežojās ar Upmales, Linavas, Purvmalas, Šķilbēnu, Balvu, Vīksnas un Liepas pagastiem. Pagasta valde atradās Viļakā. Saskaņā ar 1920. gada 11. augustā parakstīto Latvijas—Krievijas miera līgumu Vitebskas guberņas Ludzas apriņķa ziemeļu daļa un Pleskavas guberņas Ostrovas apriņķa rietumu daļa ar Pitalovas dzelzceļa staciju nonāca Latvijas Republikas sastāvā. Ar 1924. gada jūnija likumu, kas izvedams dzīvē līdz 1925. gada 1. aprīlim, 12 Ludzas apriņķa ziemeļu daļas pagastus: Jaunaltgales apriņķis vēlāk no 1938. gada Abrenes apriņķis.

1935.gadā Viļakā dzīvoja 1582 cilvēki un bija viens no lielākajiem ciemiem (miestiem Latvijā). Elektrību 120 abonementiem ražoja motordzirnava Eržepolē un Strazdiņa tvaika dzirnavas. Marienhauzenas muižas zeme tika sadalīta, priekšroka tiem, kuri cīnījās par Latvijas brīvību. Notika zemes loze. Tiem, kuriem laimējās iegūt zemi, cēla mājas un citas saimniecības ēkas. Citi zemnieki ņēma kredītus priekš zemes, par kuriem nācās atdot lielas naudas summas, bieži vien kļūstot par bankas parādniekiem.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1.	Viļakas pagasta valde		

2.	Viļakas pagasta valdes darbinieki		
----	-----------------------------------	--	---

Piemineklis brāļu kapos

Piemineklis veidots pēc tēlnieka Kārļa Zemdegas meta un atklāts 1935.gada 22.septembrī. Pieminekļa pamatakmens likts 1923.gada 18.novembrī. Tas veltīts 1919.gada beigās un 1920.gada janvārī novada atbrīvošanas cīņās pret sarkano armiju kritušajiem Latvijas armijas un igauņu karavīriem. 1929.gadā Viļakā tika izveidota Brāļu kapu komitejas nodaļa, kura kopā ar aizsargu nodaļu un citām organizācijām pārņēma karavīru mirstīgās atliekas no Viļakas un tās apkārtnes, vāca ziedojumus pieminekļa celšanai. 1929.gadā pārņēma 45 Viļakas apkārtņē kritušos karavīrus- 31 Latvijas armijas 8.Daugavpils kājnieku pulka karavīru un 14 igauņu karavīrus. Šajā dienā atklāja arī 7.Siguldas kājnieku pulka karavīru kazarmas Viļakā.

Piemineklis veidots no granīta, to vainago lāpa ar svēto piemiņas liesmu galā. Pieminekļa kolonnas priekšpusē uzraksts: “Viļakas laukos kritušie Latvijas atbrīvotāji”, bet aizmugurē zobens un trīs zvaigznes. Pieminekļa priekšā atradās no granīta blūkiem veidots altāris, kas nav saglabājies. Pieminekļa aizmugurē atrodas pusapļa veida karavīru kapu laukums, tam apkārt gar malām aug 7 ozoli.

20.gs 50-tajos gados, padomju laikā piemineklis tika nopostīts, 1990.gadā restaurēts un iesvētīts 11.novembrī. Pēc teksta pārkalšanas zobens un trīs zvaigznes atrodas kolonnas sānos. Katru gadu 11. un 18.novembrī uz Brāļu kapiem Jaškovā notiek lāpu gājiens un piemiņas brīdis. Lielu darbu pieminekļa restaurācijā un atjaunošanā ieguldīja Marjans Locāns-toreizējais pašvaldības vadītājs.

Nr.pk.k	Nosaukums	Inv.Nr.	Foto
1.	Pieminekļa atklāšana 1935.gada 22.septembrī	VĪM 959	
2.	Pasākums brīvības cīnītāju piemiņas vietā Jaškovā		 Zudusilatvija, ar visu atsauci

3.	Kritušo cīnītāju pārapbedīšana 20.gs 20-tajos gados	VĪM 243	
4.	Pieminekļa atklāšana Jaškova 1935.gada 22.septembrī	VĪM 289	
5.	Skats uz brīvības cīnītāju pieminekli Jaškovā 20.gs 30-tie gadi	VĪM pg 846	

Veikals “Turība” nodaļa Viļakā

1938.gada 30.septembrī notika “Turības” nodaļas atklāšana Viļakā. Jaunais veikals tika uzcelts uz Viļakas luterāņu baznīcas zemes. Viļakas “Turības nodaļa” izmaksāja vairāk kā 120 000 Ls. Bija ierīkotas arī plašas noliktavas telpas. Pie veikala pastāvēja linu, sēklu un labības pieņemšanas punkti. Viļakas nodaļu vadīja K.Lielmanis. Preču nodaļas dienas apgrozījums pārsniedza 1500 Ls, bet lauksaimniecības ražojumu uzpirkšanas nodaļas apgrozījumi — 5.000 Ls dienā. No lauksaimniekiem iepirkta labība un sēklas par 300.000 ls, bet eksportsēklas — par 25.000 ls. Veikals pārdeva dažāda veida preces.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr	Foto
1.	Skats uz Turība veikalu	VĪM pg 440	

2.	Turības Viļakas nodaļas celtniecība 20.gs 30-tie gadi	VĪM pg 438	
3.	Turība veikals no ārpuses	VĪM pg 439	
4.	Turība veikals no iekšpuses	Foto no periodika.lv	

Kapucīnu mūku klosteris

Franciskāņu – kapucīnu vīriešu klosteris Viļakā dibināts 1936.gada 8.septembrī. Sākumā mūki esot dzīvojuši un kalpojuši nelielā koka ēkā, kuras dēļu piebūvē ierīkoja lūgšanu kapelu. Jauno klosteri uzcēla nojauktās vecās koka baznīcas vietā, kur vēl bija saglabāties mūra žogs un lieli koki. Bija arī vēl baznīcas mūra pamati un daļa cementa grīdas. Žoga un baznīcas pamata akmeņus izmantoja klostera celtniecībai. Kokmateriāli tika piegādāti no Kupravas meža. Klosteri iesvētīja pāvesta nuncijs Latvijā arhibīskaps Antonijs Arata 1940.gada gavēnī. Toreiz klosterī bija trīs mūki, kuri darīja lielu darbu, labprāt apmeklējot zemnieku sētas. Klosteri uzsāka būvēt paši mūki 1937. gadā uz Viļakas rom.-kat. draudzes zemes gabala. Klosterā ēka būvēta pēc inž. J. Aigara projekta. Pirmajā stāvā baznīca ar atsevišķu telpu dievkalpojumiem, 10 celles jumta stāvā, 3 celles un 4 lielākas istabas paredzētas mācībām. Pagrabā atradās mazgātava un saimniecības telpas. Ierīkota arī kanalizācija. Līdzekļi klosterā būvei savākti ziedojumu ceļā un no pabalstiem. Visvairāk ziedojumus devuši Viļakas Romas katoļu draudzes locekļi, bet vietējie zemturi piegādāja būvmateriālus labprātīgi bez maksas. Pēc Otrā pasaules kara klosteri un kapelu padomju vara nacionalizēja.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr	Foto
---------	-----------	--------	------

1.	Kapucīnu mūku klostera celtniecība Viļakā	VĪM	
2.	Skats uz kapucīnu mūku klosteri	Zudusilatvij a.lv	
3.	Kapucīnu mūku klostera celtniecība	Zudusilatvij a.lv	
4.	Kapucīnu mūku klostera celtniecība	Foto no periodika.lv	

Ebreji Viļakā

Ebreji Viļaka ienāca 18.gs beigās. 1920.gada pēc statistikas datiem ebreji sastādīja 65,% bet 1935.gadā 29% no visiem Viļakas iedzīvotājiem. Viļakā tika uzbūvētas divas sinagogas, sauktas par “lielo” un “mazo”. 1921.gada Viļakā atvērta ebreju pamtskola, kuras vienīgā valoda bija jidiš. Lielākā daļa ebreju nodarbojās ar amatniecību, linu, graudu, komtareiālu, ādu un cita veida preču tirdzniecību. Bija arī sava ugunsdzēsēju brigāde un bibliotēka. 80% biznesa piederēja ebrejiem. Abrenes, balvu un Tautas ielas bija tipiskas ieliņas ar ebreju bodēm.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
---------	-----------	---------	------

1.	Ebreju lielā sinagoga ap 1935.gadu	VĪM 1049	
2.	Ebreju mazais lūgšanu nams	VĪM 1050	
3.	Ebreju pamatskola (Dzirnavu iela 3)		
4	Ēdienu veikals H.Āre	VĪM 433 pg	

Ielas

Jau brīvvalsts laikā ir bijušas šādas ielas- Tautas, Dzirnavu, Pils, Balvu, Liepnas, Laimes, Eržepoles, Baznīcas, Dubļu, Abrenes-Jaunaltgales iela, Tīrgus (tagad Garnizona iela), Vārtu un Zemnieku ielas, Bijusi arī Akas iela.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.Nr.	Foto
1.	Abrenes un Garnizona ielu krustojums	VĪM 725	

2.

Balvu iela

VJM 1045

3.	Baznīcas iela	VĪM 693	
4.	Abrenes iela	VĪM 1046	
5.	Pils iela		 <p data-bbox="959 1146 1159 1178">Zudusilatvija.lv</p>
6.	Abrenes iela	VĪM 1355	
7.	Zemnieku iela	Dz.Dvinska personīgā kolekcija	

8.	Tautas iela		
			Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs
9.	Abrenes iela	VĪM 244	
10.	Viļakas pilsētas centrālais krustojums	Zudusi latvija	

Mežsaimniecības skola

Viļakas mežsaimniecības kursi-skola atklāta 1935.gada 20.novembrī Viļakas izglītības biedrībā „Zvaigzne” telpās (tagadējais kultūras nams), taču tā savu darbu uzsāka tikai decembra sākumā. Viļakas mežsaimniecības skolas uzdevums bija sagatavot zemākos mežsaimniekus, darbiniekus kā virsmežsargus, brāķerus, darba uzraugus-valsts, pašvaldības un privātam dienestam. Skolā tika uzņemti audzēkņi ar pilnu 6.klašu pamatskolas izglītību un tikai izņēmuma gadījumos ar speciālu Meža departamenta atļauju varēja uzņemt ar nepabeigtu 4 klašu pamatskolas izglītību. Izpētot mežsaimniecības skolas statūtus, redzams, ka tajā nemaz nebija tik viegli tikt. Tāpat kā mūsdienās, lai iestātos skolā bija jāiztur uzņemšanas pārbaudījumi- tie, kuri nebija pabeiguši 6. klasi, vajadzēja kārtot pārbaudījumu 6.klases kursa ietvaros-latviešu valodu, matemātiku un dabas zinības. Skolā uzņēma jauniešu no 18-30 gadiem. Kursantiem bija jāuzrāda pase un karaklausības apliecību noraksti, īss dzīves apraksts, ārsta apliecība par veselības stāvokli, policijas apliecība, ka nav sodīts un nav saistīts ar tiesām un skolas apliecība. Dažiem kursantiem iestājoties skolā bija zināmas priekšrocības, tās baudīja mežu darbinieku dēli un kara dienestu beigušie.Svarīgs nosacījums mežsaimniecības skolām bija, ka blakus jāatrodas virsmežniecībai. Audzēkņus vērtēja pēc 5 baļļu sistēmas. Mācību beigās kā jau katrā izglītības iestādē bija jākārtoto pārbaudes darbi. Audzēkņiem obligāti bija jādzīvo internātā, par apģērbu un ēdienu jāgādā pašiem.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
---------	-----------	---------	------

1.	Mežsaimniecības skola kursi 1937.gadā	Zudusilatvi ja	
2.	Mežsaimniecības skola kursi 1937.gadā	Zudusilatvi ja	
3.	Meža dienas Viļakā 1937.gads	Zudusilatvi ja	

Aloizs Jūsmiņš

Aloizis Jūsmiņš (arī Aloizs Jūsmiņš, īstajā vārdā Aloizis Bukovskis, dzimis 1915. gada 21. februārī Šļopkinē, Viļakas pagastā (tagad Vecumu pagasts), miris 1979. gada 16. jūlijā) bija latviešu cirka mākslinieks, koklētājs, akordeonists, Latvijas filharmonijas aktieris un solists. Jūsmiņš dzimis 1915. gada 21. februārī Šļopkinē, Viļakas pagastā (tagad Vecumu pagasts) nabadzīga zemnieka ģimenē. Trīs gadu vecumā zaudējis tēvu, tāpēc jau no agras bērnības strādājis dažādus darbus, gan kā gans, gan mežstrādnieks. Vēlāk esot pievienojies ceļojošai cirka trupai, kas uzstājusies tuvējā apkaimē, un drīz vien tajā sācis uzstāties arī pats. Zināšanas mūzikā lielākoties ieguvis pašmācībā un konsultējoties ar privātskolotājiem un profesoriem. Nacistiskās Vācijas karaspēkam ienākot Rīgā, bēg atpakaļ uz dzimto pusi, kur slēpjas pie radniekiem. Pēc kāda laika vācieši viņu tomēr sagūsta un kā partizānu bez atbilstošiem dokumentiem vai zīmoga pasē par atbrīvošanu no iesaukšanas armijā iesloga Abrenes cietumā. 20. gadsimta 70. gados strādā Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejā. Miris 1979. gada 16. jūlijā. Apbedīts Jaunciema kapos.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1	Aloiza Jūsmiņa portrets		

			Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs
--	--	--	------------------------------------

Nikolajs Breikss

Nikolajs Breikšs dzimis 1911. gadā Baltkrievijas pilsētiņā Mogiļevā, bet deviņu gadu vecumā kopā ar vecākiem, brāli un māsu pārcēlies uz dzīvi Latvijā. Pēc Viļakas pamatskolas vairākus gadus mācījies Rīgas Valsts tehnikuma būvniecības nodaļā, to nebeidzot, viņš 1931. gadā izšķīrās par studijām Latvijas Mākslas akadēmijā. Jau pēc otrā vispārīgā studiju kursa beigšanas jauno Breikšu uzņēma Vilhelma Purvīša vadītajā Dabasskatu meistardarbnīcā, un 1937. gadā viņš to absolvēja ar diplomdarbu “Keišu ciems”. Kādu laiku dzīvojis Viļakā un strādājis par zīmēšanas skolotāju Viļakas pamatskolā (1939.-1940.), tad Rēzeknes ekonomikas tehnikumā (1940.-1941.) un Rēzeknes 1.pamatskolā (1941.-1942.). Kopš 1945./1946. mācību gada Nikolajs Breikšs strādāja par pedagogu Latvijas Mākslas akadēmijā – pirmos gadus Zīmēšanas katedrā, bet kopš 1947. gada – Glezniecības katedrā. Paralēli no 1958. līdz 1964. gadam bija arī Gleznotāju sekcijas biroja loceklis un darbojās Mākslinieku savienības valdē. Protams, arī daudz gleznoja. Lielas darbības ir kopīga pazīme gandrīz visiem Vilhelma Purvīša vadītās meistarklases absolventiem. Miris 1972.gadā.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1.	Makslin ieka N.Breikša foto	VĪM 1048	

2.	N.Breikša mākslas darbs “Ķeišu ciems”		
----	---------------------------------------	--	--

Francis Logins

Dzimis 1908.gada 28.februārī Šķilbēnu pagasta Sviļovas ciemā. Bet sievu ņēmis no Viļakas pagasta Klānu ciema Mariannu Aleksāni. Sievas mājās arī pāiet F.Logina dzīve.Francis sākumā sāka strādāt par ērgelnieku Kupravas un Liepnas draudzēs, vēlāk arī lielajā Viļakas draudzē, kur izveidoja kuplu baznīcas kori. 1945.gadā viņš tiek uzaicināts strādāt par dziedāšanas skolotāju Viļakas vidusskolā. Vada korus Viļakas kultūras namā, Kupravas klubā. Visur viņam bija labi panākumi. Ar Viļakas vidusskolas jaukto kori ieguva II vietu republikas skolēnu dziesmu svētku skates finālā, bet ar sastāvā nelielo Kupravas jaukto kori 70.gados cīnījās ar Balvu rajona skolotāju kori par pirmo vietu rajona koru skatēs. Francis Logins bija neiztrūkstošs virsdiriģents daudzos Balvu rajona dziesmu svētkos. Komponēja gan baznīcas dziesmas un mises, gan arī tautas dziesmu apdares un laicīgās dziesmas. Jau ilgus gadus Viļakas, Kupravas un Liepnas draudzēs mirušie tiek izvadīti ar Logina komponēto "Svātū Misi par mirušīm".Francis Logins mirst 1993.gada 10.aprīlī.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1.	Fr.Logina foto		
2.	Fr.Logins ar kori		

Valdis Bušs

Valdis Bušs dzimis 1924. gada 25. jūlijā Abrenes apriņķa Viļakas pagasta Pokševas ciemā. Skolas gaitas uzsācis Zvaigznes pamatskolā, kur jau pirmā skolotāja ievērojusi un veicinājusi zēna zīmētprieku. Mācības un arī nodarbības zīmēšanā turpinājis Viļakas pamatskolā, ko pabeidza 1943. gadā. Otrā pasaules kara gados dienējis leģionā, mācījies instruktora skolā, pabeidzis apakšvirsnieku skolu, jau kā vada komandieris piedalījies kaujās, ievainots un demobilizēts 1944. gadā. Jau tā paša gada augustā iesaukts Sarkanajā armijā, kaujā ievainots, demobilizēts 1945. gada martā. Pēc kara izglītību turpinājis Latvijas Mākslas akadēmijā (1945-1950). Mācījies glezniecības fakultātē, kā sev nozīmīgākos pedagogus atzinis L. Svempu un A. Skridi. Kad 1949. gadā uz Sibīriju tika izsūtīta mākslinieka līgava Anna Burlacāne, Valdis Bušs akadēmijā paņēma akadēmisko gadu un seko viņai. Austrumkuibiševā viņi reģistrē laulību. Valdis Bušs strādā par zīmēšanas skolotāju, Anna – par medmāsu. Diemžēl laulības ar „tautas ienaidnieci” nav savienojamas ar studijām un nākas atgriezties Tālajos Austrumos. 1955. gadā Bušu ģimene atgriežas Latvijā un mājvietu atrod Jūrmalā. Strādājis par skolotāju Rīgas 2. Poligrāfijas arodskolā, pēc tam līdz pat aiziešanai pensijā – par noformētāju kombinātā „Māksla”. Miris 2014. gadā.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1	Mākslinieks V.Bušs		
2	Mākslinieka V.Buša darbs	VĪM	

Valerjans Dadžāns

Dzimis 1932. gada 11. februārī Viļakā, miris 2012. gada 25. martā. Gleznotājs. 1953. gadā beidzis LVU Vēstures fakultāti.

Kopš 1953. gada strādājis par pedagogu Atašienas vidusskolā, Vircavas vidusskolā, Jelgavas internātskolā, Juglas sanatorijā – meža skolā, bijis zinātniskais līdzstrādnieks bijušajā Revolūcijas muzejā [tagad Latvijas Kara muzejs]. Bija precējies ar Latvijas 1. prezidenta mazmeitu Intu Čaksti.

Glezniecību apguvis pašmācības ceļā un privāti. Nodarbojies ar metālkalšanu. Veidojis skatuves noformējumu Jelgavas mūzikas skolā.

Valerijana Dadžāna skolotāji bija dzīves ceļos satiktie mākslinieki Imants Blakenburgs, Kurts Fridrihsons, Jānis Pauļuks un grāmatas. Lai gan sākotnēji viņa darbiem bija raksturīgs reālistisks pasaules tēlojums, ātri vien viņu piesaistīja modernā pasaules māksla, kuras atskaņas jūtamās viņa gleznās.

Izstādēs piedalās no 1965. gada. Personālizstādes galerijā „Jāņa sēta”, Rīgā (1993), Ģ. Eliasa Jelgavas Vēstures un mākslas muzejā (1993, 2002), J. Čakstes muzejā „Auči” (2000, 2001, 2002), Jelgavas Latviešu biedrībā (2008), Jelgavas Zinātniskās bibliotēkas galerijā (2010), Štutgartē, Vācijā (1994), Nešvilas galerijā, ASV (2002).

Piemiņas izstāde Ģ. Eliasa Jelgavas Vēstures un mākslas muzejā 2013.gadā.
 Kopš 2009. gada Jelgavas mākslinieku biedrības biedrs.
 Miris 2012.gada 25.martā un apglabāts Meža kapos Jelgavā.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1.	Mākslinieks V.Dadžāns	VĪM 1088	
2	Mākslinieka V.Dadžāna mākslas darbs	VĪM 1157	

Viļakas aizsargu un aizsardžu nodaļa

1932. gadā pie nodaļas nodibināts aizsardžu pulciņš. Viļakas pagasta izglītības biedrība "Zvaigzne" nodevusi 19. Jaunlatgales aizsargu pulka Viļakas nodaļas rīcībā telpas aizsardžu vajadzībām. Aizsardzes jau stājušās pie savas jaunās mītnes iekār tošanas, iegādājoties vajadzīgās mēbeles. Aizsardžu novietne izvērtusies par rosīgu kultūras centru Viļakā. Rīkoja sakņaugu pārstrādāšanas kursus un sanitāros kursus, kuru noslēgumā notika pulciņa jauno telpu iesvētīšana. Pulciņa priekšgalā darbojas priekšniece Griķis. 1932.gadā priekšnieks Ēvalds Gailis, 1935.gadā Jūlijs Pūrs, Ēvalds Koks, 1936.gadā Kārklīšs. 1937.gadā garnizona telpās izrādīja P.Gruznas lugu "Ziedu grava". 1937.gadā Dzīves vietas maiņas dēļ no amata atbrīvots Viļakas aizsargu nodaļas priekšnieks A. Kārklīšs. Pēdējā vietā iecelts aizsargs J. Purviņš. 1939.gada priekšnieks A.Reinholds.

Viļakas aizsargu darba atcere Viļakas aizsargu nodaļa ir lielākā, bet arī viena no visvecākajām Abrenes aizsargu pulkā. Viļakas nodaļa piedalījies visos sava novada un valsts dzīves svarīgākos pasākumos un notikumos. Nodaļa pielikusi daudz pūļu arī sabiedriskā un kulturālā līmeņa pacelšanā un drošības uzturēšanā savā novadā. Pavisam nodaļa sarīkojusi ap 80 labi sagatavotu, vērtīgu sarīkojumu. Ar noziegumu apkarošanā vairāki nodaļas aizsargi uzrādījuši labus un ievērtības pelnītus sasniegumus.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr/	Foto
---------	-----------	---------	------

1.	Aizsargu nodaļa pie Viļakas Valsts ģimnāzijas		
2	Šķilbēnu pagasta aizsargu nodaļa 1936.gadā.		

Polfandera dzirnavas.

Pēc Latvijas neatkarības iegūšanas Ludvigs Polfanders atvēra tvaika dzirnavas Rekovā. Tā bija vienkārša koka ēka ar iebūvētu gāzu ģeneratoru, ko kurināja ar malku. 1922. gadā jaunā Latvijas valdība piešķīra 10000 Latvijas rubļu lielu pabalstu Polfandera tvaika dzirnavām, bet jau 1924. gadā Polfandera tvaika dzirnavās notika miltu malšana, vilnas kāršana, vērpsana un vadmalas apstrādāšana.

Diemžēl 1929. gada jūnijā Rekovā nodega Polfandera koka dzirnavu ēka ar iekārtām un materiāliem. Par iemeslu ugunsgrēkam tika minēta dzirnavu gāzes ģeneratora krāsns. Drīz tika uzsākta jauno dzirnavu būve. Ikviens, kas brauca malt pie Polfandera, veda akmeņus jaunajai būvei.

1932. gadā tika uzcelta jauna masīva divstāvu šķeltu laukakmeņu mūra dzirnavu ēka ar trīs stāvu stūra torni un skārda jumtu.

Pēc kara dzirnavas tika nacionalizētas un piederēja apriņķa rūpniecības un tad pārtikas kombinātam, vēlāk sadzīves pakalpojumu kombinātam.

Rekovas dzirnavas atjaunotas 2018.gadā, pateicoties uzņēmējam Aldim Ločmelim z/s "Kotiņi".

Šķilbēnu pagasta nams.

No paša Šķilbēnu pagasta dibināšanas — 1930. gada 1. aprīļa. pagasta valdes sēdeklis atradās irētās un stipri nepiemērotās telpās. Lai gan pagasta padome jau 1930. gada 6. decembra sēdē lēma par pa gasta nama būvi uz pašvaldībai piederošās skolas zemes, par būves sākšanu nebija ko domāt, pirmkārt, līdzekļu trūkuma pēc un, otrkārt, pagasta padomē sākās nebeidzamas ķildas par pagasta nama atrašanās vietu. Vieni prasīja, lai pagasta nams atrastos bijušā Šķilbēnu centrā, otri — lai tas būtu Rekovas ciemā, kur bija novietots pašā sākumā, bet pēc tam pārcelts uz Šķilbēnu centru.

Pēc 1934. gada 15. maija, kad pagasta pašvaldība ieguva jaunus vadītājus, par pagasta nama būvi sāka interesēties jaunieceltā pagasta valde. Pagasta nama būvprojektu izgatavoja arhitekts K. Glazenops un pēc tā apstiprināšanas Būvniecības pārvaldē 1937. g. 18. februārī, pagasta valde izdeva pagasta nama būvi uzņēmējam Ludvigam Polfanderam, bet darbus izveda Valentīns Segliņš.

Pagasta nams ir koka ēka, bet ārsienas apšūtas ar ķieģeļiem, viena stāva ar izbūvi jumta stāvā un šādu telpu iekārtojumu. Pirmā stāvā: pagasta valdes kanceleja, pagasta tiesas kanceleja (jo tiesai ir atsevišķs sekretārs), pagasta vecākā kabinets, uzgaidāmās telpas, piemērotas arī lasītavai, pagasta sekretāra dzīvoklis — 3 istabas, virtuve, vannas istaba un meitas istaba, apkalpotāja dzīvoklis — viena istaba un virtuve, vecākā policijas kārtībnieka dzīvoklis — 2 istabas, virtuves, darba istaba un aresta telpas. Otrā stāvā: sekretāra palīga dzīvoklis — 2 istabas un virtuve, tiesas sekretāra dzīvoklis — 2 istabas, 3 kancelejas ierēdņiem katram viena istaba ar kopēju virtuvi, viesu istaba un archiva telpas. Pagasta namā ierīkots ūdensvads un kanalizācija. Pagasta nama būve pabeigta š. g. 12. oktobrī un tā izmaksāja naudā 45.807 lati

Nr, pk.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1	Šķilbēnu pagasta nams	Fr,Slišāna personīgā kolekcija	
2	Šķilbēnu pagasta nama atklāšana, 1930.gada 1.aprīlis.	Periodika.lv	

Ikdienas dzīve.

Rikšotāju sacensības:

Katru gadu ziemā uz aizsalušā ezera Viļakas aizsargu nodaļa kopā ar Latvijas zirgkopības savienību rīkoja rikšotāju skriešanās sacensībās. Tās bija ļoti populāras un pazīstamas visā Latvijā.

1933.gadā Viļaka uzstājās daudzi pazīstami mākslinieki-dziedātāja Helēna-Erska Kozlovska, Nacionālais teātris, pianiste K.Janelsīte.

Bija daudz dažādu veikaliņu, pamatā tās piederēja ebrejiem- vīna, gatavo audumu veikali, manufaktūrpreces, zirglietas, velospiēdi, pārtika, desu veikali u.c. Par veikalu statistiku.

Vispopulārākie ebreju uzvārdi Viļakā ir bijuši: Apananskis, Barkans, Blejers, Bobrovs, Dolgojs, Drujāns, Elperiņš, Glāzmans, Gurēvičs, Haits, Kagans, Kapelušķins, Krancs, Minkins, Patišs, Pliners, Sandleris, Šeinis, Šneers, Špicnādels, Sverdlovs, kā arī daudzi citi. Dažas ebreju ģimenes dzīvoja arī Viļakas apkārtnē, piemēram, Šķilbēnu pagasta Čilipīnē un Šķilbēnos dzīvoja Rudlu ģimene bet Kupravā Frīdu, Knohu un Gassulu ģimenes.

Var minēt dažus uzņēmumus, kas piederējuši ebrejiem- tirdzniecība ar lauksamniecības ražojumiem, piederējušas viesnīcas, tirgoja gaļu, bija velosipēdu veikali un noliktavas, vīnu tirgotavas, gatavo apģērbu veikali, augļu cukura un mākslīga medus izgatavošanas darbnīca, tirgoja- ādas, dāmu un vīru veļu, adītas preces, bija restorāni, aptiekas, cepuru veikali, galantērijas preču veikali,

konditorijas u.c.

Bija arī citas ebreju profesijas, ādu ģērētāji- Bobrovi no Keišu kalna, šuvēji (vairāk tomēr sievietes)-Dolgojs, Kafels, Drujāns, Kapelušniks, Kurlands. Bija arī vīrietis šuvējs-Drujāns, atslēdznieks- Abramovičs, frizieri- Bobrovs, Rogs, galdnieks-Kaplāns, grāmatu iesējējs- Nošniks, grāmatvedis-Gosteins, jumīķis-Ospovats, jurists-Drics, kokzāģētavas īpašnieks- Jiglins, krāsotājs- Elperiņš, kurpnieks- Bobrovi, Dolgoji, Sandleri, Vehteri, linu škirotājs-Barkans, lopu kāvējs-Patišs, mašīnrakstītāja-Potaniņa, maiznieki-Kagani, Špicnādeli, Silberbranti, Metrikini, miesnieks- Kapelušniks, skolotāji- Gureviči, Valdšteins, Vaispaps, stiklinieki- Galperiņš, Krancs, zemkopis-Frīds, zobuārsts-Gertovičs.

Nodarbošanās	Kopā	Ebrejiem piederošie (skaits)	Ebrejiem piederošie (procenti)
Pārtikas veikali	22	16	73
Miesnieks	6	6	100
Sveces un vīni	6	6	100
Tekstīlija un galantērija	15	15	100
Cepuru veikals	3	3	100
Kurpju un ādas veikals	6	6	100
Kalšanas bodītes	6	6	100
Saimniecības preces un pulksteņi	10	8	80
Frizētavas	3	2	66
Traktieris (krogs)	2	2	100
Restorāni	2	1	50
Aptieka	1	1	100
Dažādu preču veikali	7	5	71

Priekšmeti:

Nr, pk.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1	Aptiekas svāri atsvari	VĪM 1282	

2.	Zāļu recepte	VIM 346	
----	--------------	---------	---

3	Ilkss zvaninņš	VĪM	
4.	Cibuļska burtnīca (rokraksts)		
5.	Kokle 1935 gads		
6.	Continental rakstāmmašīna	VĪM 211	
7.	Kapcilka		
8.	Gureviča pudele		

9	Somiņa		
---	--------	--	---

- 1) Katram ir iespēja uzzināt kā izskatījās Viļakas vecā iela un kā tā izskatās tagad, mainot kāršu veida konstrukciju, kura griežas ap savu asi (kartiņas iestrādātās tādā kā kubā kurš atrodas uz podesta)
- 2) Par katru minēto iestādi ir neliels stendiņš un kaut kur netālu arī visi pieejamie priekšmeti. Iespējams īss apraksts uz sienas tapetes un attiecīgi fotogrāfijas;

Šajā sadaļā ir iespējams iepazīt galvenokārt ēkas, kuras attīstījās Viļakas apkārtnē. Iespējams apskatīt daudzas fotogrāfijas un muzeja priekšmetus, kas nāk no šī laika. Salīdzināt kas ir mainījies šo gadu garumā.

Secinājumi:

1. 7.Siguldas kājnieku pulks Viļakā uzcēla garnizona pilsētiņu un kļuva par vienu no lielākajiem kultūras un sabiedriskajiem centriem Viļakas apkārtnē;
2. Viļakā brīvvalsts laikā dzīvoja izcils Latgales sabiedriskais darbinieks J.Cibuļskis, kurš Viļakā atvēra savu grāmatu izdevniecību, kā rezultātā Viļakā tika izdotas 5 grāmatas;
3. šajā laikā dzimis atzīts Latvijas un pasaules mākslinieks V.Bušs, kā arī Viļakā dzīvoja cits pazīstams mākslinieks N.Breikšs; kā arī dzimis vēstrunieks un mākslinieks Valerijans Dadžāns; Francis Logins
4. Viļakā tika uzcelts kapucīnu mūku klosteris (šāda veida Klosteris Latvijā līdz II pasaules karam bija tikai Rīgā vai Skaistkalnē.
5. Viļakas pilsētā dzīvoja 1.3 daļa ebreju, kuriem piederēja 80 procenti saimnieciskās darbības;
6. Viļakā atradās mežsaimniecības skolas-kursi, kurā mācījās nākamie mežinieki

Otrais pasaules karš, nacionālie partizāni un deportācijas

1939.gada 1.septembrī sākās II pasaules karš. 1940.gada 17.jūnijā Latviju okupē sarkanā armija.Arī Viļakas apkārtnē tika ierauta II pasaules kara darbībā. II pasaules karš ļoti smagi ietekmēja visu tālāko Viļakas apkārtnes attīstību. Daudzi cilvēki krita kaujās gan vācu, gan sarkanās armijas rindās, daudzi gāja dzīvot mežos un daudzus deportēja.Karš gandrīz pilnībā sagrāva Viļakas pilsētu un tās apkārtni. Viļakā pēc kara palika tikai dažas mājas un daudz mazāk cilvēku. Ebreju tauta tika iznīcināta holokausta laikā. Ikdienas dzīve cilvēkiem smaga- trūka pārtikas, apģērba, daudzas mājas izpostītas. Visu kara laiku cilvēki baidījās no bombamrēšanas un represijām. Viļakas apkārtnē Stompakos izvērās viena no lielākajām nacionālo partizānu kustībām Baltijā. Vēl ilgi pēc kara ikdienas dzīve nebija viegla, notika sadursmes un konflikti starp nacionālajiem partizāniem un padomju varu.Cilvēki tika turēti čekā. Cilvēki tika deportēti uz Sibīriju.

Mērķis: pievērst uzmanību svarīgākajiem notikumiem Viļakas apkārtnē II pasaules karā laika un īsi pēc kara;

Uzdevumi:

1. Vērst uzmanību uz 1941.gada un 1949.gada cilvēku deportācijām;
2. Raksturot vācu laiku Viļakas apkārtnē no 1941.-1944.gadam;
3. Raksturot sarkanās armijas koncentrēšanos Viļakā no 1940-1941, un no 1944.-1945.gadam;
4. Raksturot nacionālo partizānu cīņas Stompaku purvā;

Aktivitāte: Var izveidot koka lidmašīnu Arado 66 ar kādām vācieši un pēc tam latvieši lidoja Vecumu lidlaukā. Bērni viņas varētu sakrāsot un paņemt līdzī uz mājām. Izmēros nelielas.

Ieraksts audio varētu būt par tās dienas notikumiem “Zemnieki, kas dažādās darīšanās šajās dienās 1940.gada 17.jūnijā brauca uz Viļaku, nesaprašanā un bailēs griezās atpakaļ”-Viļakai cauri plūstot sarkanās armijas daļas. Daži gribēdami kaut ko tuvāk uzzināt griezušies pie karavīriem, cienājuši ar papirosiem, bet karavīri nekādās sarunās neesot ielaidušies. Ar zināmu cerību sarkanarmiešus sagaidīja ebreji, jo ebreji zināja, kas darās ar ebrejiem Vācijā. Tika izveidota izpildkomiteja un iecelts jauns vadītājs sarkano atbalstītājs T.Kaļāns. Tika arestēti aizsargi un citas personas. Nodibinājās komunistiskā partija un komjaunatnes organizācija. Tiem, kam zemes bija vairāk kā 30 ha, nacionalizēja. Katram bija tiesības pieprasīt 10 ha zemes.”

1941.gada 3.jūlijā jau ienāca vācu armija. Vācieši sagaidīti ar prieku, jo visi cerēja, ka tiks padzīta sarkanā armija un Latvija atkal atgūs neatkarību. Drīz sākās aizliegumi- bija jāpilda dažādi rīkojumi- jāarestē padomju aktīvisti, akcijas pret ebrejiem un tad sākās nojausma par reālo situāciju. Tika nogalināti 8 padomju aktīvisti, tai skaitā T.Kaļāns.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1.	Sarkanarmieši Viļakā 1940.gadā	VĪM	

1941.gada 14.jūnija deportācijas.

No Viļakas apkārtnes tika deportēti 37 cilvēki. Lielākā daļa no tiem bija karavīri no 24.teritoriālā strēlnieku korpusa, kuriem apmācības notika Viļakā. Viņus aizveda dzelžos sasietām rokām. Tika izsūtīti meža darbinieki, dzelzceļa darbinieki, skolotāji, Viļakas pagasta darbinieki u.c. Izsūtītas Jozuus, Pagrodu, Gūtmaņu, Soboļevu ģimenes. Cilvēki tika izsūtīti uz Krasnojarskas un Sverdlovskas apgabalu. Sievietes un bērni atradās nometnājumā, bet vīrieši ieslodzījumā- koka cirtēs un metālrūpniecībā, kur ieguva varu un niķeli. Mazliet vairāk par pusi izsūtījumā cilvēki nomira. Tie, kuri palika dzīvi atgriezās Latvijā pēc 1953.gada un sāka dzīvi no jauna. Deportācijas turpinājās arī 23.un 24.jūnijā, kad no Vecumu stacijas tika izsūtīti dzelzceļa darbinieki (var apskatīt izsūtījuma kartē vietas)

1941.gada 11.augustā. Ebreju holokausts.

Antisemitisma gaisotnē 1941. gada jūlijā Viļakā atsevišķos gadījumos uzplaiksnīga vardarbība pret ebrejiem – piekaušana un aplaupīšana, arī vairāki izvarošanas gadījumi.Savukārt pagasta pašvaldībā šajā laikā tapa tās administratīvajā teritorijā dzīvojošo ebreju saraksts, un ir ziņas, ka ebreji Viļakā izmantoti dažādos sabiedriskajos darbos.Bez tam apmēram jūlija vidū pagasta centrā – Viļakā ebrejus norobežoja no pārējās sabiedrības – kvartālā starp Liepājas un Balvu ielu izveidoja ebreju geto, kurp bija jāpārceļas visiem miesta ebrejiem. Ārpus Viļakas dzīvojošie ebreji palika savās dzīvesvietās līdz masveida arestu sākumam.

Viļakas ebreju kopienas traģēdija notika 1941. gada 11. augustā. Dienu pirms Viļakas ebreju slepkavošanas, tātad 10. augustā, uz Viļaku no Abrenes atbrauca aprīņa priekšnieks F. Puzer-Millers un sasauca “Tēvijās Sargu” jeb pašai-sardzības vadības sapulci. Viņš paziņoja, ka pēc vācu militārās komandantūras pavēles (iespējams, ka tomēr pēc vācu Drošības policijas un SD institūciju pavēles, jo Ārkārtējās komisijas dokumentos norādīts, ka ebreju slepkavošanu Viļakā vadījis hauptšarfirers Hungerbergs, kuru A. Ezergailis savukārt minējis kā Daugavpils SD vienības vadītāja Hugo Taberta palīgu Abrenes aprīņī) ebreji ir jālikvidē. Pagasta pašaisardzības spēkuvadībai virsleitnantam Pencim, virsleitnantam Spuram un leitnantam Birzniekam tika dota pavēle līdz vakaram izstrādāt operācijas plānu un, vēlākais, naktī sākt ebreju arestus, lai līdz rītam tos nogādātu slepkavošanas vietā, par kuru bija izraudzīts Zverņicas mežs apmēram divus kilometrus no Viļakas Abrenes virzienā 50 metrus aiz Lugas ceļa krustojuma Dižukalna sādžas apkārtnē. Viļakas pagasta vecākajam Jānim Kokorēvičamuzdeva gādāt, lai līdz rītam mežā tiktu izrakta bedre. Ar to sapulce beidzās, un sākās operācijas plānošana.

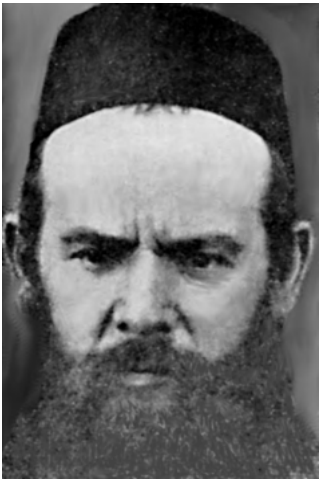
Apmēram 100 Viļakas pašaisardzībniekus sadalīja četrās grupās. Katrai grupai bija vecākais, kurš ebrejiem aresta laikā paziņoja, ka tos pārvietos uz Abreni, un katrai grupai bija jānodas uz noteiktu Viļakas pagasta vietu arestēt un no-gādāt ebrejus “savākšanas punktā” pašaisardzības komandantūrā Tautas ielā 1. Ebreju masveida aresti sākās 10. augusta vakarā un turpinājās visu nakti. Uz Viļakas sinagogu un kādu tuvēju šķūni pārvietoja arī Viļakas geto ebrejus. Turklāt vairāk nekā simt ebreju vīriešu nometināja atsevišķi ebreja Mozus Gurvica mājas pagalmā Tautas ielā, jo bija paredzēts, ka vīriešus uz mežu konvojēs kājām vispirms, bet pēc tam ar vairākām kravas automašīnām vedīs sievietes un bērnus. Ebreju arestu laikā notika laupīšana – viņu dzīvesvietās pašaisardzībnieki piesavinājās vērtīgākās mantas un vērtslietas.

Ebrejus uz slepkavošanas vietu sāka vest 11. augusta rītā ap pulksten 6–7 vai pat vēl agrāk.Vispirms apmēram 15–20 bruņotu sargu pavadībā uz mežu konvojēja gandrīz 120–150 ebreju

vīriešu. Gar ceļu, kā arī mežā bija izvietoti sardzes posteņi. Mežā ebrejiem pavēlēja nostāties apmēram 100–300 metru no izraktās bedres. Ārkārtējās komisijas materiālos ir teikts, ka ebrejiem bija jānotupstas uz ceļiem, rokas jāaizliek aiz muguras un jānoliecas ar seju pret zemi. Šādā stāvoklī nāvei nolemtie atradušies vairākas stundas, līdz sākās slepkavošana.

Apmēram pulksten 8 no rīta ar zilo autobusu atbrauca vairāki desmiti Arāja ko-mandas slepkavu, kas nakti bija pārlaiduši Viļakas Aizsargu namā, un pēc apmēram stundas vai divām sākās ebreju slepkavošana. Upuriem pavēlēja izģērbties (mežā krājās apģērbu un apavu kaudzes), tad grupās pa 10 cilvēkiem dzina pie bedres un nošāva. Ievainotos ar pistolēm apšāva daži brīvprātīgie vietējie pašaisardzībnieki. Kamēr notika vīriešu slepkavošana, uz mežu ar vairākām kravas automašīnām sāka vest sievietes un bērnus.

Šaušana turpinājās līdz apmēram pulksten 11, kad to pārtrauca, jo izraktā bedre bija pilna ar līķiem – vajadzēja rakt jaunu bedri. Kamēr vēl dzīvi palikušie vīrieši raka divas jaunas bedres, slepkavas atpūtās un, kā liecinājis A. Liede, kurš slepkavību laikā atradās meža malā novietotajā zilajā autobusā, jautrā noskaņā iedzēra, uzkoda unfotografēja jaunākās un glītākās puskaīlās sievietes. Pēc tam slepkavošana atsākās un turpinājās līdz apmēram pulksten 14–15, kad bija nogalināti visi uz mežu atvestie ebreji. Slepkavas devās tālāk uz Abreni, bet trīs bedres ar nogalinātajiem cilvēkiem nākamajā dienā aizbēra Viļakas pagasta valdes mobilizētie šķūtnieki, kas uz miestu atveda arī apģērbu un apavus.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1.	Rabīns	VĪM 840	
2.	Rabīns	VĪM 839	

3.	Holokausta piemiņas vieta		 <p data-bbox="980 562 1448 594">Viļakas muzeja zinātniskais marhīvs</p>
4.	Ebreju pamatskolas skolēni	VĪM 1210	

Sadzīve.

Pastāvēja kartīšu sistēma, bija lielas nodevas. Par vilnu, liniem izsniedza “punktus”, par kuriem varēja šo to nopirkt. Viļakas Valsts ģimnāzijā atradās vācu lazarete.

1943.gadā Račos bija padomju gūstekņu nometne.

Vācieši cerēja, ka Viļakā ieradās uz palikšanu-izveidoja munīcijas noliktavas, barakas gar visu ceļu malu Viļaka - Rači-Bahmatova - Semenova līdz pat Kvintei.

Vācu gūstā nokļuva krievu karavīri-gūstekņi. Gūstekņu nometne bija Brontos (pēc aculiecinieces Albīnas stāstīta) pie Tomiņu - Sprukuļu mājām.

Vācieši krievu gūstekņus izmantoja kā darba spēku. Tie labi strādāja, iemantoja vāciešu uzticību, līdz ar to pret tiem izturējās normāli. Brontos bija atklāta tipa nometne bez iežogojuma, tos apsargāja vācu karavīri. Gūstekņi vakaros varēja brīvi pastaigāties-iet ciemos pie vietējiem iedzīvotājiem, kur viņi dabūja paēst, varēja aprunāties, uzzināt kur atrodas, cik tālu Krievija, kaut ko arī no pārtikas iedeva līdzī. Zināmā laikā vajadzēja atgriezties nometnē.

Atlīdzībai viņi atnesa pašu roku darinātās lietas – kastītes, putnu barotavas no tādiem materiāliem, kas bija pieejami nometnē – lupatas, salmi, papīrs, koks u/c. Viena gūstekņu darinātā kastīte ir arī Viļakas muzejā. Nāca 1944.gads, vācieši bija spiesti atkāpties, jo tuvojās fronte-vajadzēja likvidēt munīciju noliktavas (ko nevarēja paņemt līdzī uzspriecināja), protams, beidza pastāvēt arī gūstekņu nometne.

1944.gada Vecumu lidlauks.

Otrā pasaules kara laikā vācu kara aviācija Luftwaffe pie dzelzceļa līnijas Ieriķi—Abrene Vecumu stacijas izveidoja Vecumu lidlauku, kurā no 1944. gada marta līdz maijam bija stacionētas arī Latviešu 12. Nakts kaujas grupas (Nachtschlachtgruppe 12 (Lettisch), NSGr.12) eskadriļas. 1944.gada 1.martā tika saformēta pirmā latviešu kaujas eskadriļa, kura savus lidojumus uzsāka 26.martā no Vecumu lidlauka. Otrā nakts kaujas eskadriļu saformēja 22.jūnijā. Kad abas eskadriļas apvienoja, tika izveidota 12. Nakts kaujas grupa, kuras komandieris bija vācu gaisa spēku kapteinis Rademahers, bet

eskadriļu komandieri- latvieši. Lidotāju apmācības notika Grobiņā.

Vecumu lidlauks atradās aptuveni 12-14 km uz ziemeļiem no Viļakas (pie bijušās Mežvidu skolas). Netālu atradās arī apgādes dzelzceļa stacija Vecumi. Eskadriļas novietojums bija labs. Lidojošais sastāvs tika izvietots celtajā skolā un barakās, bet daļu zemes apkopes personāla novietoja tuvumā esošajās zemnieku mājās. Lidlauka gaisa aizsardzība bija vāja, abām eskadriļām tikai 2 zenītložmetēji. Lidmašīnu apgādes bāze ar remonta darbnīcām atradās Gulbenē.

Lidotāju, instruktoru un zemes apkopes darbs sākās pēc krēslas iestāšanās -uzpildīja degvielu, pārbaudīja motorus un piestiprināja bumbas. Lidotāji komandpunktā saņēma norādījumus uz kuru frontes joslu jālido. Bieži vien kaujas darbības rajons bija no Veļikajiem Lukiem līdz Ostrovai, vēlāk Pleskavas rajonā. Lidojumus ikviens lidotājs izdarīja pastāvīgi, un pēc iespējas ar vienu un to pašu lidmašīnu. Nakts laikā veikti 1-5 lidojumi. Pirmās lidmašīnas izlidoja sākoties tumsai, pēdējās ielidoja jau gaismai austot. Ikviens, kas atgriezās no lidojuma komandpunktā ziņoja par sekmēm un jaunākiem novērojumiem. Lidotāji orientējās pēc kompasas, speciālām signāla bākām, upēm utt. Atkušņa laikā ceļš bija īpaši nelietojams, tāpēc tika izbūvēti speciāli skrejceļi. Bija jāvingrinās uz šaura skrejceļa pacelties un nolaisties. Lidotājiem bija jālido nakts tumsā 100, citreiz pat 200 km.

Lidlaukā notika bieži lidojumi un, kad kāda lidmašīna līdz rītausmai neatgriezās, pārējie neizklīda mītnēs, bet uztraukti gaidīja, varbūt saklausīs gaisā lidmašīnas motora skaņu. Katrā lidmašīnā benzīna pietika 2 stundām. Piloti dienās gulēja un naktīs lidoja. 1944.gada maija sākuma tika saņemtas 6 jaunas papildus lidmašīnas. Frontē izmantotas lidmašīnas Arado-66- tās bija divvietīgas, vienmotorīgas, divplākšņu ar aptuveno ātrumu 150 kilometri stundā un divu stundu darbības radiju. Tai varēja piekārt vienu vai divas 50 kg smagas bumbas. Frontē ar šo lidmašīnu lidoja tikai viens lidotājs, otra lidotāja svaru izmantojot 3-4 sprāgst vai arī degbumbas. Vienīgais apbruņojums, ko varēja izmantot pie nolaišanās bija pistole.

Daži lidotāji strādāja pie bunkura būves Vecumu lidlaukam tuvējā jaunaudzē, kad notika uzlidojums. Daži zoboļās par šo bunkuru, bet uzlidojuma laikā visi centās tajā iespiesties. Visiem nebija tur vietas, tāpēc daudziem nācās slēpties skolas ēkās. Netālu no Vecuma lidlauka, pāri purvam bija ierīkots maldu lidlauks ar visādām starta ugunīm.

1.eskadriļa- eskadriļa Vecumos atradās no marta vidus līdz 28.maijam, kad tā pārcēlas uz Salaspili. Lidoja 1000 m augstumā. Vecumos eskadriļa ieradās 23.martā. 26 .marta tika uzsākti kaujas lidojumi uz Pskovu, Ostrovu un Opočku. Maijā sākās intensīvas kaujas. Vecumu lidlauku bieži bombardēja krievu aviācijas iznīcinātāji, nodarot postu lidmašīnām. Lidotājiem līdzī bija frontes apliecība, kompass, baterijas kabatas spuldze, darbības rajona karte, pistole un mašīnpistole ar divām atverēm. Aprīlī, kad sākās atkušņi, ceļi kļuva nepieejami. Skrejceļu noklāja blankām, pievedceļus tērauda stieplu režģiem. Maija vakaros pārlidojumi notika uz Izborskas un Pētersi lidlaukiem, no kurienes notika kaujas lidojumi Pleskavas rajonā.

25.martā pirms kaujas lidojumu uzsākšanas katrs pilots veica lidojumu, lai iepazītu apkārtni. Vispirms lidoja vācu piloti, lai iepazīstinātu ar fronti, starplauku apzīmējumiem u.c. Lidojumi beidzas 4-5 no rīta. Līdz 8.aprīlim bija intensīvi lidojumi, pirmais brīvais vakars bija Lieldienu sestdienā. Pēc Lieldienām sākās atkusnis un kaujas lidojumi atsākās tikai 12.maijā. Vecumos bija notikusi arī starpgadījumi: kādu lidmašīnu pilots uzrullēja bumbu grēdai un lidaparāts tika sabojāts. Bijuši gadījumi, kad piloti iebrauc viens otra lidmašīnās.

Krievu lidotāji Vecumu lidlauku visbiežāk apciemoja rīta stundās, kad latviešu lidmašīnas

atgriezās no lidojumiem un novietoja tās vietās. Vienreiz tika sašautas 20 grupas lidmašīnas, no tām 7 latviešu eskadriļas. Bojājumi bija viegli un tās līdz vakaram bija salabotas. 1944.gada maijā sagrupēta 2 eskadriļa. Jūlijā eskadriļas pārvietoja uz Gulbeni.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1.	Vecumu lidlauks	VĪM 1020	
2.	Vecumu lidlaukā	Periodika.lv	 <small>Haris Klints (pa kreisi) ar savu mehāniķi Vecumu lidlaukā 1944. g. pavasarī. Lidojuma fotogrāfija no Bundesarchiv-Koblenz</small>

1944.gada 23.jūlijā kaujas notika Viļakas pievārtē, jo tuvojās sarkanā armija.

Padomju artilērijas šāviņš trāpīja katoļu baznīcas tornī, kur it ka atradies vācu artilērijas uguns koriģētājs. Baznīcu no uzspridzināšanas izglāba Rundzānu ģimene no Ūlasu ciema, jo viņu mājās tika ierīkots padomju artilēristu štābs. Tāpēc virsnieks izsauca aerodroma lidmašīnas, kurš torņus apšaudītu ar ložmetēju. Kapenēs no apšaudes glābās slimnīcas personāls un slimnieki. Baznīcā 1944.gadā bijusi arī lazarete. Nodega Viļakas pagastnams un citas ēkas. Lielas kaujas izvērās pa ceļu Viļaka-Balvi.

Nacionālie partizāni.

Sarkanā armija Viļakā ienāca 1944.gada 24.jūlijā un 5.augustā notika mobilizācija, daudzi centās izvairīties vai arī pa ceļam dezertēja, cilvēki arī izvairījās no iesaukšanas vācu leģionā. Iesauca visus vīriešus vecuma no 18-35 gadiem.Viena no lielākajām partizānu apmetnes vietām Baltijā bija Stompaku purvs. Mūsdienās bunkuri nav saglabājušies, taču ved taka līdz noņemtas vietai.Partizānu apvienība izveidojās 1944.gada 10.decembrī. Partizānu grupas uzdarbojās novācot pa nelielām grupiņām čekistus, tāpēc padomju vara ķemmēja mežus. Bijis arī priekšposteņa bunkurs, kur tika dežūrēts visu diennakti. Priekšpostenī tika reģistrēti visi ienākošie un izejošie partizāni. Iziešanai no apmetnes bija vajadzīga īpaša rakstiska atļauja. Bija arī ārējie dežūras posteņi-1,5-2,5 km rādusā.

Aizsardzības līnija. Stompaku kauja. Situācija partizānu vidū mainījās, kad tika sagūstīts viens no partizāniem, kurš nopratināšanā atklāja precīzu atrašanās vietu ar 300 karojošo cilvēku skaitu- čeka šiem skaitļiem neticēja. čeka bija sagatavojusi nelielu karotāju grupu, tajā pašā laikā partizāni negaidīja nekādu uzbrukumu. Par to, ka krievi jau uzbrūk saprata, kad viņi bija nonākuši līdz priekšpostenim. Daudziem sākās panika, jo daudzi nebija apmācīti, tikai daži esot leģiona bija sagatavoti. Padomju karaspēks aplenca visu nometni, bija jādāmā izlaušanās plāns. Partizāni izlauzās, jo krievi atkārtoto uzbrukumu bija uzsākuši 3.marta rītā, partizāni nozuda jau 2.marta naktī. Tad partizāni sadalījās mazākās grupās. Lai iebiedētu cilvēkus, partizāni no kapa nometne izraka liķus un nometa tos pie pagasta centriem publiskai apskatei. Skatīties uz liķiem dzina arī skolēnus no skolām. Nav precīzu ziņu, cik nogalināto bija no katras puses. Padomju varas zaudējumi no 1945.gada janvāra-martam=65 nogalinātie, no nacionālajiem partizāniem 32 cilvēki.

Maizes ceptuve: Tika cepta svaiga maizīte. Katrā zemnīcā atradās 10-15 maisi miltu. Maizes ceptuve atradās patālu no nometnes vietas, jo cepot maizīti izdalās smarža, un tādējādi varēja piesaistīt apmetnes vietai nevēlamus spēkus.

Nometnes teritorija:

Stompakos uzcelti 20 bunkuri. Tajos ierādās partizāni 1945.gada 7.janvārī. Sadalīta 2 daļās: Dienvidu sektorā- Viļakas pagasta partizāni, Ziemeļos- Šķilbēnu, Baltinavas, Tilžas pagasta. Sākuma īpaši partizānu skaits neauga, bet situācija mainījās pēc 1945.gada 22.janvārī, kad Stompakos ieradās Šķilbēnu draudzes prāvests Ludvigs Štagars. Pēc šī partizānu skaits sasniedza ap 400 cilvēkiem. Nometne tika izdota arī partizānu avīze "Māras zeme". Mītnes sauktas arī par "Jauno Berlīni". Bija pirts, sanitārā daļa. Daudzās zemnīcās atradās radioaparāti. Visi bunkuri piepildīti ar iedzīvi. Katrā zemnīcā 10-15 maisi miltu, sīpolu, auzu, maisi ar vilnu, cimdī, zeķēs, kažoki, pat bērnu rotaļlietas.

Bunkuri: Bija līdz pusei ierakti zemē, bija durvis un trīs logi, vieta 20-30 cilvēkiem, gulēja uz divstāvu nārām, siltumu deva māla plītiņas, pie katra bunkura atradās priekštelpa produktu glabāšanai un aka, kā arī novietne 4 zirgiem. Štāba bunkuram bija trīs izejas.

Pēdējais bunkurs partizānu tiesa. Kāpēc bija vajadzīga tiesa. Radās situācija, kura tika nogalināti sarkano aktīvisti un bija nepieciešams oficiāls spriedums uz kura pamata notika šaušana, lai pēc tam, kad Latvija atgūtu neatkarību, varētu pierādīt savu likumību cilvēku nošaušanā. Tiesas sastāvā bija izmeklētājs, prokurors, priekšsēdētāji. Tiesnesi- visi grupu komandieri. Bija arī nāves spriedumi par partizānu nodošanu.

Baznīcas bunkurs: Štagars katru dienu noturēja dievkalpojumus un pieņēma grēksūdzes. Bija notikusi viena laulību ceremonija, ka arī izvadīti partizāni. Baznīca atradās galds ar altārīti. Štagars rakstīja katru dienu dienasgrāmatu un pierakstīja visus notikumus un cilvēkus, kurus bija satīcis.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Fotogrāfija
1	P.Supes portrets		

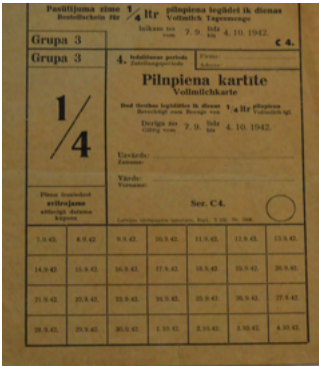
2.	Ceļš uz nacionālo partizānu apmetnes vietu		
3.	Nacionālo partizānu apmetnes vietas karte/Z.Turčin ska karte		

1949.gada 25.marta deportācijas.

Ziemellatgale.

1949.gada 25.martā pārsvarā tika izsūtīti cilvēki, kuriem bija kaut kāds sakars ar nacionālajiem partizāniem. Viļakas apriņķa cilvēkus galvenokārt nometināja Omskas apgabalā. Viļakas apriņķī kā kulaki izsūtītas 111 ģimenes, pavisam 390 cilvēki, bet ka nacionālie 231 ģimene ar 1118 cilvēkiem, 29 cittautieši. Pavsaima no apriņķa izvesti martā 601 vīrietis un 947 sievietes, bija arī vēlāk izsūtīšana ne tikai 25.martā. **Pēc nodarbošanās:** Zemnieki-1194, Strādnieki-47, Kalpotāji-21, skolēni-243, studenti-3
Nosūtīja uz Omskas apgabala Marjanovskas, Poltovskas, Šerbakuļas rajonu (deportēto karti)

Priekšmetu tabula:

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1.	Pilnpiena kartīte 1942.gads	VĪM 105	
2.	Padomju gūstekņu izgatavotā kastīte 1943.gads	VĪM 55 pg	

3.	Prēmiju zīme 1943.gads	VĪM 167	
4.	Vācu armijas zaldāta siksnas sprādze “Got mit uns”	VĪM 167	
5.	Klikatas	VĪM 519/1-2	
6.	Petrolejas lampiņa partizānu. Nacionāla partizāna Hugo Ķēniņa petrolejas lampa.	VĪM 812	
7.	Tasīte un servīze ar nacistiskās Vācijas simbolu		

8.	Vācu armijas zaldāta dakšina- karote	VĪM 1273	
9.	Vācu armijas duncis		
10.	Granāta		
11.	Sarkanās armijas zaldāta ķivere		
12.	Sarkanā partizana Arkādija šķēres un karote	VĪM 1273	
13.	Glazīte	VĪM 1271	
14.	Koka gabals ar iestrēgušu lodi		

15.	Vācu ložmetēja patrona lenta		
16.	Lauka telefons	VĪM 826	
17	Čekas krēsls	VĪM	

Viena karavīra siluets un otrās armijas karavīra siluets, pa vidu teksti.

Secinājumi:

1. Silaciemā atradās viens no interesantākajiem objektiem II pasaules karā Vecumu lidlauks, vācu aviācija Luftvaffe;
2. Raču ciemā atradās vācu karagūstekņu nometne (karagūstekņi bija sarkanās armijas karavīri);
3. Stompaku purvā bāzējās viena no lielākajām nacionālo partizānu grupām Baltijā

Padomju laiks

II pasaules karam beidzoties daļa Viļakas apkārtnes teritorijas pievienoja Krievijai (bijusī Apbrenes apriņķa daļa- Pitalovas pilsēta un 6 pagasti). Paralēli darbojās nacionālie partizāni, Latvija iekļauta PSRS sastāvā. Notika pārmaiņas daudzās dzīves jomās- kultūrā, sabiedrībā, izglītībā, uzņēmējdarbībā. No sākuma- vajadzēja celt mājas un dibināt jaunas iestādes. 1945.gada 8.,oktobrī Viļakas pilsētai piešķīra pilsētas tiesības. Padomju laikā Viļakas apkārtņē darbojas daudz un dažādas iestādes, kurās strādāja simtiem tuvāko un tālāko Viļakas apkārtnes cilvēku, bija jūtams kultūras uzplaukums.Tika veidoti kolhozi, attīstījās arī rūpnīcu un fabriku uzplaukums, Viļakas pilsētā atradās linu fabrika, pienotava, sia “Daiļrades koks”, šūšanas cehs “Sarknais rīts” filiāle, Vecumo naftas bāze, izveidojās un attīstījās Žīguru mežrūpniecības saimniecība, kā arī Kupravas drenu cauruļu rūpnīca un keramzīta fabrika. Visos šajos uzņēmumos strādāja ļoti daudz cilvēku. Arī ikdienas dzīvē parādījās jaunas

tradīcijas, kuras Viļakas apkārtnē vēl joprojām ir dzīvas- bērņības un pilngadības svētki. Ikdienas dzīvei raksturīgas garas rindas veikalos, došanās uz Pitalovas veikaliem,preču deficīts. Attīstījas daudzdzīvokļu māju celtniecība, Viļakas apkārtnē uzceltas vairākas trīsstāvu un divsstāvu dzīvojamās mājas.

Mērķis: Padomju laika dzīves atspoguļojums Viļakas apkārtnē;

Uzdevumi:

1. Attēlot medicīnas aprūpes iespējas Viļakas apkārtnē;
2. Ugunsdzēsēju un milicijas attīstības iespējas cilvēku drošības saglabāšanai;
3. Laikmeta tendence-rūpnīcu un fabriku celšana, darbība un vēsturiskā nozīme;
4. Dzelzceļa nozīmes raksturojums un Vecumu naftas bāzes darbība;
5. Cilvēku ikdienas dzīve padomju laika Viļakas apkārtnē;
6. Jaunu kultūras tradīciju rašanās un attīstība;
7. Kultūras iestāžu darbība un nozīme;

Aktivitāte: Varētu uzgriezt kādu telefona numuru vai kaut ko uzrakstīt uz rakstāmmašīnas. Vecais telefona aparāts. Izveidot aprakstus kā grāmatu šķirstāmo, jo ļoti daudz informācijas un attēlu. Iestāde+īss foto uz A2 formāta izmēra, rotējošo

Viļakas slimnīca un citas apkārtnes slimnīcas (1945.-1991)

1950.gadā gadā sāka strādāt lauku slimnīca Šķilbēnos.1951. gadā atklāti jauni feldšeru—vecmāšu punkti Vecumos un Kvašņevā. 1955.gadā dažu metru atstatumā no Viļakas slimnīcas nesen tika uzcelta jauna māja, kurā tagad ierīkots dzemdību nams, Viļakā atvērta prettuberkulozes dispansers ar 25 vietām, kas deva lielu iespēju cīnīties pret tuberkulozi un slimnīca Žīguros. Viļakā ir arī mazbērnu novietne ar 35 vietām, bērnu dārzs un sanitāri epidemioloģiskā nodaļa. 1959.gadā 2. novembrī Viļakas vidusskolas telpās notika 8 mēnešu medicīniskie māsu sagatavošanas kursi, piedalījās 41 klausītājs. Tika izstudēta farmakoloģija, ķirurģija, ginekoloģija un pārējās medicīnas nozares. 20.gs 60-tajos gados slimnīcā Viļakas slimnīcā darbojas ūdensvads, vannas istabas, fizioterapijas kabinets. Uz 1962.gadu Viļakas slimnīca bija slimnīca ar 100 gultas vietām, ar terapijas, dzemdību, ķirurģijas , bērnu un infekcijas nodaļām. Slimnīcā strādāja 11-12 ārsti speciālisti. Ja kādreiz ātrās palīdzības izbraukumi aprobežojās tikai Viļakas pilsētā, tad tagad izbraucam uz apkārtnes kolhoziem un padomju saimniecībām. Pilsētas slimnīcā strādāja labi sagatavoti mediķi, kas spēja sniegt palīdzību visos saslimšanas gadījumos. 1973.gadā bija 100 vietas un 8 ārsti slimnīcā. 1990.gadā slimnīcā strādā pavisam, kopā ar tehnisko personālu 108 cilvēki.

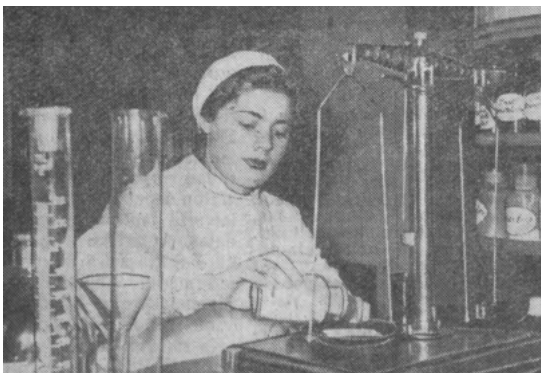
Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1.	Viļakas slimnīcas personāls 1985.gadā		 <p>Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs</p>

2.	Dakteris Halfīns un Eiduka operācijas zālē 20.gs 70-80-tie gadi	VĪM 1069	
3.	Rentgeneologs A.Homulenko		 <p data-bbox="927 1016 1365 1052">Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs</p>
4.	Skats uz Viļakas slimnīcu		 <p data-bbox="927 1297 1365 1333">Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs</p>
5.	V.Buzjans 20.gs 80-tie gadi	VĪM	
6.	Viļakas slimnīcas darbinieki		

			Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs
7.	Skats uz Viļakas slimnīcu	VĪM 655	
8.	Šķilbēnu starpkolhozu slimnīca	Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs	
9.	Žīguru slimnīcas kolektīvs	Žīguru pagasta bibliotēkas krājums	
10.	Žīguru slimnīca 1956.gads	Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs	

Viļakas aptieka (1945-1991).

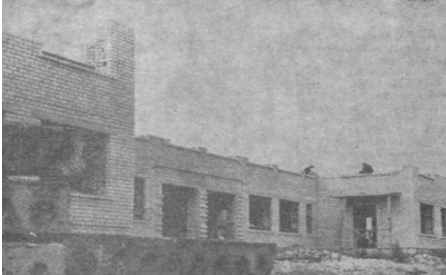
20.gs 50-tajos gados zāles aptiekā tika izgatavotas uz vietas pēc norādītas receptes. Aptiekā bija recepšu pieņēmēja, kura pārbaudīja recepti, tad tālāk to nodeva zāļu izgatavotājiem. Kad zāles bija gatavas tās nonāca pie kontroliera un tad pie zāļu pircēja. 20.gs 60-tajos gados ikdienā iegriezās ap 150-200 cilvēku. Aptiekā strādāja 11 sievietes. No noliktavas zāles aptieka saņēma lielās porcijās. Tās tad bija jāsadala, jāizsver un jāiepako.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1.	Aptiekas kolektīvs	VĪM 581	
2.	Viļakas aptiekas darbiniece Samitina 1959.gads	Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs	

Viļakas poliklīnika 1945-1975 un no 1975-1991).

Viļakas poliklīnikā sākuma atradās čekas mājā (Tautas ielas sākumā). 1973.gadā izbrauca uz lauku ambulancēm. Divstāvu baltā māja. Jaunā divstāvu poliklīnikas ēka tika atvērta 1975.gadā. Poliklīnikā labiekārtots fizioterapijas kabinets, kas apgādāts ar jaunu aparāturu. Ir iekārtota klīniskā laboratorija un rentgenoloģiskais kabinets. Paplašināts un labiekārtots stomatoloģijas kabinets. Poliklīnikas laboratorija bija uzstādīts ūdens destilators. Poliklīnika strādāja 10 speciālisti. Poliklīnika ar ūdeni tiek apgādāta no pilsētas ūdensvada. Cilvēkus pieņēma 5 reizes nedēļā- terapija, ķirurģija, ginekoloģijā, stomatoloģijā, pediatrijā. Reģistratūra savu darbu sāka 8.30.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
---------	-----------	---------	------

1.	Skats uz Viļakas poliklīniku 20.gs 50-tie gadi	VĪM	
2.	Skats uz Viļakas poliklīniku 20.gs 80-90-tie gadi		 <p data-bbox="933 783 1373 814">Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs</p>
3.	Laborante Molčanova		<p data-bbox="933 831 1373 863">Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs</p>
4.	Poliklīnikas 1971.gadā.	celtniecība	<p data-bbox="760 1430 914 1570">Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs</p>

Viļakas ugunsdzēsēji (1945-1991).

Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrība bija izveidota jau 1907.gadā, laikam ejot mainījās tehnoloģijas un

pats ugunsdzēsēju darbs. 1956.gada. BUB tika pie specializētās ugunsdzēsēju mašīnas GAZ 69, ugunsdzēsēju apzīmējums PMG 20. Automašīnai piekabē bija sūknis- M-800. 1958.gadā ugunsdzēsēji saņēma mašīnu GAZ51 ugunsdzēsēju apzīmējums PMG 6 ar ūdens mucas tilpumu 900 litri. 1961.gadā saņemta mašīna GAZ 63, ugunsdzēsēju apzīmējums PMG 19. Mašīnas bija no Rīgas un Černigovas apgabala Priluki. Pirmie vadītāji mašīnām bija Pāvels Laicāns, Jānis Ķikusts, Elmārs Bamkovs. PMK celtnieki, ko vadīja meistars Vladimirs Tišanovs, Viļakā uzbūvēja jauno ugunsdzēsēju depo. Līdz ar tā nodošanu lietošanā ievērojami uzlabojās ugunsdzēsēju darba apstākļi. Ierīkotas jaunas garāžas, ugunsdzēsības inventāra noliktavas, kantora un citas telpas.1969.gadā agrāko koka māju vietā kurās bija izvietotas Balvu un Viļakas ugunsdzēsēju daļas, uzceltas ugunsdzēsēju depo ķieģeļu ēkas. Vecās mazjaudīgās automašīnas nomainītas ar spēcīgām ātrgaitas mašīnām, kurām bija ietilpīgas ūdens un putas veidojošu šķidrumu cisternas. Ievērojami palielinājies ugunsdzēsēju skaits. Ugunsdzēsēji labi zināja savu darbu un uzdevumus un kļuva par profesionālajiem ugunsdzēsējiem.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr	Foto
1.	Viļakas ugunsdzēsēju jaunā depo ēka 1971.gads	VĶM	
2.	Ugunsdzēsēju depo ēkā vecajā	VĶM 1124	

3.	Pie ugunsdzēsēju ēkas 20.gs vidus	VĪM	
----	-----------------------------------	-----	--

Viļakas līnu fabrika (1946.-1991).

Pilnvērtīgi tā savu darbu sāka tikai 1946.gadā. Atradās bijušās Marienhauzenas muižas teritorijā, blakus Viļakas Valsts ģimnāzijai. Līnu fabrikai pieveda no tuvākām un tālākām vietām. 1947.gadā jau tika celtas mājas līnu fabrikas darbiniekiem. 1948.gadā par nodotiem līniem zemnieks varēja saņemt labību, kuru ieskaitīja 1948. gada obligātās labības valsts piegādē vai arī saņemt to natūrā. Līnu nodevējiem bija tiesības iegādāties rūpniecības preces vietējos patērētāju biedrību veikalos. Par nodotajiem līniem maksa tika aprēķināta ne tikai no nodotā daudzuma, bet arī attāluma, no kāda līni piegādāti. Līnu fabrikā pieņēma ikdienā, izņemot svētdienas.

Līdz 1948.gadam gaismu pilsētai deva līnu fabrikas spēkstacija. 1948.gadā rekonstrēta arī pati Viļakas līnu fabrika. Līnu fabrikai bija arī sava palīgsaimniecība. Pašos sākumos tā bijusi 3ha liela, taču vēlāk tās teritorija paplašinājās un 1948.gadā iesēja 3 ha ar auzām, 3 ha ar miežiem, 3 ha ar kartupeļiem un 3 ha ar dārzājiem, no tās platības 0,8 ha aizņēma kāposti un 0,4 ha cukurbietes. Palīgsaimniecībai bija trīs zirgi. Bijusi arī sava kokzāģētava, paši gatavoja sev materiālu līnu fabrikas paplašināšanai. Zemnieku saimniecībām vajadzēja noslēgt kontraktācijas līgumus par līnu piegādi Viļakas līnu fabrikai. Līnu stiebrīņus uz fabriku veda ļoti daudz, jo tos arī ieskaitīja graudu un kartupeļu vietā, kas bija jāpiegādā valstij. Zemnieki varēja iepirkties līnu fabrikas veikalā. Līnu audzētāji nodeva arī līnsēklas, pretī saņemot cukuru par pazeminātu cenu. Uz līnu fabriku organizēja arī dažādas ekskursijas no skolām.

1949.gadā pēc Ļeņingradas (tagad Sanktpēterburga) līnu rūpniecības tresta inženiera Troicka shēmas Viļakas līnu fabrikā bija uzbūvēti un nodoti lietošanā speciāli līnu stiebrīņu līdzināšanas un siešanas galdi, kas darba ražību palīdzēja celt vairāk kā par 50 procentiem. Ieejot Viļakas līnu fabrikas pagalmā bija dzirdama mašīnu darba dunoņa. Fabrikā uzstādīta jauna ierīce no Orlas, kura stiebrīņus salīdzināja, samala un uzreiz padeva kulstāmai mašīnai. Līdz tam lai līnu stiebrīņi nonāktu līdz kulstāmai mašīnai, bija vajadzīgas deviņu cilvēku darba rokas. Jaunuztaisīto mašīnu apkalpoja tikai 5 cilvēki. Kulstāmā mašīna sauju pēc saujas tīros izkulstītos līnus padeva strādniekiem. No šejienes līni nāca pie šķirotāja kur tie tika sagrupēti pēc labuma un šķirām.

Līni, kas nebija tīri izkulstīti ceļoja vēl uz beļģu ratiem. Šeit tos strādnieki pārkuļa līdz atbilstošai kvalitātei un līni varēja doties uz presi. Sainis pēc saiņa, kas katrs ir 200 kg smags plūda uz

noliktavu. No šejienes tie tika izsūtīti uz dažādām tekstilfabrikām. Bija arī linu žāvējamā telpa. Šeit atradās 4 sekciju žāvēšanas radiatoru. 1949.gadā tika uzlaboti strādnieku darba apstākļi. Trijās vietās ierīkoti 18 gaisa filtri. Šie filtri uzsūca putekļus un telpās vienmēr bija tīrs gaiss. 1949.gadā strādnieki strādāja trīs maiņās.

Līdz kolektīvizācijai Viļakas linu fabrikā strādāja tikai viena strādnieku maiņa un pie vienas mašīnas. Linu trūkuma dēļ, fabrika darbu pārtrauca vismaz uz 5 mēnešiem gadā. 20.gs 50-to sākumā fabrikas darba jauda divkāršojās, bija uzstādītas jaunas mašīnas un automāti. Nepilnu četrus mēnešus laikā fabrikā apstrādāti par 6000 centneriem linu vairāk nekā pagājuši gadā. Linu produkcijas novietošanai tika uzbūvēts jauns šķūnis, kurā varēja novietot 600 tonnas linu produkcijas. Viļakas linu fabrikā rajona kolhozi katru dienu pieveda desmitiem centneru linu stiebriņu virs plāna.

20.gs 50-to sākumā Viļakas linu fabrikā montēja jaunu žāvēšanas nodaļu pēc Rēzeknes linu fabrikas žāvētavas tipa. Līdz ar to žāvētavas jauda divkāršojās. Bieži ekskursijās fabriku apmeklēja Viļakas vidusskolas skolēni. Viļakas linu fabrikā bija divas linu mīstāmās mašīnas. Visu laiku ar vienu no tām apstrādāja linu jēlprodukciju, ar otru linu stiebriņus. Tika būvēta jauna linu stiebriņu kalte. No jaunbūvējamās kaltes izkaltētos linu stiebriņus varēja ērti nogādāt tieši linu mīstāmajās un citās mašīnās, kuras novietotas ar tādu aprēķinu, lai visā darba procesā ievērotu plūsmas kārtību. Šim nolūkam linu fabrika bija iegādājusies modernu īsās šķiedras kaltējamo tvaika mašīnu ar speciāli iekārtotu darbu vadības pultī. Plūsmas veidā, īsā linu šķiedra tūlīt pēc tās apstrādāšanas linu mīstāmajā mašīnā tika virzīta tālāk uz kaltes mašīnu «SK-47" kamerās. Jaunās linu ražas pieņemšanai no kolhoziem sagatavotas arī noliktavas, pārbaudīti un apzīmogoti speciāli linu svēršanai domātie sviri. Pietiekošā vairumā sagādātas kārtis priekš palikņiem linu stiebriņu kraušanai kaudzēs. Tika atremontēta papildus linu malšanas kulstīšanas mašīna, kas strādājot trijās maiņās pacēla fabrikas ražošanas jaudu par 40 procentiem.

Fabrikas teritorijā bija uzstādīta lokomobīle, kura ražoja strāvu gan apgaismošanai, gan arī uzstādīto mehānismu darbināšanai, jo visas mašīnas darbinātas tikai ar elektrību. Lokomobīles kurināmais neprasīja nekādus līdzekļus, jo kurināšanai izmantoja spaļus, kas rodas darba procesā, pārstrādājot stiebriņus. No kaudzēm lini vispirms nonāca kaltē, kura apsildāma ar jau pieminētās lokomobīles tvaiku, tā arī šeit nav vajadzīga speciālā apkurināšana. Izkaltētos stiebriņus ar slīdventas palīdzību nogādāja tālāk uz malšanas agregātiem. Nākošajā darba procesā notika linu kulstīšana, pēc tam attīrīšana no pakulām, tad šķirošana pēc linu krāsas. No šķirotavas lini tālāk nonāca presēšanas cehā, kur tos sapesēja un sasēja glītos četrstūros. Līdz ar to linu produkcija bija sagatavota nosūtīšanai uz citām fabrikām.

20.gs 50-to gadu otrajā pusē kad pulkstenis rādīja septiņi, Viļakas linu fabrikas dūmenis, kas pacēlās pāri visām celtnēm, pilnā sparā sāka mest melnus dūmu mutuļus. Fabrikā ierūcās mašīnas un sākās darbs. Fabrikā galvenokārt strādāja sievietes. Viss process, sākot ar stiebriņu kaltēšanu un beidzot ar šķirošanu un presēšanu, noritēja diezgan ātri. Vēl pirms nedaudz gadiem fabrikā bija novecojusi iekārta, lielākoties visus darba procesus strādnieki veica ar rokām. Taču ar katru gadu darbi arvien vairāk tika mehanizēti, daudzus darba procesus aizvietoja tehnika. Šogad fabrika saņēma jaunu linu maļamo mašīnu, apmainīja plūsmas līniju u.c Katru gadu darbi uzlabojās. Piemēram, agrāk stiebriņus kaltei piegādāja ar rokām, tagad atlika tikai kūlišus uzlikt slīdošai lentai un īsā brīdī tie jau bija pie kaltes. Mehanizēti norit arī kurināmā padošana kurtuvē. Rekonstruēti arī vārstuļi lokomobīles ūdens sūkņim, līdz ar to ierīces darba laiks paildzinājās 2 reizes, tika ietaupīts krāsainais metāls.

Agrāk pārstrādāto produkciju līdz noliktavai nogādāja pa sliežu ceļu ar ķerras palīdzību, darbs bija mazražīgs, ilgstošs, tad ierīkots piekarināmais transportieris. To darbina elektrība. Cilvēkam atliek tikai to vadīt. Agrāk bija daudz putekļu, tie spiedās degunā. Pāris metru atstatumā strādnieks nevarēja saredzēt otru biedru. Tagad tā nav, jo ierīkota ventilācija, kas darbojas labi. Uzlabojusies arī apgaismošana, jo ierīkots dienas apgaismojums. Fabrikas strādnieku kolektīva darbs iekārtots divās maiņās. Fabrika strādāja no pulksten 7.00-24.00. Katru dienu šķiedrā pārvērta 10-12 tonnas stiebriņu, kas saplūda ne tikai no mūsu rajona, bet arī no Alūksnes kolhoziem un pat no kaimiņu republikas-

Krasnogorodskas, Ostrovas un citiem rajoniem. 1959. gadā fabrikas kolektīvs produkcijas pārstrādāšanas plānu izpildīja par 108,6 procentiem.

20.gs 60-tajos fabrikā uzstādītas divas jaunas mašīnas - mehanizēts padevējs SM-1 un stiebriņu maļamā mašīna MT-100L un veikti remontdarbi. Bija patīkami ieiet fabrikas cehos - telpas izbalsinātas, gaisas, iekārtota ierīce arī putekļu novadīšanai. Fabriku nevarēja pazīt arī no ārienes. Agrākā pusnedroša jumta vietā, celtnē noklāta ar šīfera jumtu. Ēka balsināta arī no ārpuses. Fabrikas kapitālajā remontā valsts ieguldījusi lielu naudas summu - izdoti 200 000 rubļu. Tuvu pie 50 tūkstošiem rubļu izmaksājušas arī jaunās mašīnas. Kārtībā bija linu nokraušanas un glabāšanas vietas, svāri, izremontēti pievedceļi, bija visa nepieciešamā dokumentācija norēķinam ar produkcijas piegādātājiem utt. Linu stiebriņu šķirošana bija svarīga, jo tā cēla linu stiebriņu kvalitāti, bet labākās kvalitātes produkcija saņēma augstāka novērtējumu (numuru), līdz ar ko palielinājās kolhoza un sovhoza ienākumi.

Viļakas linu fabrikas mehāniskā ceha kolektīvs un montētāji vecās linu stiebriņu mīstīšanas un kulstīšanas mašīnas LT-1 vietā uzstādīja jaunu MT-100L. Jaunās mašīnas darba ražīgums salīdzinot ar veco bija par 15 procentiem augstāka. Par pusprocentu pieauga arī garšķiedras iznākums. MT-100L bija galvenā līnija garšķiedras ražošanā un gadā tā fabrikai ļāva ietaupīt 9000 tūkstošus rubļu. Darbu pēc kapitālā remonta fabrika atsāka septembrī, kad uzņēmuma darbinieki atgriezās no atvaļinājuma.

Darbs fabrikā notika trijās maiņās- pirmā maiņa sākās jau svētdienas vakarā- 23.00-6.00, otrā maiņa- 6.00-14.30, trešā maiņa: 14.30-23.00. Fabrikā strādāja ļoti daudz cilvēku, varētu būt ap 200 cilvēkiem. Vienā maiņā strādāja ap 20 cilvēkiem. Pusdienas ēda turpat uz vietas, tās bija jāņem pašiem no mājām. Linu fabrikā bija tikai neliels stūrītis, kur varēja sasildīt karstu tēju. Linu fabrikai bija sava benzīna noliktava, kā arī ugunsdzēsēju depo priekš rūpnīcas. Ezera malā bija angārs, kur presēja linu spaļus. Tvaika mašīna bija fabrikas sirds. 50-60-tajos gados elektrību ražoja paši, jo bija savs ģenerators, gaismu deva arī linu fabrikas kantorim, linu fabrikas mājai un barakai. Lokomobīlis bija vācu "Volfs 125".

20.gs 60-to gadu otrajā pusē fabriku piemeklēja liela nelaime, nodega visa linu fabrikas ēka. Ugunsgrēks izcēlās no elektrības skapja izlēcot dzirkstij. Kā linu fabrikas strādnieki dēvēja paši fabriku "tā bija kā pulvera muca". Uz 1969.gada 25.jūniju fabriku atremontēja. Fabrikas strādniekiem bija arī savas formas. Sievietēm: halāti, vīriešiem- kombinezons, āra strādniekiem- pufošas. Pašā sākumā fabriku pārvaldīja praktiski tikai sievietes, vīriešu darbs bija tikai pievest linus. Fabrikai piederēja 6-7 zirgi un bija savs zirgu stallis. Fabrikā strādāja pārsvarā jaunieši. Katru gadu remontiem deva 18 dienas, remontu tika veikti pēc pašu ieskatiem.

60-tajos gados parādījās transformatora būda, smēde. Fabrikā bija arī savs sarkanais stūrītis, skatuve, kur notika dažādas sapulces, pasākumi, izgāja sienas avīze. Bija sava bibliotēka. Fabrikā bija arī savi nelaimes gadījumi. Piemēram, sievietēm nereti pie mehanizācijas līnijas tika norauti pirksti, bija gadījums, ka pusi rokas norāva (no elkoņa). Stāvēt pie mehanizācijas līnijas bija ļoti bīstami.

20.gs 70-80.ajos gados fabrika bija guvusi vairākus desmitus tūkstošus rubļu peļņu. Krietna daļa no šīs summas bija atvēlēta fabrikas rekonstrukcijai. Linu fabrikas kolektīvs nosūtīšanai uz ārzemēm sagatavoja 550 tonnas spaļu. Tos realizējot iegūva 21 000 rubļu peļņas. Viļakas linu fabrikas kolektīvs intensīvāk sāka pielietot paškonstruēto līnšķiedras mākslīgās mitrināšanas ie- kārtu. Tas uzlaboja šķiedras atdalītāmašīnas izstrādāto spaļu labāku izmantošanu eksportprodukcijas ražošanai.

1971.gada fabrika nosvinēja savu 25 dzimšanas dienu. Daudzkārt palielinājās produkcijas ražošanas apjoms. Ja 1947. gadā izstrādāja 71 tonnu līnšķiedras, 1948. gadā - 65, tad 1971. gadā sagatavoja 250 - 270 tonnas līnšķiedras. Šā gada sākumā linu fabrika godināja savus darba veterānus. Pie tiem piederēja vairāk nekā puse kolektīva Fabrikas remontu gaitā izdarītas vairākas izmaiņas, kas deva iespēju kāpināt darba ražīgumu un celt produkcijas kvalitāti. Uzstādīta no Pleskavas mehāniskās rūpnīcas saņemtā stiebriņu slāņa veidotāja mašīna - SM-3. Tā Viļakas linu fabrikā bija jaunums. No šīs mašīnas linu stiebriņi vienmērīgā slānī plūda uz linu kulstāmo mašīnu. Linu stiebriņu apstrādes procesā ļoti liela nozīme bija jaunajai mašīnai. Viļakas linu fabrikas ļaudīs būvēja līnšķiedras presēšanas cehu. Tajā uzstādīja vertikālo un horizontālo presi, bet linu stiebriņu pārstrādāšanas plūsmas līnijā

„darbosies garšķiedras linu šķirošanas iekārta. Preses viļacēni saņēma no Pleskavas mašīnbūves apvienības.

Rajona saimniecības apņēma Viļakas linu fabrikai piegādāt vairāk nekā 790 tonnu linu stiebrīņu. Turklāt valstij vēl bija jāsaģādā 90 tonnu linsēklu. Diemžēl fabrikas darbiniekiem bija lielas pretenzijas pret linu audzētājiem. Pa fabrikas vārtiem redzēja iebraucam automašīnās ar stiebrīņiem gan no Valmieras rajona, gan no citurienes, tikai no Balvu rajona pamaz. Stiebrīņu piegādi līdz šim uzsākusi viena vienīgā saimniecība kolhozs «Avangards». Fabrikā bija nogādāti 295 centneri stiebrīņu (plānoti 489 centneri stiebrīņu). Linsēklu sagādi nebija uzsākusi neviena saimniecība. Šajā gadā sals pienāca ātri un grūtības sagādāja pēdējo rudens lauku darbu pabeigšana. Augstas kvalitātes linu bija maz, tāpēc radās daudz pakulu, kuras vēl papildus pārstrādāja un varēja iegūt virves. Saražoto produkciju linu fabrika sūtīja uz Jelgavu, Rīgu un visām Padomju zemēm. Fabrikā bija ierīkota speciāla ventilācija, jo bija daudz putekļu, bija dušas telpas. Linu fabrikas strādniekiem piešķirti arī dzīvokļi.

Fabrikas strādnieki piedalījās dažādos pasākumos un sacensībās: 1.maija un oktobra svētkos. Bija jāiet gājienā un pie Leņina pieminekļa, kurš stāvēja Pils ielas sākumā (mūsdienās netālu no Sia Ķiras ēkas). Svētkos bija jāpiedalās, jo savādāk varēja palikt bez prēmijas. 20.gs 80-tajos gados vasarās skolēni fabrikā varēja iet strādāt un kaut ko nopelnīt, jo fabrikai līdz 20.gs 80-tajiem gadiem izpeļņas nebija. Fabrikas strādnieki piedalījās arī ugunsdzēsēju sacensībās, kur vienmēr guva godalgotās vietās. Fabrikā varēja tikt caur sarga būdiņu, bija jāiet ar caurlaidēm, bet dažreiz pie ieejas stāvēja dēlis, atnākot pie savas bildes jānoliek atslēga un aiziejoj jāatstāj atslēga.

20.gs. 90-tie bija pārmaiņu laiks gan valstī gan linu fabrikā. Viļakas linu fabrikā linu putekļu koncentrācija ražošanas cehos pārsniedz pieļaujamo normu 1,8-7,6 reizes. Sanitāri epidemioloģiskais dienests gatavoja lēmumu par linu fabrikas apstādīšanu. 1993.gadā bija slēgtas visas linu fabrikas Latgalē. Ražošana galvenokārt pārtraukta tādēļ, ka uzņēmumi nespēj maksāt par dārgo kurināmo un elektroenerģiju. Viļakas linu fabrikas ļaudis jau kopš oktobra nebija saņēmuši algas un tikai ar dažādu precu izpārdošanu dabūjuši kaut mazliet maizes naudas. Vēl nenormālais stāvoklis izveidojies tāpēc, ka par pārstrādāto linu šķiedru kopš septembra ar rūpnīcu nevarēja norēķināties saņēmējs — Jelgavas uzņēmums «Larelini». Fabrikai bija milzīgs elektrības parāds, palika arī uz lauka nenovākti 526 linu stiebrīņu. Brīnumainā kārtā fabrika no lauksaimniecības ministrijas saņēma naudu linu atlikuma pārstrādāšanai, taču fabrika nezināja ko darīt ar saražoto produkciju. Fabrikas noliktavās atradās nerealizēta garā un īsā linu šķiedras produkcija par vairākiem miljoniem Latvijas rubļu. Arī zemniekiem nebija samaksāts par linu stiebrīņu piegādi. Tas arī sekmēja pilnīgu linkopības iznīcināšanu šaipusē, jo fabrikai bijuši tikai divi linu pārstrādes piedāvājumi no zemniekiem. Pēdējais ieraksts par fabrikas likvidāciju arhīvā parādās 2000.gads un linu fabrikas teritorija nonāca privātīpašnieka rokās. Tagad Viļakas linu fabrikas teritorija pieder Viļakas novada pašvaldībai, kas to cenšas sakārtot, lai ikvienam no mums pilsētā būtu par vēl vienu sakārtotu un skaistu vietu vairāk.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr	Foto
1.	Garšķiedras linu šķirošana Viļakas linu fabrikā	VĪM 1057	

2.	Viļakas lina fabrikas kantoris	VĪM 892	
3.	Linu stiebriņu iekraušana uz lauka	VĪM 862	
4.	Viļakas lina fabrikas strādnieki 1946.gads	VĪM 1059	 <p data-bbox="1073 1507 1284 1528"><i>Viļakas lina fabrikas strādnieki 1946.g.</i></p>

5.	Linu fabrikas atjaunošanas darbi 20.gs 60-tie gadi	VĪM 1051	 <p><i>Atjaunošanas darbi pie līnijas 1967.g. 35.nr.</i></p>
----	---	-------------	--

Šūšanas cehs sarkanais rīts (1966-1991).

1966.gads. Fabrikas „Sarkanais rīts“ filiālei Viļakā jau atvēlētas telpas. 1966.gadā Viļakas iedzīvotāji pirmo reizi uzzināja, ka šeit būs “Sarkanais rīts” filiāle. Lai atvērtu filiāli Viļakā vajadzēja iekārtot ražošanas telpas, uzstādīt mašīnas, pieņemt strādniekus un veikt apmācības. Šī ziņa ieinteresēja daudzus Viļakas jauniešus un viņi kamēr tika iekārtota šūšanas filiāle 1966.gada novembrī devās uz Rīgu lai iegūtu zināšanas par dažāda veida šujmašīnām. Kopā uz kursiem devās 46 jaunās strādnieces.

1967.gads. 9.janvāris, no kursiem Rīgā atgriezās jaunās strādnieces un tika uzstādīts 1.konveijers un 25 mašīnas. Galvenā produkcija - bērnu sporta treniņtērpi. Dienā saražoja divsimt piecdesmit komplekti, nedēļā - 1680 izstrādājumu. Strādnieces izvietojās pie mašīnām abās konveijera lentas pusēs. Līnijas galā gatavā produkcija nonāca pie tehniskajām kontrolierēm. Brāķus darbā nedrīkstēja pieļaut. Strādāja 2 maiņās un bija nodarbināti 42 cilvēki. Lielākā daļa strādnieču bija vecumā līdz 20 gadiem. Šajā gadā celtnieki sāka remontēt ēkas 2.stāvu, lai varētu iekārtot ēkas 2.konveijera līniju. 1967.gada 9.martā uz Rīgu devās vēl viena grupa 26 cilvēku sastāvā, lai iegūtu zināšanas. 10 maijā atgriezās no kursiem un sāka strādāt filiālē- otrā konveijera līnijā. Līdz ar to pieauga darbinieku skaits, kas sasniedza 90 cilvēkus. Filiālē bija arī kvalifikācijas pārbaudes no Rīgas, 18.strādnieces saņēma šuvējas 4.kategoriju. Lai mašīnas vienmēr būtu kārtībā, tās jālabo, jāuzstāda, to darīja meistari-iestādītāji. Nākamās šuvējus jau apmācīja uz vietas. Daļa darbinieku mācījās vakarskolā vai neklātienē.

1968.gads. Trikotāžas izstrādājumu etiķešu iespiešanu agrāk vajadzēja veikt ar rokām. 1968.gadā Viļakas iecirknis saņēma jaunu etiķešu iespiešanas mašīnu. Saņemtas bija četras Podoliskas mehāniskajā rūpnīcā ražotās vīļu šūšanas mašīnas. Tas ļāva palielināt produkcijas izlaidi. Ražošanas cehā strādāja vairāk nekā 120 strādnieku. Līdz gada beigām iecirkņa kolektīvs saņēma gumijas lentes griežamo mašīnu. Līdz ar to bija mehanizēta vēl viena trikotāžas izstrādājumu ražošanas operācija.

1969.gads. Lai veicinātu strādājošo materiālo ieinteresētību produkcijas kvalitātes celšanā, realizācijas plāna izpildē un tā nodrošinātu augstu ražošanas rentabilitāti, ražošanas apvienības «Sarkanais rīts» Viļakas šūšanas iecirknī strādājošiem noteikta papildsamaksa. Būtībā tā bija trīspadsmitā alga. To saņēma ikviens strādnieks, kas ne mazāk kā astoņus mēnešus priekšzīmīgi nostrādājis esošajā uzņēmumā. Papildsamaksas summa atkarīga arī no nepārtrauktā darba un stāža ilguma.

1970.gads. Šūšanas ceha Viļakas filiālē tika izveidota civilās aizsardzības sanitārā kopa. Tajā darbojās šuvējas, motoristes, komajaunatnes pirmorganizācijas sekretārs u.c.

1971.gads. «Sarkanā rīta» Viļakas ceha strādnieces ik dienas pašuva vairāk nekā 11 tūkstošus dažādu izstrādājumu. Darba ražīgums lielā mērā atkarīgs arī no tā, kā klausīja mašīnas.

1972.gads. No dažādām krāsu piegrieztņēm ražošanas apvienības «Sarkanais rīts» Viļakas

iecirkņa šuvējas izgatavoja trikotāžas izstrādājumus. Materiāli tika piegādāti no Rīgas. Atsūtītās piegrieztnes glabājās fabrikas noliktavā. To uzskaiti veica vecākā noliktavas pārzine, kad darba diena beigusies, glītos sainīšos iepakotā veļa atgriezās atpakaļ noliktavā. No noliktavas tā ceļoja uz Rīgu.

1973.gads. Produkcijas klāsts astoņu veidu izstrādājumi. Pirmā maiņa darbu uzsākusi jau pulksten 6.30. Čehs izvietojies divās lielās telpās. Tajās daudz gaismas. Mašīna aiz mašīnas novietotas divās rindās. - dažāda izmēra treniņtērpi, bikses, sporta krekli nonāca uz kontrolieres galda. Kontroliere pārbaudīja, vai kāda vīle nav palikusi nesašūta. Par teicamiem panākumiem darbā apvienības «Sarkanais rīts» kolektīvs apbalvots ar PSRS 50 gadu Jubilejas Goda zīmi. «Sarkanais rīts» Viļakas iecirkņa telpās izvietotas tabulas stāstīja par ikviena uzņēmuma strādnieka veikumu, apņemšanos un tās īstenošanu.

1975.gads. Ražošanas apvienības «Sarkanais rīts» Viļakas iecirknī pašlaik dažādas šujmašīnas apkalpoja sešdesmit četras strādnieces. Daudzas no viņām uz šejieni atnāca strādāt gandrīz pirms desmit gadiem, kad nodibināja šo uzņēmumu.

1976.gads. Ražošanas apvienības «Sarkanais rīts» Viļakas cehā strādāja 58 jaunietes, 30 no viņām dzīvo Viļakā. 40 jaunietes ir komjaunietes. Vienā maiņā tika izgatavoti 4300 treniņtērpi. Nesen uzstādītas astoņas jaunas šujmašīnas «OVERLOCK». Darbinieku skaits palielinājies par 8 jauunām strādniecēm. Ik dienu tika saražoti 9200 dažādi trikotāžas izstrādājumi. Ja iecirkņa kolektīvs 1967. gadā saražoja 720 400 izstrādājumus, tad devītās piegades pēdējā gadā to izlaide sasniedza vairāk nekā divus miljonus septiņsimtastoņdesmit tūkstošus izstrādājumu. Iecirknī izveidoja komjaunatnes pirmorganizāciju.

1977.gads. Bija populāras talkas dienas, kurās čehs arī strādāja. Strādāja abas maiņas. Talkas dienā strādnieces divās maiņās pašuva 8500 izstrādājumu kopsummā par gandrīz 7000 rubļu. Ražošanas kolektīvs atzīmēja savus svētkus- Viegļās rūpniecības darbinieku dienu.Kolektīvā strādāja 128 strādājošie. Bija arī tautas kontroles grupa. Strauji attīstās jaunu, augstas kvalitātes audumu un trikotāžas izstrādājumu ražošana, paplašinājās to sortiments. Šuvējas tika apmācītas vairāku šūšanas operāciju veikšanā, lai jebkurā laikā var aizstāt saslimušo vai arī atvaļinājumā aizgājušo kolēģi.Pavisam ražoja deviņu dažādu modeļu trikotāžas izstrādājumus. Četri no tiem ir virsdrēbes, bet pieci apakšveļas izstrādājumi. Divi no šiem izstrādājumiem bija jāražo tā lai tehniskās kontroles nodaļas darbinieki varētu kvalitātei dot visaugstāko novērtējumu - „un ar Kvalitātes zīmi. Uz ražošanas iecirkņa konveijera līnijas varēja izpildīt astoņas dažādas šūšanas operācijas un ikvienu no tām cilvēki veic ar augstāzīgu elektropredziņas mašīnu.

1979.gads. Avīzēs var redzēt, ka sludinājumos tika meklētas šuvējas, šuvējas mācekles, apkopējas. 1979.gada ražoja deviņus dažādu izstrādājumu veidus, divi no tiem atestēti ar Valsts kvalitātes zīmi. 1979. gads -Starptautiskais bērna gads. Viļacēni ar savu darbu pauduši rūpes par bērniem, par viņu nodrošināšanu ar augstas kvalitātes mūsdienīgu apģērbu.

1980.gads. Turpinājās darba piedāvājumi iecirknī Vilakā steidzīgi vajadzīgi: Šuvējas motoristes, Šuvējas mācekles,palīgstrādnieki. Apgādāja ar kopmītni. Šūšanas iecirknis atradās Viļakā,Oškalna ielā l.Pērnā gada 15. septembrī rajona - kultūras tautas universitātes padome lēma par sadzīves kultūras fakultātes organizēšanu ražošanas apvienības «Sarkanais rīts» Vilakas filiālē. Cilvēki gribēja pilnveidot uzvedības kultūru, izkopt savas iemaņas. Par tās dekāni izvirzīja Vilakas kultūras nama direktori V. Stricku. Fakultātē mācījās 120 «Sarkanā rīta» filiālē strādājošie. Uz nodarbībām viņi pulcējas divas reizes mēnesī. Fakultātes darbības saturu labi raksturo nodarbību temati kā - lekcijas, pārrunas, praktiskas nodarbības par mājas viesību orga nizāciju, galda kultūru, par māju un sadzīvi un citām tēmām. Universitātē strādā 16. To skaitā ir kultūras darbinieki V. Resne, I. Zujāne, J. Annuškāne, V. Dreimanis, mūzikas skolas pasniedzēji I. Tropa, V. Bērtiņa, I. Sležis, vispārizglītojošo skolu pedagogi L. Bondare, L. Dobrova, A; Slišāne, arhitekta A. Smeltere un citi. Darbu ~ koordinē tautas universitātes

padome. To vada V. Dreimanis. Padomes sastāvā ir visu fakultāšu dekāni V. Stricka, I. Sležis, A. Macāne, kā arī rajona kultūras nama metodiķe I. Zujāne, centrālās bibliotēkas metodiķe R. Baranova.

Iecirkņa kolektīvam šogad pēc vairāk nekā piecu gadu pārtraukuma atkārtoti piešķirts ražošanas apvienības «Sarkanais rīts» Ceļojošais Sarkanais karogs. Viena no galvenajām problēmām bija kadru trūkums. Bija veikti zināmi pasākumi, lai to atrisinātu. Ar jauno mācību gadu šuvējas motoristes specialitāti apguva Viļakas vidusskolas audzēknes. Dzīvokļu trūkums bija galvenais cēlonis vēl samērā lielajai kadru mainībai. Turpmāk iecirknim bija jāsarāžo nevis tā saucamā «izdevīgā produkcija», bet gan pēc sortimenta un kvalitātes paredzētā. Iepriekšējo gadu plānu neizpilde pēc šiem rādītājiem ir novedusi pie tā, ka ražojumu lielākā daļa iekļuvusi deficīta preču sarakstā, piemēram, sieviešu un bērnu kokvilnas veļa, bērnu treniņtērpi un citi.

1981.gads. Darbu kavēja atgriezumam, rašosanas atkritumu savākšana. Plānots bija izdarīt pārmaņas konveijera lentas darbībā, tad šuvējām nevajadzētu pārtraukt darbu lai atlikumus izbērtu. Tie ar konveijera lentas palīdzību nonāktu tieši savāktuves vietā, pagraba telpā. Bija plāni pārkārtot apakšējo stāvu, darbs jau bija iesākts pie dušu iekārtošanas. Plānotas telpas arī bufetei un sarkanajam stūrītim. Ļoti aktuāls bija jautājums par strādājošo apgādi ar dzīvokļiem. Bija izstrādāta dokumentācija 24 dzīvokļu mājas celtniecībai. Jautājums tika skatīts vairākkārt, bet nesekmīgi. Ražošanas apvienības «Sarkanais rīts Viļakas filiālē ražošana tika ieviests jauns modelis- bērnu sporta krekliņi ar krāsainiem zīmējumiem krūšu daļā. Tajos attēloti dzīvnieki, pasaku personāži, eksotiskas ainavas. Ražošanas tehnoloģijā izmanto franču novelkamās bildes. Attēli savu spilgtumu nezaudēja pat pēc vairākkārtējas mazgāšanas. 1981.gadā paredzēts saražot 125 000 šāda veida trikotāžas izstrādājumu.

1979. gadā filiāles šuvējas caurmērā saņēma 90,6 rubļus mēnesī, bet tagad viņu izpeļņa pārsniedz 130 rubļus. Uzņēmums mēnesī saražoja apmēram 80000 izstrādājumu ar Valsts kvalitātes zīmi. Ceham bija arī sava sienas avīze.

1981.gadā svinēja savu 15-to gadadienu. Pirmajā ražošanas gadā saražoja 1800 izstrādājumu, 1980.gadā -līdz 2700. Ražošana bija palielinājusies pusotru reizi. Ražoja kokvilnas veļu. Pieauga arī darbinieku kvalifikācija un darba ražīgums, jo uzstādītas jaunākas tehnoloģijas. Saražotā produkcija tuvojas 3 miljoniem rubļu.

1982.gads. «Indekss N» izlaida divus jaunus izstrādājumus- bērnu un pieaugušo sporta krekli ar iespiestiem attēliem. Būvēja jaunu cehu blakus klosterim. Doma par konveijera ieviešanu un darba formām un bija doma strādāt vienā maiņā. Pavisam strādā 124 darbinieces. Gatavo produkciju saņem visas Padomju Savienības republikas, kā arī daudzas sociālistiskās valstis. 1982.gadā 3000 bērnu sportkreklu nosūtīja uz Poliju, tad Kubu, Čehoslovākiju, tika saņemtas labas atsauksmes.

Arī meklētas darbam šuvējas motoristes un to mācekles, produkcijas kvalitātes kontrolieri un to mācekļi, kā arī 4.un 5. kategorijas celtnieki, palīgstrādnieki. Sākās jaunas ēkas būvniecības darbi. Jaunajā ražošanas telpā, kura ekspluatācijā tiks nodota nākošgad, varēs izvietot modernāku iekārtu, ieviest konveijeru, pāriet uz brigādes darba formu. Palielinoties ražošanas kopapjomam, domāja par uzņēmuma darbu pārkārtot vienā maiņā,

1983.gads. Tuvākajā laikā visa ražošana tika pārcelta no vecajām telpām uz modernām. Lielu uzmanību pievērsa darba disciplīnas nostiprināšana, sekoja kā strādājošie ierodas un aiziet no darba. Kavējumi bija. Izraudzīti atbildīgie par disciplīnu. Viņu acīm nepaslīdēja garām tie, kas nelietderīgi izlieto savu darba laiku. Devās pie šuvējām kas nav ieradušās darbā, sastādīja aktus un nodeva izskatīšanai arodbiedrības ceha komitejas sēdēs. Tautas kontrolieri kopā ar iecirkņa vecāko kontrolieri pārbaudīja produkcijas kvalitāti. Tika pārbaudīta sanitārā kārtība cehā un kopmītnēs. Izstrādāts dežūru grafiks. Daudz uzmanības veltīja kurināmā un elektroenerģijas taupīšanai. 1983.gada meklēja jaunus darbineikus- šuvējas motoistes mācekles, produkcijas iepakotājas, kompeltētājas, krāvēju un grāmatvedi.

1984.gads. Tā bija darbavieta 130 sievietēm. Šeit regulāri ierodas mašīna no Rīgas. Atved diegus,

etiķetes un pats galvenais - piegrieztnes. Mašīna katrā brauciena reizē aizveda gatavo produkciju: bērnu, sieviešu un vīriešu trikotāžas krekļus, bikses, sporta krekliņus. Divi konveijeri. Gatavā produkcija vēl joprojām, arī jaunajā cehā, kurā vairs nav maiņu darba, jāgludina ar rokām. Prese nebija uzstādīta. Filiāles priekšnieka vietu izpildīja ražošanas meistare Inna Jakuševa. Augustā apritēja gads, kopš «Sarkanā rīta» sievietes sāka strādāt jaunajā cehā. Veco rekonstruēs. Būs kopmītnes, dzīvokli. Būvēs arī ēdnīcu. Bet tas vēl perspektīvā. Tāpēc jāgaida. Bieži notiek civilās aizsardzības mācības. Meitenes, kuras mācās vakara vidusskolā, kārtu eksāmenus. Jūlijs ir ceha darbinieku kopīgā atvaļinājuma laiks. Tad ceha telpās paliek saimniekot 15-20 cilvēku. Nāk meitenes, kuras nav kļuvušas tehnikuma audzēknes un augstskolu studentes. Mācās turpat uz vietas. Pēc četriem mēnešiem iegūst profesiju. Katru rītu tik ilgi gaidītais un beidzot sadabūtais autobuss strādnieces atved no Žīguriem. Tur dzīvo lielākā daļa darbinieču. Brauc arī no Balviem, Baltinavas, Šķilbēniem.

1985.gads. Virs plāna un kvalitatīvi viņu rokās tapuši bērnu un sieviešu trikotāžas izstrādājumi-pasūtījums XII Vispasaules jaunatnes un studentu festivālam Maskavā -- sporta krekliņi ar festivāla emblēmu.

1986.gads. Sievietes vispirms atbrauca ar autobusu no Kupravas un Žīguriem. Praktiski sieviešu kolektīvs (uzņēmuma strādāja 4 vīrieši) Praktikantes četros mēnešos apguva nepieciešamās operācijas un varēja strādāt patstāvīgi. Šuvejas strādāja divās brigādēs. Kolektīvā samērā liela kadru mainība. Nāk jaunas meitenes. Taču arī aiziet. Nav dzīvokļu. Nav pat kopmitņu. Ir trīs istabas, kurās dzīvoja astoņas meitenes. Par tradīciju kļuva lielu jubileju atzīmēšana. Šuvējas ļoti vēlējas veikala plauktos redzēt tieši Viļakā ražoto produkciju. Zīmītē līdz ar izstrādājuma nosaukumu, cenu, artikuliem un atzīmi ražojusi apvienības «Sarkanais rīts» -- pierakstīt Viļakas iecirkni. Runāts par to tika daudz kārt. Celtniecība bija apsīkusi. Bet pilsētai ļoti nepieciešami jauni dzīvokļi. Arī meklēja jaunus darbiniekus-Šuvējas motoristes un to mācekles. Vieninieces apgādā ar kopmītni.

1987.gads. Uzņēmumā ne sevišķi sekmīgi veicas ar plāna izpildi. Traucēja novecojušās iekārtas, bet jo īpaši darba roku trūkums. Uzvaras dienas priekšvakarā apvienības strādnieces un viņu ģimenes locekļi izbrauca ekskursijā uz Hatiņu un Minsku. Galvenais darba spēks un kodols bija sievietes. Tika celta kopmītne, kurā būs 40 vietas ar vienvietīgām, divvietīgām un četrvietīgām istabiņām. Bija plānots to nodot šī gada augustā. Tika pārkārtojās telpas ēdnīcai, paredzēts, ka tā sāktu darboties jūnijā. Sākta būvēt rampa, lai atvieglotu konteineru 'saņemšanu un trīsstāvīgs administratīvais korpuss. Tajā būtu ēdnīca, kulinārijas veikals, atpūtas zāle (sarkanais stūrītis), medpunkts un citas dienesta telpas. Pašlaik notiek sarunas par nelielas cūku fermas un siltumnīcas ierīkošanu. Tas viss tiks plānots, domājot par strādnieku vajadzībām, ar aprēķinu, ka viņus nodrošinātu ar lētām pusdienām un pēc iespējas ar gaļas produktiem, bet ziemā - ar svaigiem gurķiem un zaļajiem lociņiem, bet šiem plāniem nebija iespējas realizēties.

1988.gads. Sludinājumos meklēja šuvējas motoristes un mācekles, kurinātājus sezonas darbam. Ražošanas iecirknī - 115 strādājošo.

1990.gads. Rīgā bija savs «Sarkanā rīta» firmas veikals, un tas bija sapnis arī Vilakā. Šogad Viļakas šuvējas izpildīja speciālu pasūtījumu - šuva krekliņus ar X Vispārējo Dziesmu svētku simboliku.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1.	Šūšanas cehs sarkanais rīts filiāle Viļakā		 Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs
2.	Šūšanas cehs sarkanais rīts filiāle	VĪM 650	
3.	Šūšanas ceha sarkanais rīts jaunais korpuss 1985.gads	Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs	
6.	Skats uz bijušo šūšanas cehus "Sarkanais rīts"	Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs	

Viļakas pienotava (1945-1991).

Viļakas pienotavā piegādātajam pienam un krējumam vispirms noņema paraugus. Tos noteiktu laiku uzkrāja un izdarīja analīzi, kas atklāva noteikt produkcijas tīrību, tauku saturu, skābumu un citas īpašības. Produkcijas kvalitāti noteica vecākā laborante Janīna Bondare un analizatore Lilija Orlovska. Vasarā viņas dienā noņema aptuveni četri simti paraugu. Piena mehāniskās tīrības paraugi izlikti visiem 'redzamā vietā. Tie rādīja kuru saimniecību lopkopji par savu goda lietu uzskata piegādāt teicamas kvalitātes produkciju. Plauktos glabājas pudelītes ar vairāk nekā desmit dažādām vielām. Pievienojot pienam vai krējumam kādu no tām, kā atvērtā grāmatā varēja nolasīt produkcijas īpašības. Pienš

piegādāts Rēzeknes kombinātam. 20.gs 70-tie gadi daļa jauniešu beigušas Rēzeknes kombināta sviesta un siera meistaru skolu. Viļakas pienotavā uzbūvēta autocisternu mazgātuve. Tas ir speciāls betonēts laukums, kuru apgādāja ar tvaiku, silto un auksto ūdeni.

Rēzeknes piena konservu kombināta Viļakas pienotavā pēc rekonstrukcijas 1969.gadā atjaunoja darbu sviesta ražošanas cehā. Tā jauda bija trīs tonnas sviesta maiņā. Vienlaicīgi darbu uzsāka arī jaunais kompresoru cehs, kurš ik stundas spēja saražot gandrīz trīs reizes vairāk aukstuma nekā iepriekšējā iekārta. Līdz ar jaunā kompresoru ceha stāšanos ierindā manāmi uzlabojās ražotās produkcijas kvalitāte. Jaunajās saldējamās iekārtās pienācīgā daudzumā varēja uzglabāt Viļakas pilsētas, Žīguru strādnieku ciemata, Baltinavas un Rekavas ciemu iedzīvotāju vajadzībām saražotos pilnpiena produktus, kā arī varēja dubultot uz glabājamākrējuma daudzumu. Blakus sviesta ražošanas ceham bija gatavās produkcijas noliktava, kura zināmā mērā uzlabojusi sviesta, ražotāju darba apstākļus. 20.gs 70-tajos Viļakas pienotava darbu uzsāka divās maiņās.

Sviesta kulšanai uzstādīja no Dānijas saņemto mucu «Koiding». Mucā, kuras tilpums ir desmit tūkstoši litru, uzreiz pārstrādāšanai varēja ieliet četrus tūkstošus litru krējuma. Gatavo produkciju nevajadzēja iefasēt kastēs ar rokām. Automatizēta bija arī iesaiņotā sviesta transportēšana uz noliktavu. Vasaras mēnešos viļacēniem bija jāpārstrādā daudz krējuma. Lai to varētu uzglabāt, uzstādīs seštūkstoš litru tilpuma mucu. Aukstuma ražošanai uzstādīja jaunu lieljaudas kompresoru. To atsūtīja no Vācijas Demokrātiskās Republikas mašīnbūvētāji.

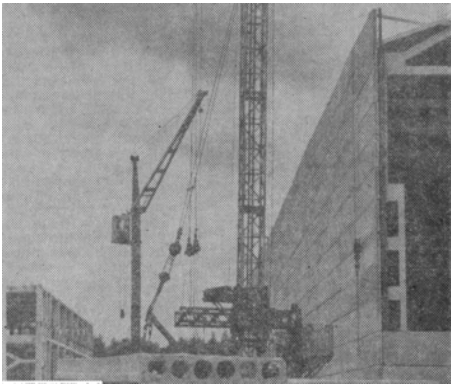
1968.gadā Viļakas pienotavā būvēja jaunu piena pieņemšanas cehu. Tas bija apgādāts ar augstražīgiem pašizsūkņejošiem sūkņiem, kuru jauda trīspadsmit tūkstoši litru stundā. Uzstādīs arī divas piena pieņemšanas - vannas. Katras tilpums 2000 litru. Tāda paša tilpuma bija arī trīs vāj piena tvertnes. Piegādātā piena nosvēršanai darbojās automātiskie un pusautomātiskie svāri. No pieņemšanas ceha daļa piena aizceļoja uz aparātu cehu, bet daļa -- uzglabāšanā, lai pēc tam to tālāk nosūtītu konservēšanai uz Rēzeknes piena konservu kombinātu. Jaunajā cehā bija laboratorija, telpas kannu mazgāšanai un to uzglabāšanai, bet pēc darba dienas strādnieki varēja nomazgāties dušās.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.Nr.	Foto
1.	Skats uz Viļakas pienotavu	VĪM 717	
2.	Viļakas pienotavā	VĪM	

Kupravas drenu cauruļu fabrika (1971.-1991).

1968.gada tika uzsāktas Kupravas drenu cauruļu un keramzīta grants rūpnīcas darbnīca. Kupravas apkārtnē ir bagātīgas māla atradnes. Būvdarbus uzsāka Daugavpils vispārēja celtniecības tresta 2. celtniecības pārvalde. Drīz vien uz Kupravu atbrauca daudzi jaunieši no Padomju Savienības malām. Jauna rūpnīca saņēma agregātus un instrumentus no Padomju savienības zemēm. 1971.gadā rūpnīcā atskanēja starta signāls- sāka darboties pirmā kārtā. 1972.gadā lauku meliatori jau saņēma Kupravas rūpnīcas jauno produkciju- 1 milj.600 tūkstoši drenu cauruļu. Direktors A.Poļakovs (1976 gads). Galvenais inženieris Vladimirs Varoņins. Drenu un ķieģeļu ražošanai piemērotu mālu jau meklēja Kupravas apkaimē 1953.gadā, plašāki pētījumi turpinājās 1965.gadā. 1980.gada direktors Vasīlijs Kravčenko.1971.gada uzceltas 2 piecstāvu mājas

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.Nr.	Foto
1.	Kupravas drenu cauruļu rūpnīca	Kupravas pagasta bibliotēkas arhīvs	
2.	Kupravas drenu caurules 1974.gads	Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs	
3.	Kupravas drenu fabrikā 1973.gads	Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs	

4.	Kupravas drenu fabrikas celtniecība 1970.gadā	Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs	
----	---	------------------------------------	--

Kupravas keramzīta rūpnīca (1972-1991).

1970.gadā līdzās drenu cauruļu jaunuzceļamajai rūpnīcai tika likti pamati keramzīta grants rūpnīcai. Celtnieki būvēja pamatus gatavās produkcijas noliktavai, izraka būvbedri saldētavas nodaļai un pamatus milzīgām rotējošām krāsnīm. Krāsnis, kuru diametrs ir 2 metri un garums 12 metri, jau nogādātas būvlaukumā. Tajās 1 200' grādudu temperatūrā keramzīta māls ieguva oļveida granulu formu. Pēc apdedzināšanas granulas nonāca saldētavā, kur norūdījās par izturīgu būvmateriālu, ko izmantoja namu sienu paneļu ražošanai. Rūpnīcā uzstādīja divas rotējošas krāsnis. Keramzītu izmantoja kā porainu pildītāju vieglbetonu ražošanai un kā siltumizolācijas materiālu. Milzīgas rotējošās apdedzi nāšanas krāsnis, kuru garums sasniedza 40 metru, un izejvielu un gatavās produkcijas transportieru estekādes savienoja vienā veselā abu uzņēmumu korpusus. Jaunā rūpnīca «barojās» no savas vecākās māsas — drenu cauruļu rūpnīcas — mālu krātuves un sagatavošanas nodaļas.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1.	Keramzīta fabrika	Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs	
2.	Kupravas keramzīta rūpnīca	Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs	

Dzelzceļš (1945-1991).

Vecumu dzelzceļa stacija 1960.gada tika pārveidota, uzcelti dzīvokļi dzelzceļa darbiniekiem. Jaunajā stacijā bija darba istaba, pasažieru telpas un dzīvokļi dzelzceļniekiem. Jaunās ēkas celtnieki no Āķirotavas celtniecības iecirkņa. Ar dzelzceļu veda akmeņogles, naftas produktus, fosfātu, kaliju, sērskābes amoniju. 1948.gadā kasiere Zinaīda Stepanova; 1938.gadā stacijas priekšnieks Vaskis; 1969.gadā stacijas priekšnieks Jānis Larionovs; 1881 vai 1987.gads operatore Antoņina Smirnova. 1954.gada Vecumu stacijas kioska vadītājs Zitāns. '

Žiguru dzelzceļa stacija. Kara laikā vācieši staciju nodedzināja, tāpēc no 1944. – 1957. g. stacija tika ierīkota bagāžas noliktavas telpās. 1957. g. stacija tika atjaunota, un tāda tā arī šodien. No stacijas kādreiz sākās arī šaursliežu dzelzceļš. (anastasija plačinda) Pēc kara 1944. g. Žīguros veidojās mežrūpniecība. 1945. g. Sāka būvēt kokzāģētavu, no Kupravas atveda gateri. Dzelzceļa stacijas lokomotīvu depo tai laikā atradās 2 tvaika lokomotīves. Sāka atjaunot kara laikā izpostīto dzelzceļu, no meža pieveda kokmateriālus, īpaši daudz šai laikā izgatavoja dzelzceļa gulšņus. 1982.gadā priekšnieks Jānis Zarembadežurante Ināra Korņejeva; 1988.gada strādāja Virgīnija Zaharovadežuranti strādāja no 12.naktī līdz 12 naktī. 1967.gadā pārmijnieks Antons Burlacāns, 1977.gada dežurante Valentīna cibuļska, pārmijnieks Valentīns Osipovs, strādniece Ingrīda Misjuka.

Kupravas dzelzceļa stacija. 1974.gads. No šīs stacijas tika nosūtīta visa Kupravas drenu cauruļu rūpnīcas, arī mežrūpniecības saimniecības gatavā produkcija. Lielākās grūtības stacijas kolektīvam sagādāja atvesto materiālu: cementa, mājiņu detaļu, mašīnu «un lopbarības produktu izkraušana, jo ne vienmēr organizācijas, uzņēmumi un kolhozi, kam adresēti šie sūtījumi to laikus paveica. 1947.gadā Kupravas stacijā uzbūvēta 150 m gara ūdensvada līnija, izrakta jauna aka un atjaunota vācu laikā izpostītā ūdensvada līnija. Darbus veica Gulbenes depo speciālisti.

1945.gadā Stacijā ierīkots medicīniskais palīdzības punkts. To vadīja feldšeris Stepans Bogdanovs.

1954.gadā veikala vadītājs Klimovičs;

1954.gadā stacijas darbinieki Anatolijs Stepanovs, Jānis Lizinskis,

1930.gad a stacijas sargs Mihails Ivanovs

1962.gadā stacijas vadītājs Petuškovs

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr	Foto
1.	Skats uz Kupravas dzelzceļa staciju	Kupravas pagasta bibliotēkas arhīvs	
2.	Skats uz ajuano dzelzceļa māju vecumos 1960.gads	Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs	

4.	Lokomotīve Žīguru dzelzceļa stacijā 1957.gads	M.Brokāne s privātarhīvs	
----	---	--------------------------------	--

Vecumu naftas bāze (1946-1991).

No 1947.gada līdz 1984.gadam kā atsevišķa vienība pie Gulbenes naftas bāzes pastāvēja Vecumu naftas bāze. 1985.gadā tika pieņemts lēmums likvidēt Vecumu naftas bāzi. Laika gaitā Vecumi kļuva par starppilsētas pasažieru vilcienu pieturu. Tomēr pievedceļš tika saglabāts, jo Vecumos uzbūvēja naftas bāzi. Pievedceļu pagarināja par 29 kilometriem no Žīguriem līdz Pitalovai (tas ir visgarākais Latvijā). Pa dzelzsceļu tika piegādātas visdažādākās kravas – naftas produkti, kurināmais (ogles), kokmateriāli, kombinētā barību putniem, lopiem, minerālmēsli, utt. Kā arī rajona uzņēmumi sūtīja savu saražoto produkciju uz Rīgu vai citām pilsētām. Naftas bāzes teritorijā atradās arī dušas telpas. Tās bija paredzētas bāzes strādniekiem, lai pēc darba būtu iespēja nomazgāties un pārgērbties. Tajā pašā celtnē otrā pusē atradās elektriķa kabinets. (skat. 2.pielikums)

Pretī naftas bāzei pāri ceļam atradās kantoris, ugunsdzēsēju depo, tualete personālam, pīpētava. Ugunsdzēsējiem nebija mašīnas, bet bija pielāgota ierīce dzēšanai - uz piekabes bāzes ar vieglās automašīnas „Volgas” motoru un pumpi. Pīpētava atradās pie kantora, tai apkārt bija sastādītas liepas, izvietoti soliņi un metāla muca, kurā meta izsmēķus. (skat. 2.pielikums)

Bāzē tika stingri ievēroti drošības noteikumi.

Telefona aparāti atradās sargu būdā, kantorī un dispečeru kabinetā. 80-tajos gados darbojās arī tāds sakaru līdzeklis kā teletaips. Ar to varēja sadrukāt tekstu un aizsūtīt. Georgijs Logins atceras, ka teletaips stāvēja grāmatvedībā, tā bijusi liela mašīna, kas rūkusi kā traktors. Lielākoties visa skaitīšana notika ar skaitāmajiem kauliņiem. Vēlāk tika izmantots ar roku griežams skaitīšanas aparāts, bet 80-to gadu beigās Japānā ražots „Toshiba” kalkulators, kurš darbojās ļoti labi un precīzi. Rakstāmmašīnu nebija.

Vecumu naftas bāzei naftas produktus piegādāja pa dzelzsceļu preču vilciena cisternās no Novopolockas PSRS, vai no Možeikiem Lietuvas PSR. Savukārt tās eļļas, kuru patēriņš nebija tik liels, atveda ar autocisternu no tās bāzes, kurā bija attiecīgā eļļa. Solidolu piegādāja pa dzelzsceļu 100-120 kg lielās mucās. Vecumu naftas bāzē vienmēr glabājās naftas produktu rezerves avārijas gadījumam, tās nedrīkstēja atdot. Noliktavā glabājās arī smērvielas mazā iepakojumā dzelzs mucās.

Vecumu naftas bāzē 1981.gadā. Naftas produktu apgrozījums šajā gadā bija šāds:

- A72 benzīns – 111 834 tonnas;
- A76 benzīns – 247 335 tonnas;
- AU-93 benzīns – 31 427 tonnas;
- Dīzeļdegviela – 420 857 tonnas;
- Kurināmā degviela – 264 716 tonnas;
- Eļļa M8 131 – 11 868 tonnas;

- Eļļa M-10G – 8754 tonnas;
- Litols – 100 tonnas; un citi naftas produkti (skat.pielikums).(1.)

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1.	Skats uz Vecumu naftas bāzi	Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs	

Suvenīrs (1968-1991).

Ražošanas pirmsākumi Latvijā sākās ar 1966.gadu, kad Rīgā tiek dibināts eksperimentālās lietišķās mākslas un suvenīru ražošanas uzņēmums „Suvenīrs”. 1967.gadā tiek izveidota cita tautas daiļamatnieku ražošanas apvienība „Daiļrade”. Šie abi uzņēmumi 1971.gadā apvienojās un izveidoja Tautas daiļamatu un suvenīru ražošanas apvienību „Daiļrade”, kas darbojās līdz 1991.gadam. No 1991. līdz 1993. gadam uzņēmuma nosaukums bija Valsts uzņēmums „Daiļrade”. Pēc tam notika uzņēmuma privatizācija, kā rezultātā izveidojās vairāki jauni uzņēmumi – SIA „Daiļrade - Rīga”, SIA „Daiļrade”, SIA „Daiļrade koks” un citi.

Eksperimentālās lietišķās mākslas un suvenīru ražošanas uzņēmums “Suvenīrs” Viļakā tika atklāts 1968.gada beigās. Uzņēmuma galvenā produkcija bija tautas daiļamata izstrādājumi, suvenīri – adījumi, audumi, keramika, pinumi, ādas, metāla, koka un dzintara izstrādājumi. Cehu vadīja vecākais meistars I.Grizlovs. Sākumā darba apjoms nebija plašs, meistari izgatavoja pusfabrikātus no koka. Bija paredzēts ražot dažāda veida tautiskos izstrādājumus, salvetes, celiņus, paklājus u.c. Strādnieki saņēma uzdevumus un materiālus, bet aušanas un citus darbus varēja izpildīt arī mājās. Suvenīrs sekmīgi darbojas jau Rīgā, kurā apvienoja ap 700 cilvēku. Kokgriešanas māku apguva Rīgā. Pirmos uzdevumus bija saņēmušas arī audējas- mājražotājas. 1969.gada janvārā sākumā “Suvenīrā” tika uzstādīta iekārta.

1969.gadā uzņēmums “Suvenīrs” apguva jaunu suvenīru izgatavošanu- mācījās izgatavot dekoratīvās koka karotītes un tāfelītes, meža atradumus “Divkauja”. No koka izstrādājumiem vēl bija paredzēts apgūt dekoratīvo smelamo kausu, riekstnīcu un garšvielu- sarkano un melno piparu, sāls- trauku komplektu ražošanu. Iecere bija apgūt arī metālkalšanu un veidot statīvus, lūksas, malkas turētājus, krāsns krukus un pelnu liekšķēres.

1969.gada jūlijā “Suvenīrā” izgatavoti 25 000 suvenīru. Tika veidoti suvenīri “Jubilārs”, bet jau visai drīz ar kalnu veidoja “Pulvertorņus”. Jūlijā bija izgatavotas 16 000 adatnīcas, 600 lādītes, 400 dekoratīvie ratiņi, salvetes, 8000 meža atradumu “Zvirbulis” un “Divkauja”, 50 dekoratīvās tāfelītes. Meistari izgatavojuši detaļas vairāk kā 280 svečturiem, kurus montēja galdnieki. Līdztekus gatavoja arī pusfabrikātus- lelles, jo tautu meitām drānas tika izgatavotas “Suvenīrā”.

1969.gadā uzņēmumā “Suvenīrs” vairākas dienas strādāja 6 vidusskolnieki. Viņi no koksnes gabaliņa, priedes čiekura un mizas darināja suvenīrus- “Zvirbuli” un “Divkauju”. Skolnieki savās brīvdienās izgatavoja aptuveni 3500 suvenīru par vairāk nekā 1800 rubļiem. “Suvenīra” ceha ļaudis no koku šķirnēm izgatavoja komplektus riekstu atbrīvošanai no čaumalām un virlopus. Cehā strādāja pirmās kategorijas virpotāji un galdnieki.

1969.gada beigās “Suvenīrs” saražojis 51 000 suvenīru par vairāk kā 70 000 rubļu. Ceha strādnieki sākumā bija iesācēji bet ar laiku apguvuši visas vajadzīgās iemaņas. Par labu darbu ikviens

varēja tikt iegramatots ar savu fotogrāfiju Suvenīra Goda plāksnē Rīgā, par ko arī izsniedza naudas prēmiju. Īpaša vērība bija pievērsta suvenīru kvalitātei, par ko rūpējās kontrolieri. Tika rūpīgi apskatīta produkcija lai no ceha neizietu neviens brāķa priekšmets, aušanas meistari varēja strādāt arī mājās.

1970.gadā “Suvenīrs” apguva jaunu kokgriezumu -panno Lielais loms. Galdnieku cehs bija 300 m² plašā teritorijā, kur tika uzstādīti 10 darba galdi. Atradās vienripas dēļu sagarināšanas šarnīrgalds CME-2, vienpusīgais reismuss- SR6-7, divpusīgais dēļu salaides galds S2F-4 ar automātisko padevi, virpa, frēze, lentzāģi. Cehā bija atsevišķa plūsma grīdas dēļu ražošanai.

Suvenīrā strādāja ļoti radoši cilvēki, piemēram, ceha virpotājs P.Slišāns vienmēr bija domājis kā ātrāk varētu izvirpot glāzturus. Drīz vien glāzturu sagatavi apstrādāja ar diviem griežņiem uzreiz. : vienu turēja meistara rokas- otru-virpa pati. Šo meistara jauninājumu vēlāk pielietoja arī dekoratīvo kausu un pūdernīcu “Dzirnaviņas ražošanā”. Ietaupītos līdzekļu novirzīja algu fondam. J.Annuškāns, kas montēja suvenīrus izlaida savu produkciju “Gulbji”. Suvenīrā tapa arī tādi suvenīri kā pūra lādes.

1971.gadā eksperimentāli lietišķās mākslas un suvenīru ražošanas uzņēmums “Suvenīrs”, Viļakas ceha kolektīvs uzsāka 17 veidu dažādu suvenīru ražošanu. Izgatavoja pūdernīcu “Zvirbuļu saime”, mazo kausiņu “Pīlīte”, kokgriezuma figūriņu “Gailītis”, svečturus un salvetes. Suvenīri tika gatavoti tūkstošiem eksemplāru, kurus piegādāja tirdzniecības vietām.

1971.gadā V.Annuškāns kopā ar kokgriezēju V.Dortānu mākslinieciskai komisijai uz Rīgu nosūtīja salvešu glāzīti. Suvenīrs guva atzinību un dabūjis prēmiju. V.Annuškāns izgatavoja vēl vienu jaunu suvenīru, kurā izmantoja koku un čiekurus- “Dzenis”. Suvenīru izgatavošanai izmantoja- tāsis, mizas, čiekurus. Izgatavoja suvenīrus “Rubenis”, un “Kaimiņu tikšanās”. “Kaija uz klints”. Ceha virpotājs A.Barinovs apguva jaunas produkcijas izveidi- kafijas servīzes izgatavošanu sešām personām. Izejmateriāls bija no Vācijas demokrātiskās republikas un Vladivostokas fabrikām dižkābarža koka atgriezumi.

1972.gada februārī Viļakas ceha strādnieki izgatavojuši dekoratīvos palikņus ievārījuma trauciņiem un koka figūriņas “Pavārs”. Koka figūriņas “Pavārs” bija jauna produkcija, kura ražošanās iesaistījās tehniskās skolas Nr.14 audzēkņi, kuri suvenīrā gāja praksi. 1972.gadā sāka izgatavot “Pūces”, “Zvirbuļu saimi”, “Muciņu”. 1972.gadā tika izveidota celtnieku brigāde, kuras sastāva bija M.Dukovskis un divi Broņislavi- Šaicāns un Kokorevičs.

Šī paša gada augustā apguva jaunas produkcijas ražošanu- glītus 6 trauciņu garšvielu komplektus, kuri piestiprināmi virtuvē pie sienas. Tajā ietilpa arī izdots trauks, kurā ar koka vāļīti iespējams sasmalcināt rupjos piparus. Cehs gatavoja suvenīrus un balvas motokrosa sacensību uzvarētājiem.

1974.gadā tika apgūta jauna suvenīra ražošana-senatnīgā stilā darināti pie grieztiem piekarināmie svečturi, trīs dažādu veidu dekoratīvās liekšķēres. 1975.gadā Viļakas ceha kolektīvs bija saņēmis pasūtījumu eksportam-106 svētku svečturus. Šis pasūtījums tika izgatavots no oša, kas ienācis no Habarovskas novada.

1975.gadā tika izgatavoti svārku atloki.

1979.gada oktobrī strādnieki apguva jaunu izstrādājumu ražošanu- kaklasaišu pakaramos un kaklarotas “Erita”, “Lana”, “Irita”. 1980.gada martā Suvenīrs sāka ražot sieviešu kakla rotas. Suvenīrā izgatavoja arī komplektu “Ozollapas”.

1987.gads bija ražīgs ceha krāsainie virtuves cimdīni un izšūtie priekšauti ceļoja uz Mongoliju, apaļie soliņi uz Čehoslovākiju. Telpa, kurā šuva bija daudz krāsainu audumu. Lai šūtu bija jābūt lielai precizitātei un pacietībai. Šuvējas par šo darbu saņēma paaugstinātu piemaksu. Pirms Viļakas ceha izstrādājumi nonāk veikalos, tie tiek kārtīgi apskatīti un iesaiņoti. Tos skatījās kontrolieris un iesaiņotāji. Viņš apskatīja izstrādājumus un vēroja to ražošanas procesu, sarunājās ar strādniekiem viņu darba vietās, ieklausījās' suvenīru ražotāju vēlmēs un priekšlikumos, interesējās par viņu darba un sadzīves apstākļiem.

Tika izgatavoti pirmie paraugi jaunam drēbju pakaramajam, spogulim - paplātei, komplektam «Lizīte» līgavām, kura sastāvā ietilpst balts priekšauts un aubīte.

Kā var lasīt tā laika izdotajā periodikā, kad tika atvērts suvenīrs daudzi Viļakas iedzīvotāji šo faktu uzņēma ar zināmu skepsi, tāda niekošanās vien būšot. Pilsētā tas kļuva par nozīmīgu uzņēmumu. Pilsētas nomalē diendienā griezās virpas, klaudza kalti, cilvēki darināja skaistas piemiņas lietas.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1.	Skats uz Suvenīru		
2.	Skats uz suvenīru	Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs	
3.	Strādnieki suvenīra cehā		 Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs

Viļakas maizes ceptuve

1957.gads. Jauna maizes ceptuve Viļakā nodota ekspluatācijā. Tā deva apmēram 7 tonnas maizes un baltmaizes izstrādājumu diennaktī. Jaunajā ceptuvē visi darba procesi bija mehanizēti.

1969.gads. Maizes kombināta Viļakas ceptuvē strādāja četras brigādes. Darbs organizēts trijās maiņās. Brigāžu sacensībā labus panākumus guva Nadeždas Sapagovas vadītā brigāde. Šīs brigādes strādnieces Antoņina Korne un Anele Prancāne bija Viļakas maizes ceptuves pirmrindnieces, arvien pārsniedza darba normas, ražoja labas kvalitātes produkciju. Kurinātājs Matvejs Augustāns, mehāniķis Viļakas pilsētas padomes deputāts Marijans Dupužs, strādniece Tekla Sprukule, maizes cepēja rajona padomes deputāte Antoņina Ivanova un citi. 1969.gadā ievērojami cēlies darba ražīgums. To nodrošināja ceptuves rekonstrukcija. Vairāki darba procesi mehanizēti. Iekārtots automātiskais miltu sijātājs, ūdens padeve, uzstādīta maizes klaipu veidošanas mašīna, transporta lenta uz ekspedīciju, paplašināta krāsns.

Agrāk krāsni vienā stundā varēja izcept 200 kg maizes, tagad - 310 kilogramu. Ievērojami cēlusies izstrāde un līdz ar to palielinājusies arī samaksa par strādnieku darbu.

1995.gads. Pircēji Viļakas maizes veikalā pa nelielu lodziņu varēja vērot, kā top baltmaize un smalkmaizītes jaunatvērta maiznīcā. Siltie kukuliši tūlīt nonāca veikalā. Rajona otrās lielākās pilsētas 2000 iedzīvotāji saņēma svaigu baltmaizi. Maiznīca bija iekārtota kādreizējā universālveikalā. Telpas pārkārtotas bez lieliem kapitālieguldījumiem, tās bija plašas un gaišas.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1.	Skats uz Viļakas maizes cepotuvi	VĪM 841	
2.	Viļakas maizes ceptuves cehs	VĪM 842	

Viļakas konditorejas cehs.

1960.gadā Konditorejas veikala vitrīnās varēja redzēt rožu, magoņu, kārtainās, vaniļas un citas smalkmaizītes, glīti no garnētas tortes, klingērus un citus izstrādājumus. Darba diena beigusies. Des mītiem vilakiešu devās uz mājām, kino, kultūras namu, pa staigāties... Taču konditorejas ceha ļaudīm darba diena tikai sākumā. Mājiņā, kas atradās gandrīz pašā Padomju ielas galā, iekurtajās krāsniņās sprēgā uguns. Ap mīklas pilniem traukiem un abrām baltos virsvalkos ar atrotītām piedurknēm naski rosījās ļaudis. Cehs strādāja divās maiņās, katrā maiņā četri cilvēki. Konditori darbu sāka ap pulksten 17.00 vakarā un beidza tikai rītā. Tas tāpēc, lai pilsētas darbaļaudis jau no rīta veikalā varētu iegādāties svaigas maizītes. Sevišķi liels pieprasījums bija pēc tortēm

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr	Foto
---------	-----------	--------	------

1.	Konditorijas cehā		
2.	Konditorijas meistari	Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs	

Viļakas šūšanas ateljē.

1971.gadā Lai cik plašs veikalos būtu gata vo apģērbu klāsts, taču ne katrs un ne vienmēr tur var izvēlēties sa vai gaumei un vajadzībaiatbilstošu kleitu, mēteli vai citu šūšanas iz-g strādājumu. Tādēļ arvien daudz pa sūtītāju iegriežas rajona sadzīves pakalpojumu kombināta šūšanas ateljē. - Lai gan mūsu rajona otrās pilsē tas Viļakas iedzīvotāju skaits nav sevišķi liels, tomēr arī šejienes šu vēju ateljē kolektīvam darba atliku likām. Kā pastāstīja ateljē meistare Antoņina Dzērve, ik dienas izgata vot dažādus apģērba gabalus te pa sūta 15-20 pilsētas vai tās ap kārtnes iedzīvotāju.

1981.gadā iedzīvotāju atzinību iemantoja sadzīves pakalpojumu kombināta Viļakas šūšanas ateljē kolektīvs. Te ieradās klienti ne tikai no Viļakas un tuvākās apkārtnes, bet arī no Balviem, no kaimiņu republikas Pitalovas. Ostrovas rajoniem. Priekšzīmīgi apkalpoja pasūtītājus, darbu izpildīja labā kvalitātē - šos uzdevumus ateljē darbinieki izvirzīja par ļoti svarīgiem ikdienas uzdevumiem.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1.	Šūšanas ateljē darbinieces	Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs	
2.	Šūšanas ateljē Garnizona ielā	Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs	

3.	Šūšanas ateljē Balvu ielā 10		
4.	Šūšanas ateljē klientu un vīriešu apģērbu šuvēji	Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs	
5.	Šūšanas ateljē virsdrēbju brigāde	Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs	

Viļakas pirts.

Pirts uzcelta 1951.gadā, 1953.gadā to modernizēja. Kurinātāja alga 80 rubļu mēnesī. Viens apmeklējums pirtī maksā 18 kapeikas, kombinātam tas izmaksāja 82 kapeikas (telpas, ūdens, elektroenerģija).

Viļakas dārzniecība.

1949. gadā Viļakas pilsētas izpildkomiteja visus dārzus pārņēma savā pārvaldīšanā. Izpildkomiteja pieņēma dārznieku, strādniekus, sargus. Dārzu uzkopšanā labi strādāja vecākais dārznieks Jāzeps Dudinskis, strādnieks Zacharovs. Pavasarī apkopa ap 600 augļu koku, vairākus simtus ogu krūmus, tos aprokot, kaļķojot, izgriežot sausos zarus. Dārzus papildināja ar 110 jauniestādītiem augļu kokiem, 500 krūmiem aveņu, 300 ceriem zemeņu. Pilsētas iedzīvotāji par pieejamu maksu varēja saņemt dārzājus: gurķus, redīsus, salātus u.c., kā arī visādus stādus sakņu dārziem.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
---------	-----------	---------	------

1.	Skats uz Viļakas dārzniecību	VĪM 1145	
----	------------------------------	----------	--

Viļakas autoosta.

Regulāri autobusu maršruts sāka kursēt no 1946.gada aprīļa maršrutos Viļaka-Vecumi, Viļaka-Balvi. Viļakas autoostas ēka ekspluatācijā nodota 1970.gadā. Tajā bija ērtas telpas pasažieriem, atpūtas istaba autobusu vadītājiem. 1969.gadā atklāts maršruts Rēzekne-Kārsava-Baltinava-Viļaka-Alūksne, 1959.gadā: Rīga-Gulbene-Viļaka. Līdz 1969.gada, Viļakas autobusu stacijā tika informēti pasažieri par autobusu pienākšanas un atiešanas laikiem.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1.	Viļakas autoosta 20.gs 80.-tie gadi		
2.	Viļakas autoosta 20.gs 60.-tie gadi		

Viļakas meteoroloģiska stacija.

Meteostacijas Latvijā sāka jau veidoties brīvvalsts laikā, bet hidrometeoroloģiskās staciju tīkls pamazām tika atjaunots pēc kara ap 1946.gadu. Cilvēks vienmēr ir gribējis zināt, kāds laiks gaidāms rīt. Mēs, arī mūsdienās bieži vien sekojam laika prognozēm. Daudzi darbi un pasākumi ir atkarīgi no laika, īpaši lauksaimniecības darbi. Pirmās meteoroloģiskās stacijas Viļakas apkārtnē bija arī pirms kara-Stiglovā, Kupravā, Kacēnos un Augšpilī. Viļakā meteoroloģiskā stacija jau darbojas no 1950.gada 1.septembra. Stacijas darbs bija novērot laikapstākļus, taču paralēli tam stacija nodarbojās ar mitruma noteikšanu augsnē dažādos dziļumos, novēroja lauksaimniecības kultūru augšanu un attīstību. Stacija apkalpoja visus rajona kolhozus un MTS, kuras apgādāja ar trīs dienu un ilgāku laika prognozi.

1951.gadā stacijas priekšnieks bija M.Grečins.

1957.gadā tika izveidota Viļakas hidrometeoroloģiskā stacija. Stacija uz to laiku bija vienīgā visā rajonā. Stacijas darbinieki nepārtraukti novēroja gaisa temperatūru, mitrumu un spiedienu, vēja virzienu un ātrumu, atmosfēras parādības, virs zemes un zemes temperatūras. Visi dati tika nodoti Rīgas laika birojam. Par agrotehniķi savā laika strādājusi I.Dzene, vecākais novērotājs J.Dvinskis, novērotāja V.Jākubsone. 1966.gadā stacijas priekšnieks P.Jākobsons. Stacija atradās psihrometriskā būdīnā. Tur varēja nolasīt gaisa temperatūru. Te atradās arī Vilda vēja rādītājs, ar ko nosaka vēja virzienu un ātrumu.

Visus novērojumus vajadzēja, lai sastādītu laika prognozes, noteiktu termiņus augsnes sagatavošanai sējai, kultūraugu attīstības fāzes, ražas novākšanas laiku republikas teritorijā. Viļakas meteorologiem palīdzēja tehnikas inženieri Dmitrijs Kutilns un Georgijs Safronovs, kuri stacijā 20.gs .....uzstādīja unīlicēto automatisko telemetrisko hidrometeoroloģisko staciju, ko izgatavojuši Rīgas aparātu rūpnīcas izgatavotāji. Tādu aparātu bija salīdzinoši nedaudz. Neatejot no pultīm, bija iespējams fiksēt desmitiem dažādu laika parametru. Iegūtie dati automatiski pārraidīti uz Rīgu.

Viļakā atradās 4G dabas un atmosfēras novērojumu meteoroloģiskā stacija. Stacija strādāja cauru diennakti. Mērījumu un no vērojumu rezultāti tika sūtīti uz Rīgas meteoroloģisko laika biroju ik pēc trim stundām. Dežurantam bija jāizmēra vēja virziens un ātrums, gaisa spiediens, temperatūra, mākoņu augstums, jāraksturo toiorma daudzums. 20.gs 80-tajos gados parādījās jauni mēraparāti. Piemēram, agrāk, lai noteiktu mākoņu augstumu, vispirms nācās piepildīt ar ūdeņradi balonu, tad to palaist gaisā un tikai tad varēja aprēķināt mākoņu augstumu. 80-tajos mākoņu augstumu mērīja aparāts IVO. Iepriekš lai noteiktu vēja virzienu, ātrumu izmantoja vējrāžus, tad sāka izmantot aparātu M-63. 20.gs 80-tajos gados stacijā strādāja : stacijas priekšniece V.Safonova, agrotehniķe I.Dzene, tehniķi-S.Circene, S.Draviņa, S.Kuzmane, J.Dvinskis. Stacijā strādāja arī V.Baklagina, M.Raginska, L.Slišāne, B.Lavrentjeva.

Stacija katru dienu informēja autotransporta uzņēmumus, agrorūpnieciskās apvienības dispečerus, Žīguru MRS, celtniecības organizācijas, arī lidlaukus Ostrovā un Pleskavā. Īpaši tika ziņots, ja gaidāma vēja pastiprināšanās, apledojums, salnas. Darbs stacija nebija viegls, jo visu dežūras laiku vajadzēja būt uzmanīgam un precīzam. Redzamība, mākoņu stāvoklis, augsnes, gaisa temperatūra, atmosfēras spiediens, vēja ātrums jānosaka bija ik pēc trim stundām, protams, arī naktī. Pirms tam aparatūra jāsgatavo un jāpārbauda. 20.gs.90-tajos gados stacijas pakalpojumu sāka izmantot arvien mazāk.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
---------	-----------	---------	------

1.	Skats uz Viļakas meteoroloģisko staciju	VĪM 1225	
2.	Skats uz Viļakas meteoroloģisko staciju, pie stacijas Lūcija Slišāne.	VĪM 843	

Laikraksts Latgales zemnieks.

Laikraksts “Latgales zemnieks”, tā bija Abrenes apriņķa avīze, kura iznāca Viļakā no 1945.gada 6.februāra. Kādu laiku to vadīja A.Ņikonovs. Atradās uz Abrenes ielas (tolaik Komjaunatnes ielas). Bija arī tipogrāfija Viļakā, kurā iespieda šo laikrakstu (atradās uz Padomju ielas, tagad Garnizona). 1953.gada avīzes redaktors Jānis Sīlis. Redakcijas telpas- divas mazītiņas istabiņas vecā, nelielā koka mājēlē bija pārāpdzīvotas un pārāpblīvētas. Redakcijas kabinetā bija šaurs rakstāmgalds. Uz galda telefons un rakstāmpiederumi, avīžu un papīru kaudzes. Aiz galda pagars dēļu sols. Nedaudz lielākajā priekštelpā divi nelieli galdi ar skapi, grāmatu un vecu avīžu kaudzēm gar aizmugures sienu. Šajā telpā atradās pārējie redakcijas darbinieki- redakcijas sekretārs Šakins, literārais līdzstrādnieks J.Mačāns, grāmatvede un vēl pāris līdzstrādnieku. Darbinieki pārsvara staigāja pa kolhoziem, iestādēm u.c. Līdz nozīmētām vietām nonāca pārsvarā ar kājām, kaut gan bija savs motocikls, taču nevienam nebija tiesību. “Latgales zemnieks” centās slavēt labākos kolhozu darba darītājus, kritizēt sliņķus un nevīžas. 1949.gadā laikraksts iznāca 3xnedēļā. Abonēšanas maksa vienam mēnesim bija 2 rubļi. Varēja iesniegt rakstus ar pseidonīmu (līdz ar to rakstīja gan labu, gan sliktu). Uz 1957.gadu laikrakstā bija ap 260 pastāvīgo korespondentu. Avīze pārstāja iznākt 1959.gadā.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1.	Latgales zemnieks avīzes tipogrāfija	VĪM 348	
2.	Avīzes "Latgales zemnieks" darbinieki	VĪM 349	
3.	Avīzes "Latgales zemnieks" redakcijas darbinieki	VĪM 350	
4.	Avīzes "Latgales zemnieks" tipogrāfijas burtlices	VĪM 483	

Kinoteātris 17.jūnijs.

Kinoteātris Viļakā tika izveidots pēc kara. 1958.gadā Viļakas ļaudis saņēma skaistu velti—rekonstruētu kinoteātra zāli. Ja agrākajā zālē kino varēja skatīties tikai 144 skatītāji, tad jaunā zāle spēja uzņemt līdz 260 skatītājiem. Viļakas kinoteātra vecākais mehāniķis Pēteris Začests no 1944.-1977.gadam.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv,nr	Foto
1.	Skats uz bijušo klostera ēku un kinoteātri 17.jūnijs	Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs	
2.	Skats uz kinoteātri 17.jūnijs		
3.	Skats uz kinoteātri 17.jūnijs		
4.	Skats uz kinoateātri 17.jūnijs		

Motokrosa trase “Baltais briedis”.

Pirmās sacensības "Baltā Brieža" trasē notika 1969.gada 28.septembrī. Sportistiem patika gan trase, gan sacensību organizācija. Ja pirmajās sacensībās dalībnieku kopskaits bija 34 -38, tad trešajās sacensībās piedalījās jau pusotra simta sportistu, lielākā daļa bija no Igaunijas. Ceturtajās sacensībās jau ieradās pirmā motosportistu komanda no Sibīrijas, no Tjumeņas. Trešās kausa izcīņas sacensības tika iekļautas republikas motosporta sacensību plānā, bet piektās - Vissavienības motosporta sacensību kalendārā. Iespaidīgākais skaits motobraucēju vienā gadā vienā klasē un vienā startā bija 76. Sacensībās Viļakā piedalījās PSRS motosporta "zieds", tādēļ arī tās pulcināja daudz skatītāju. Sabrūkot sociālismam, nāca jauni laiki un nebūtībā aizgāja arī motokross par "Vaduguns" kausu. Pēdējās sacensības motokrosā "Baltais Briedis" notika 1989.gadā.Sacensības jau atjaunotajā "Baltā brieža" trasē atsākas pēc 17 gadiem - 2006.gada 16.septembrī ar Baltijas atklāto komandu čempionātu. Trīs sezonas te veiksmīgi organizējis sacensības Viļakas iedzīvotājs un motokrosa patriots Dmitrijs Samitins. Pēc tam līdz ar ekonomikas krīzi valstī bija vēl viens pārtraukums sacensībām "Baltajā briedī".

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr	Foto
1	Motokrosa trasē “Baltais briedis”	VĪM 997	
2.	Motokrosa trasē “Baltais briedis”	Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs	
3.	Motokrosa trasē “Baltais briedis”	Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs	

Pilgadības svētki.

1959.gadā pilngadības svētki tika svinēti pirmo reizi. Pilngadību, 18 gadus sasniedza vairāk nekā 300

jauniešu. Ievadot viņus pieaugušo kārtā, 28. jūnijā Viļakā notika pilngadības svētki. Pilngadības svētkos varēja piedalīties visi 1941. gadā dzimušie jaunieši un jaunietes, kā arī vidusskolu 11. klašu skolēni, izņemot jauniešus, kuri dzimuši 1941. gadā, bet mācās vidusskolu zemākajās klasēs vai septiņgadīgajās skolās. Lai svētku gājiens būtu krāšņāks un saliedētāks bija ieteicams visām meitenēm, kuras piedalīsies, iegādāties baltas kleitas, bet zēniem pēc iespējas tumšus uzvalkus.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1.	Pilngadības svētki	Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs	
2.	Pilngadības svētki Viļakas estrādē	Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs	
3.	Pilngadības svētki Viļakas estrādē	Vļm 935	

Bērņības svētki.

1974.gads. Bērņības svētki Viļakas pilsētā kļuvuši par skaistu tradicionālu pasākumu. Viens pēc otra vecāki saņema bērņības svētku apliecības. Pionieri katram pasniedza ziedus. Kūmas, parakstījās svētku albumā, pavadīja gavilniekus līdz šūpolēm, izšūpoja. Iededzināja, svecīti un izveda mazo zēnu vai meitenīti cauri izveidotajiem, tā sauktajiem, laimes vārtiem.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr	Foto
---------	-----------	--------	------

1.	Bērnības svētki Vecumos	Vecumu pagasta bibliotēkas arhīvs	
2.			

Administrācija

Baškajevs A. – 1946.gada jūnijs – 1947.gada jūlijs
 Grahoļska N. – 1947. gada jūlijs –
 Semikožs F. – 1949. gada 29. septembris – 1950. gada 17. marts
 Orlovs N. – 1950. gada 17. marts – 1950. gada 3. decembris
 Močalovskis S. – 1951. gada 15. septembris – 1952. gada 23. jūnijs
 Morozovs R. – 1952. gada 23. jūnijs – 1952. gada 4. oktobris
 Kuļa N. – 1952. gada 4. novembris – 1953. gada 30. jūlijs
 Kuzmina A. – 1953. gada jūnijs – 1955. gada jūnijs
 Andrejeva K. – 1955. gada 22. jūnijs – 1956. gada jūlijs
 Rumjanceva N. – 1957. gada janvāris – 1958. gada 25. novembris
 Kudurs B. – 1958. gada 25. novembris – 1959. gada 6. marts
 Zelenkova T. – 1959. gada 6. marts – 1960. gada 8. marts

Nikolajs Meščerjakovs – Viļakas pilsētas izpildkomitejas priekšsēdētājs no 1960. – 1969. gadam
 Vanda Borisova - Viļakas pilsētas izpildkomitejas priekšsēdētājs no 1969. – 1971. gadam
 Antonija Drozdova - Viļakas pilsētas izpildkomitejas priekšsēdētājs no 1971. – 1990. gadam
 Marjans Locāns - Viļakas pilsētas TDP valdes priekšsēdētājs no 1990. – 1994. gadam.

Žiguru pagasts pēc 1945.gada.

Izveidojās:

1. Sosnīcu ciema padome (kolhozi- “Gaišais rīts, Jaunkatleši”
2. Plešovas ciema padome

1958.gadā strādnieku ciemats

1961.gada pilsētciemata statuss

Vecumu pagasts pēc 1945.gada.

Izveidojās:

1. Kazukalna ciema padome 231 saimniecība (kolhozi “J.Rainis”, “Jaunais zemnieks”, “Jaunie Lugi”, “Vainagi”, “Vienība”.
2. Vecumu ciema padome 231 saimniecība, kolhozs “Ausma”, “Saules stars”, “Sarkanā zvaigzne”, “Jaunais boļševiks”, “I.Sudmaļa kolhozs”
3. Kozīnes ciema padome 228 ciema padome, kolhozi “Brīvība”

1958.gada 18.decembrī Padomju saimniecība Vecumi., izveidojas no J.Rainis, Gaišā nākotne, Brīvība

Platība 7371 ha.

Kupravas ciema padome pēc 1945.gada.

Kolhozi “Centība, “”Pobeda”,
Krustacelma ciema padome (kolhozs Plēsums)
1974.gadā Kupravai pilsētciemata statuss

Susāju pagasts pēc 1945.gada.

Susāju ciema padome, Kolhozi- “Komjaunietis”, “Saules kalns”, “Zelta druva”
Čabatrovas ciema padome, Kolhozi-”Jaunais ceļš”, “Padomju dzimtene”, “V.Lāča vārdā nosauktais kolhozs”, “Līdumnieks”

Medņevas pagasts pēc 1945.gada.

Medņevas ciema padome, kolhozi “Dzintars”, “Centība”, “Zelta vārpa”
Loginu ciema padome, kolhozs “Vienība”
Viduču ciema padome, kolhozs “Jaunais spēks”
1961.gadā Padomju saimniecība Medņeva

Šķilbēnu pagasts pēc 1945.gada.

Loginu ciema padome, kolhozi- “Padomju Latvija”, “Slava”
Stabļovas ciema padome, kolhozi “Gaišais ceļš”, “Uzvara”, “St.vārdā nosauktais kolhozs”, “Uzvaras karogs”
Šķilbēnu ciema padome, kolhozi Raiņa vārdā nosauktais, “Austra”, Ļeņina vārdā nosauktais, “Pušķina vārdā nosauktais”, “Putj Iljiča”, “Uzvara”
Zaļčupes ciema padome, kolhozi-”Sarkana ausma”, “Uzvara”
Pleševas ciema padome, kolhozi “Padomju Latvija”, “Uzvara”
1962.gadā izveidojās Padomju saimniecība Šķilbēni

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv,nr	Foto
1.	Skats uz Abrenes apriņķa izpildkomitejas ēku 20.gs 50-60-tie gadi	VĪM 427	
2.	Viļakas izpildkomitejas darbinieki Balvue ielā 13 20.gs 60-70-tie gadi????		

Sadzīve: veikali, viesnīcas, fotogrāfijas no ikdienas dzīves.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr	Nosaukums
1.	Universālveikals 20.gs 80-tie gadi		
2.	Brāļu kapi Žiguros		
3.	Latvijas karoga pacelšana 1988.g. 10.decembrī uz Kloštera augšas		
4.	Medņevas autoosta	Viduču skolas muzeja arhīvs	

5.	Medņevas veikals	Viduču skolas muzeja arhīvs	
6.	Viļakas frizētava	Viduču skolas muzeja arhīvs	
7.	Viļakas kultūras nams	VĪM 926	
8.	Viļakas sakaru nodaļa	VĪM 987	

9.	Viļakas stadions		
10.	Vecais piemienklis padomju partizāniem	VĪM 278	
11.	Jaunais piemienklis padomju partizāniem		

12.	Sarkanarmiesu brāļu kapi pirms rekonstrukcijas		
13.	Sarkanarmiešu brāļu kapi pēc rekonstrukcijas		
14.			

Ielas no padomju laikiem.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1.	Balvu iela 60-tie	VĪM 998	
2.	Māja Liepnas iela 1, 20.gs 50-to beigas 60-to sākums	Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs	

3.	Dziesmu svētku gājiens Viļakā, 20.gs 80-tie gadi		
4.	Māja, pretī daiļradei	Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs	
5.	Pils iela 50-to gadu vidus	VĪM 683	
6.	Garnizona iela Viļakā 1976.gads	VĪM 702	

7.	Pils iela, pa ceļam uz skolu 20.gs 60-tie gadi.		
----	--	--	--

Žīguru MRS

Viļakas mežrūpniecības saimniecība (MRS) dibināta 1945.05.V, reorg. Viļakas mežsaimn. Atradās Viļakā. Ar 1950.01.I centrs – Žīguri. Ar 1975.30.X. pārveidota par Žīguru mežrūpniecības saimniecību (MRS). 20.gs 70-tajos .Interesanti zināt, ka Žīguru MRS mežu kopplatība bija 113 140 hektāru, koksnes kopējā masa 11 miljoni 523 tūkstoši kubikmetru, zemju fondā ir 3,4 tūkstoši hektāru lauksaimniecisko platību, stādaudzētavā auga 14 sugu dekoratīvie stādījumi, vidēji gadā realizēja 80 tūkstošu slotu un 7 tūkstoši Jaungada eglī šu, 50 tonnu koka ogļu, 1977. gadā mcžos dzīvoja 519 alņi, 406 meža cūkas, 1 518 stirnas, 7 vilki, 291 lapsa, 2276 zaķi un 175 jenoti, „ vidēji gadā izaug 40 tonnu dzērveņu, 800 tonnu brūkleņu, 1 100 tonnu melleņu, 120 tonnu aveņu, 10 tonnu zemeņu, 6 000 tonnu sēņu, apdzīvojamā platība uz vienu iedzīvotāju «Žīguru strādnieku ciematā ir visaugstākā- rajonā - 16,6 kvadrātmetri. “

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1	Žīguru MRS celtni	Viļakas muzeja zinātniskais arhīvs	
2	Žīguru MRS mežos 1956	Periodika.lv	

3	Žīguru MRS kokapstrādes cehs	Žīguru bibliotēkas materiāls	
4	Mežrūpniecības saimniecības kantora ēka 20.gs 70-tie	Žīguru bibliotēkas materiāls	

Priekšmeti pie sadaļas

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
2.	Inkasatora soma	VĪM 1105	
3.	Skaitļojama mašīna no linu fabrikas	VĪM 1033	

4.	Radioaparāts	VĪM 1036	
6.	Ķieģelis no dreņu fabrikas		
7.	Telefona aparāts KD-6	VĪM 830	
8.	Fēns Lada	VĪM 837/1-2	
9.	Losjons, Adekolons	VĪM 852	

10.	Lokšķēres Efekt 2		
11.	Alumīnija bļoda	VĪM 886	
12.	Alumīnija krūze	VĪM 888	
13.	Zīmogi no linu fabrikas	VĪM 1040	
14.	Ieskaites kvīts	VĪM 266	

15.	Maizes kartīte	VJM 106	
16.	Rakstāmmašīna		
17.	Suvenīrs		
18	Vajag no suvenīra kādus priekšmetus		
19	Skaitīkļi		

20	Televizors	VĪM 1054	
----	------------	----------	---

Secinājumi:

1. Viļakā atradās Viļakas linu fabrika, kura pieņēma linus pārstrādei (Latgalē linu fabrika bija vēl tikai Preiļos);
2. Viļakā atradās šūšanas ceha "Sarkanais rīts filiāle", kur ražoja trikotāžas apģērbu;
3. Kupravā tika izveidots strādnieku pilsēciemats, jo tika atvērta Kupravas drenu cauruļu rūpnīca;
4. Kupravā atradās arī Keramzīta rūpnīca;
5. Viļakā strādāja Sia "Daiļrade koks" jeb Suvenīrs, kurš ražoja dažādus suvenīrus;
6. Pie Vecumu dzelzceļa stacijas tika izveidota Vecumu naftas bāze, kura apgādāja ar naftas produktiem visu bijušos Balvu rajonu;
7. Ikdienas laikasptākļu novērojumi tika veikti Viļakas meteoroloģiskajā stacijā;
8. Viļakā iznāca vietējā avīze "Latgales zemnieks"
9. Viļakā ikviens varēja aiziet uz kinoteātri un skatīties dažādas filmas, jo Viļakā atradās "Kinoteātris 17.jūnijs"
10. Susaju pagastā atradās viena no labākajām motokrosa trasēm plaša padomju savienībā - motokrosa trase "Baltais briedis, kurā notika savienības mēroga pasākumi;
11. Žīguru mežrūpniecība (MRS) viena no svarīgākajām kokapstrādes mežsaimniecībām Latvijā;

Atmodas laiks un brīvvalsts laiks (1988.-2009)

20.gs 80-to gadu beigās un 90-to gadu sākuma sabruka PSRS un visam parējām valsdīm bija iespēja iestāties par savas tautas valodu, kultūru un nāciju. Latvijā arī jau 80-to gadu II pusē sākās domas par savas valsts neatkarības atgūšanu. Helsinki 86, Baltijas ceļš, daudz iesaistījās Tautas frontē un beidzot arī 1991.gada barikādēs. Izdevās izcīnīt savu valsti. Arī Viļakas apkārtnes cilvēki aktīvi iesaistījās daudzos atmodas procesos, īpaši tautas frontē un 1991.gada barikādēs. Atmodas laiks nesa līdzīgas reformas, cilvēki sāka runāt par savas valsts vēsturi, pievērsties kultūras pieminekļu atjaunošanā, atklāšanā. 20.gs 90-tajos ienāca arī jaunās tehnoloģijas.

Diemžēl 20.gs 90-II pusē un 200—šo sākumā tika slēgtas daudzas fabrikas, ka arī rūpnīcas. Piemēram, Viļakas apkārtne vairs nebija Viļakas linu fabrikas, šūšanas ceha “Sarkanai rīts” filiāles, Viļakas pienotavas, Vecumu naftas bāzes, Kupravas drenu cauruļu un keramzīta rūpnīcu u.c. Taču šajā laikā tika izveidots Valsts robežsardze un Viļakas pārvalde kļuva par vienu no pirmajām pie Austrumu robežas, izveidojot Vientuļu robežkontroles punktu. Tika nojaukti padomju laika pieminekļi, piemēram, Staļina piemineklis pie Viļakas kultūras nama, kā arī Ļeņina piemineklis netālu no mūsdienu veikala Bastions. 20.gs 90-to gadu sākumā tika pārdēvēts Viļakas kinoteātris 17.jūnijs par Jaunlatgali un nedaudz vēlāk arī tika slēgts. Parādījās jauni pieminekļi latgaliešu kultūras attīstītājiem.

Mērķis: ikvienam apmeklētājam parādīt kā mainās valdošā valstiskā iekārta un kā pārmaiņu laikā 20.gs 90-tajos Viļakas apkārtnes iedzīvotāji sāk apsaimniekot savu valsti

Uzdevumi:

1. Parādīt atmodas laika aktivitātes Viļakas apkārtne;
2. Pievērst uzmanību īpašiem notikumiem Viļakas apkārtne- kultūrvēsturisko pieminekļu atjaunošana un jaunu pieminekļu veidošana;
3. Viļakas apkārtnes aktivitātes 1991.gada barikādēs;
4. Valsts robežsardzes izveide Viļakas pilsētā un 1.kontroles punkta izveidošana uz austrumu robežas “Vientuļos”

Sarkanbaltsarkana karoga pacelšana 1988.gada 10.decembrī

Viļaka bija pirma apdzīvotā vieta Balvu rajonā, kur tika pacelts sarkanbaltsarkanais karogs. Karogu klostera tornī pacēla G.Bratuška un J.Kazinovskis.

Nr. pk.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1.	1988.gada 10.decembrī paceltais Latvijas karogs		
2.	Latvijas karoga iesvētīšana 1988.gada 10.decembris	VĪM 322	

3.	Cilvēki sapulcējušies uz Latvijas kara pacelšanu	VĪM 1097	
4.	Latvijas kara iesvētīšana 1988.gada 10.decembris		

1990.gada iesvētīja jaunatklāto pareizticīgo baznīcu.

1990.gada atjaunoja nodegušo pareizticīgo baznīcu. No 1964.gada -1990.gadam pareizticīgie savus dievkalpojumus noturēja luterāņu baznīcā.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1.	Atjaunotās Viļakas pareizticīgo baznīcas iesvētīšana 1990.gadā		
2.	Kupola pacelšana		

3.	Viļakas pareizticīgo baznīcas iesvētīšana 1990.gadā		
4.	Viļakas pareizticīgo baznīcas atjaunošanas process		

1990.gadā atjaunoja pieminekli K.Zemdegas.

1990.gadā atjaunoja padomju laikā nopostīto brīvības cīnītāju pieminekli. Piemineklis padomju laikā tika nopostīts.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr	Foto
1.	Pieminekļa detaļu atvešana uz Jaškovu 1990.gada	VĪM 974	
2.	Piemīņas vietas atjaunošanas sākumā	VĪM 968	

3.	Pieminekļa atjaunošana Jaškovas kapos	VĪM 1217	
4.	Pieminekļa atjaunošana Jaškovas kapos	VĪM 1216	
5.	Brīvības cīnītāju atjaunotā pieminekļa iesvētīšana Jaškovas kapos 1990.gadā	VĪM 969	

1991.gada barikādes.

1990.gada 23.jūlija rītā pazuda Ļeņina piemineklis. Šis bija trešais gadījums valstī, aiz Tukuma un Smiltenes. 1990.gada 2.oktobrī uz Latvijas un Krievijas robežas svinīgi atvēra muitu. Pie Ludonkas upītes grozījās daudz reportieru. 1990.gads smags, veikali tukši, preču iegādi regulēja ar vizītkartēm, imprtpreču sadalē valdīja haoss.

Barikādes. No Viļakas un Susājiem izbrauca sargi ar autobusu KAVZ Nr.17-22 (organizēja E.Mieriņš). 22.janvārī uz Rīgu devās p/s Vecumi vīri (organizēja Aleksandrs Kuzmans), veda cūkgaļu. Brauca ar bobiku.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1.	V.Bukša barikāžu nozīmīte		
2.	V.Bukša barikāžu apliecība		

1992.gada izveidojās valsts robežsardze viļakā.

20.gs 90-to gadu sākumā ar Aizsardzības ministrijas pavēli tiek izveidoti 7 robežapsardzības bataljoni, tajā skaitā arī Viļakas, par komandieri tiek iecelts pulkvežleitnants Georgs Kitajevs. 1992.gada 27.janvārī bataljonā sākās dežūras, bet 18.martā tiek uzsākta Latvijas Republikas Valsts robežapsardze kontroles-caurlaides punktā "Vaināgi" (Vientuļu 2.kategorijas RKP). Viļakas pārvaldei tiek uzticēta Latvijas-Krievijas valsts robežas apsardzība 138 km garumā – no Latvijas-Igaunijas-Krievijas valsts robežu krustpunkta līdz Rītupei (valsts robežas demarkācijas procesa laikā valsts robežas garums tiek precizēts un uz doto brīdi tas sastāda 140,8 km). 1997.gada 7.janvārī 2.Viļakas robežsargu bataljons tiek pārdēvēts par Robežsardzes Viļakas pārvaldi. Ar LR Ministru kabineta 1998.gada 12.maija rīkojumu tiek saglabāti valsts īpašumā un nodoti Iekšlietu ministrijas valdījumā valsts īpašuma objekti (ēkas Viļakā Garnizona ielā 4, 17/19, 19). 2000.gada 25.maijā svinīgi atklāj un nodot ekspluatācijā Viļakas pārvaldes kompleksa otro kārtu (saimniecības korpus). VRS Viļakas pārvaldē Garnizona ielā 19. 2002.gada janvārī pārvaldē darbu uzsāk Imigrācijas nodaļa. 2004.gadā pēc pievienošanās Eiropas Savienībai Viļakas pārvalde pārņem 108 km garu valsts robežas posma apsardzību ar Igauniju no Valmieras pārvaldes. 2008.gada 20.decembrī pēc pievienošanās Šengenas līguma dalībvalstīm tiek pārtraukta robežkontrolē uz Latvijas-Igaunijas valsts robežas.

Patreiz Valsts robežsardzes Viļakas pārvalde sastāv no piecām robežapsardzības nodaļām, viena robežkontroles punkta un imigrācijas kontroles dienesta. Kopējais apsargājamās robežas garums ir 246 km, no tiem 138 km ar Krievijas Federāciju un 108 km ar Igaunijas Republiku, kā arī pārvaldes atbildībā ir 12 novadi, kuros tiek veikti imigrācijas kontroles pasākumi. 2008.gadā pie Valsts robežsardzes Viļakas pārvaldes tika atklāta piemiņas plāksne 7.Siguldas kājnieku pulka III bataljonam.

N r. p k .	Priekšm ets	Nosaukums	Vieta	Inv.nr.	Hronoloģija	Fotogrāfija
1	Fotogrāfi ja	Otrā Viļakas robežsargu bataljona vīri Viļakas baznīcas tuvumā	Viļaka	Balvu novada muzejs	1992.gada 17.maijā	
2	Fotogrāfi ja	Otrā Viļakas robežsargu bataljona vīri Viļakas katoļu baznīcā nodod zvērestu	Viļaka	Balvu novada muzejs	1992.gada 17.maijā	

3	Fotogrāfija	Viļakas 2.robežsargu bataljona pirmā posteņa izvadīšana uz austrumu robežu Vientuļos	Viļaka	Viļakas novada muzejs	1992.gada martā	
---	-------------	--	--------	-----------------------	-----------------	---

Piemiņas akmens Pīteram Migliniekam.

1993.gadā atklāja piemiņas akmeni izcilam latgaliešu kultūras darbiniekam P.Migliniekam, kurs bija arī Viļakas pagasta rakstvedis, iestājies par zemnieku tiesībām. Iesvētīja arī pieinas akmeni somugriem, kuri bija apmetušies viļakas apkārtnē 2.t.p.m..e???

Nr. p.k.	Nosaukums	Inv.nr.	Foto
1.	Iesvētītais piemiņas akmens Pīteram Migliniekam.		
2.	Somuguru senkapi pie luterāņu baznīcas		
3.	1995.gadā atklāja piemiņas akmeni un vietu nacionālajiem partizāniem, kuri bija apmetušies Stompaku purvā un izveidoja vienu no lielākajām pretošanās kustībām Baltijā		

4.	Piemiņas akmens V.Leiko un J.Cibuļskam atklāts 1996.gadā.		

Atmodas laika bildes. -1996.

Nr.p.k.	Nosaukums	Inv.nr	Foto
1.	Bijušais kapucīnu mūku klosteris atmodas posmā		
2.	Bijušais kapucīnu mūku klosteris		

3.	Viļakas pasts		
4.	Abrenes un Pils ielas krustojums		
5.	Abrenes iela		
6.	Viļakas kultūras nams		
7.	Vientuļu robežkontroles punkts pirms rekonstrukcijas		

8.	Viļakas Valsts ģimnāzija 1996.gada 1.septembris		
9	Sarkanais rīts Viļakas filiāles būves pirms nosaušanas 20.gs 90-to gadu vidū.	VĪM pg 1371	
10	Marienhauzenas muižas saimniecības ēka	VĪM pg 655	
11	3x3 nometne	VĪM	

!!!Papildus pie atmodas laika vajadzētu izveidot atveramu naudas skapīti, jo muzejā ir naudas kolekcija no cariskās Krievijas līdz mūsdienām). Sadalīt pa periodiem, plaukts metāla, ar stikla augšu plauktos un gaismiņām.

Atmodas laika priekšmeti.

Nr.pk.	Nosaukums	Inv.nr.	Fotoattēls
1.	Dators	VĪM 1327	
2.	Telefons	VĪM 1328	
3.	Robežsargu formas tērps	VĪM 1248	

4.	Sporta tērpa komplekts	VIM 1359/1-2	
----	------------------------	-----------------	--

Secinājumi:

1. Viļakas apkārtnes iedzīvotāji ļoti aktīvi iesaistījās 1991.gada barikādēs;
2. 1988.gada 10.decembrī Balvu rajona pirmie pacēla sarkanbaltsarkano karogu bijušajā Klostera ēkā;
3. Izveidota Valsts robežsardzība un pirmais austrumu robežkontroles punkts Vientuļi;
4. Trešie valstī nogāzām Ļeņina pieminekli, 1990.gada 23.jūlijā